

DOLOČITEV IZHODIŠČ IN OPREDELITEV KRITERIJEV ZA OBLIKOVANJE PROSTORSKE ZASNOVE OBMOČIJ, OBJEKTOV IN NAPRAV V PROSTORSKIH DOKUMENTIH

**2. faza: Opredelitev kriterijev za oblikovanje prostorske zasnove
turizma ter oblikovanje variantnih zasnov turizma za prostorski plan
Republike Slovenije z obrazložitvijo**

Naročnik: Urad Republike Slovenije za prostorsko planiranje
Dunajska 47, Ljubljana
Ministrstvo za znanost in tehnologijo
Slovenska 50, Ljubljana

Izvajalec: Inštitut za geografijo
Trg francoske revolucije 7, Ljubljana

Direktor IG:
dr. Marjan Ravbar

Odgovorni nosilec izvajalca:
prof. dr. Matjaž Jeršič

Ljubljana, julij 1997

KAZALO

PROSTORSKI VIDIKI TURISTIČNEGA RAZVOJA V SLOVENIJI - analiza razvoja.....	2
Turistični lokovi	
Vidik provanience.....	3
Sezonski vidik.....	7
Časovni vidik.....	9
Komponente turistične ponudbe	
Razvojni vidik.....	10
Kvantitativni vidik.....	12
Funkcijski vidik.....	13
Regionalni vidik.....	15
MOŽNE ŠMERI TURISTIČNEGA RAZVOJA - z vidika prostora in okolja.....	17
Alternativne oblike turističnega razvoja	
Blagi turizem.....	18
Kompromisni koncepti.....	19
Teza o multifunkcionalnih počitnicah.....	25
Okolje kot element turistične ponudbe.....	31
PROSTORSKI PREDPOGOJI BUDOČEGA TURISTIČNEGA RAZVOJA SLOVENIJE.....	34
Splošni okvir.....	35
Prostorski in ekološki predpogoji	
Doživljajska zmožnost pokrajine.....	36
Naravna zdravilna sredstva.....	38
Naravna ustrezna za rekreacijske aktivnosti na prostem.....	38
Kulturno-športna dediščina.....	41
Prometna lega in razvitost.....	42
Avtor in odgovorni nosilec projekta:.....	43
red. prof. dr. Matajž JERŠIČ, dipl. geog.....	45
Pričakovani razvoj posameznih segmentov	
Analiza kazalcev in izdelava računalniških kart:.....	46
Polegostojni turizem.....	47
Karmen SADAR, dipl. geog.....	48
Matjaž SKOBIR, dipl. ing. rač.....	50
"Gumarski turizem".....	51
Izdelava klasičnih kart:.....	51
Kulturno-povijesni turizem.....	53
Marko ŠKERLEP, dipl. ing. arh.....	53
"Virtual Reality": prostčasna ponudba prihodnosti?.....	54
Turistična infrastruktura pomembnih delavnic turističnega razvoja.....	55
Analiza strokovnih mnenj o turizmu po tujih virih:	
Dejan CIGALE, dipl. geog.....	59
PRILOGE.....	76

KAZALO

PROSTORSKI VIDIKI TURISTIČNEGA RAZVOJA V SLOVENIJI - analiza stanja	2
Turistični tokovi	
Vidik provenience	3
Sezonski vidik.....	7
Časovni vidik	9
Komponente turistične ponudbe	
Razvojni vidik	10
Kvantitativni vidik.....	12
Funkcijski vidik	13
Regionalni vidik	15
MOŽNE SMERI TURISTIČNEGA RAZVOJA - z vidika prostora in okolja	17
Alternativne oblike turističnega razvoja	
Blagi turizem.....	18
Kompromisni koncepti	19
Teze o multifunkcionalnih počitnicah	25
Okolje kot element turistične ponudbe.....	31
PROSTORSKI PREDPOGOJI BODOČEGA TURISTIČNEGA RAZVOJA SLOVENIJE	34
Splošni okvir	35
Prostorski in ekološki predpogoji	
Doživljajska zmožnost pokrajine	36
Naravna zdravilna sredstva.....	38
Naravna ustreznost za rekreacijske aktivnosti na prostem	38
Kulturna in zgodovinska dediščina	41
Prometna lega in razvitost.....	42
Stanje okolja	43
MOŽNE OBLIKE TURISTIČNEGA POVPRASEVANJA	45
Pričakovan razvoj posameznih segmentov	
Zimskošportne aktivnost.....	46
Poletne rekreacijske aktivnosti	47
Kulturni, izobraževalni in ogledovalni turizem	49
Zdraviliški turizem.....	50
"Gurmanski turizem"	51
Kongresni in seminarski turizem.....	51
Kulturno motiviran turizem.....	53
Zabavišni turizem.....	53
"Virtual Reality" : prostočasna ponudba prihodnosti?.....	54
Turistična infrastruktura pomemben dejavnik turističnega razvoja.....	55
PROSTORSKA ZASNOVA TURIZMA V SLOVENIJI z obrazložitvijo	59
PRILOGE	76

TURISTIČNI TOKOVI

Vidiki provenienca

V okviru tega vidika nas zanimajo prostorska izhodišča turistov oziroma turističnih tokov, ki se usmerjajo v slovenske turistične kraje.

Slovenija se je po letu 1950 znašla neposredno ali v bližini držav, kjer so se oblikovala močna izhodišča mednarodnih turističnih migracij. Za njen turistično prometni položaj je bilo posebej pomembno:

- da se je preko njenega ozemlja usmeril eden izmed pomembnejših evropskih mednarodnih cestnih turističnih tokov iz Zahodne in Srednje Evrope proti morskim obalam jugovzhodne Evrope;
- da se je znašla na samem vplivnem območju počitniških (tudi kratkotrajnih izletniških) potovanj z izhodišči v gospodarsko razvitih sosednjih državah; hkrati je postala tudi sama zase pomembno izhodišče

PROSTORSKI VIDIKI TURISTIČNEGA RAZVOJA V SLOVENIJI - ANALIZA STANJA

V obdobju po drugi svetovni vojni so turistični razvoj pogojevale različne oblike turističnih migracij, katerih cilji so bili v slovenskem prostoru ali pa so samo prehajale Slovenijo na poti proti turističnim ciljnim območjem v drugih deželah. Glavne oblike teh migracij so bile:

- počitniška potovanja katerih končni ali poglobilni cilji so bili v Sloveniji;
- izletniška potovanja, katerih cilji so bili prav tako na ozemlju Slovenije, vendar pa so trajala skupaj z bivanjem v turističnih ciljnih krajih le en dan do največ tri dni. Večinoma gre za potovanja vezana na prosti čas ob koncu tedna ter med prazniki;
- tranzitna potovanja, za katere je značilno, da so samo prehajale Slovenijo, saj so bili njihovi cilji v drugih državah;
- sekundarna izletniška potovanja; gre za pretežno enodnevnne izlete, ki so jih počitniški turisti, med svojim bivanjem v slovenskih turističnih krajih, organizirali v njihovi ožji ali širši okolici;
- neturistična potovanja, ki so bila motivirana z neturističnimi motivi (pretežno s poslovnimi) in usmerjena predvsem v turistične kraje v širšem smislu (gospodarska, upravna središča) ali pa so samo prehajala slovensko ozemlje (potovanja zdomcev). (Jeršič, M: 1970).

Mednarodni turistični tokovi. Po zamrtju mednarodnega turizma, v času druge svetovne vojne, so se šele po letu 1950 pričeli v Slovenijo ponovno močneje usmerjati tudi mednarodni turistični tokovi. Postopno se je oblikovalo novo vplivno območje turističnih potovanj, katerih poglobilna izhodišča so se po letu 1965 oblikovale v dvanajstih zahodnoevropskih in srednjeevropskih državah ter v ZDA. V obdobju od 1961 leta naprej je namreč v Sloveniji več kot 90% mednarodnega turističnega prometa (merjenega z nočevanju tujih gostov) odpadlo na turiste iz naslednjih držav: Avstrije, Belgije, nekdanje ČSH, Danske, Francije, Italije, Nizozemske,

TURISTIČNI TOKOVI

Vidik provenience

V okviru tega vidika nas zanimajo prostorska izhodišča turistov oziroma turističnih tokov, ki se usmerjajo v slovenske turistične kraje.

Slovenija se je po letu 1950 znašla neposredno ali v bližini držav, kjer so se oblikovala močna izhodišča mednarodnih turističnih migracij. Za njen turistično-prometni položaj je bilo posebej pomembno:

- da se je preko njenega ozemlja usmeril eden izmed pomembnejših evropskih mednarodnih cestnih turističnih tokov iz Zahodne in Srednje Evrope proti morskim obalam Jugovzhodne Evrope;
- da se je znašla ne samo v vplivnem območju počitniških temveč tudi kratkotrajnih izletniških potovanj z izhodišči v gospodarsko razvitih sosednjih državah; hkrati je postala tudi sama zase pomembno izhodišče turističnih migracij.

V obdobju po drugi svetovni vojni so turistični razvoj pogojevale različne oblike turističnih migracij, katerih cilji so bili v slovenskem prostoru ali pa so samo prehajale Slovenijo na poti proti turističnim ciljnim območjem v drugih deželah. Glavne oblike teh migracij so bile:

- **počitniška potovanja** katerih končni ali **poglavitni cilji** so bili v Sloveniji;
- **izletniška potovanja**, katerih cilji so bili prav tako na ozemlju Slovenije, vendar pa so trajala skupaj z bivanjem v turističnih ciljnih krajih le en dan do največ tri dni. Večinoma gre za potovanja vezana na prosti čas ob koncu tedna ter med prazniki;
- **tranzitna potovanja**, za katere je značilno, da so samo **prehajala Slovenijo**, saj so bili njihovi cilji v drugih državah;
- **sekundarna izletniška potovanja**; gre za pretežno enodnevne izlete, ki so jih počitniški turisti, med svojim bivanjem v slovenskih turističnih krajih, uresničevali v njihovi ožji ali širši okolici;
- **neturistična potovanja**, ki so bila motivirana z neturističnimi motivi (pretežno s poslovnimi) in usmerjena predvsem v turistične kraje v širšem smislu (gospodarska, upravna središča) ali pa so samo prehajala slovensko ozemlje (potovanja zdomcev). (Jeršič, M: 1970).

Mednarodni turistični tokovi. Po zamrtju mednarodnega turizma, v času druge svetovne vojne, so se šele po letu 1950 pričeli v Slovenijo ponovno močneje usmerjati tudi mednarodni turistični tokovi. Postopno se je oblikovalo novo vplivno območje turističnih potovanj, katerih poglavitna izhodišča so se po letu **1965 oblikovala v dvanajstih zahodnoevropskih in srednjeevropskih državah** ter v ZDA. V obdobju od 1961 leta naprej je namreč v Sloveniji več kot 90% mednarodnega turističnega prometa (merjenega z nočitvami tujih gostov) odpadlo na turiste iz naslednjih držav: Avstrije, Belgije, nekdanje ČSR, Danske, Francije, Italije, Nizozemske,

Madžarske, Švedske, Švice, Velike Britanije in (Zvezne republike) Nemčije. Po obsegu turističnega prometa so bile posebej pomembne štiri izhodiščne države: ZR Nemčija, Velika Britanija, Avstrija in Italija, na katere je odpadlo v posameznih letih dobrih 50% tujih prenočitev. Razmeroma pomemben delež, to je okrog 20%, so v posameznih letih, vendar šele po 1970, zavzemale prenočitve gostov iz bolj oddaljenih evropskih držav: Finske, Danske, Norveške, Švedske in Velike Britanije. Prostorsko razširitev izhodiščnega območja na navedene, oddaljenejšje evropske države so omogočile predvsem redne ali izredne čarterske letalske linije med ljubljanskimi in drugimi evropskimi letališči.

Hkrati so se v Slovenijiv celotnem povojnem obdobju vseskozi usmerjali tudi, po obsegu sorazmerno pomembni, turistični tokovi iz držav nekdanje Jugoslavije. Posebej pomemben je bil delež turističnega prometa gostov iz Hrvaške in Srbije, pa tudi Bosne. (Glej priloženo preglednico).

Struktura prenočitev domačih in tujih turistov po državni pripadnosti leta 1961, 1985 in 1995

Država Republika	1961		1985		1995	
	štev. (000)	%	štev. (000)	%	štev.(000)	%
Slovenija	1.346,6	46,4	2.659,8	30,1	3.447,6	58,6
Nekdanja ZR Nemčija	131,9	4,5	1.060,5	12,0	571,6	9,7
Hrvaška	513,9	17,7	988,8	11,2	212,8	3,6
Srbija	366,5	12,6	840,2	9,5	44,4	0,8
Velika Britanija	44,7	1,5	547,6	6,2	65,8	1,1
BiH	57,8	2,0	512,7	5,8	83,4	1,4
Italija	82,3	2,8	391,3	4,4	387,8	6,6
Avstrija	158,4	5,5	398,1	4,5	440,7	7,5
Nizozemska	25,4	0,9	363,3	4,1	83,4	1,4
Danska	-	-	167,9	1,9	6,6	0,1
Švedska	32,3	1,1	76,0	0,9	9,0	0,2
Makedonija	29,1	1,0	92,1	1,0	32,5	0,6
Francija	25,3	0,9	82,2	1,0	38,9	0,7
ZDA	15,0	0,5	79,0	0,9	32,0	0,5
Belgija	-	-	51,2	0,6	49,7	0,8
Švica	18,4	0,9	70,4	0,8	31,0	0,5
Nekdanja Češkoslovaška	-	-	79,9	0,9	56,9	1,0
Madžarska	-	-	50,2	0,7	58,1	1,0
Finska	-	-	49,1	0,6	3,6	0,7
nekdanja SZ	-	-	24,6	0,2	101,7	1,7
ostale	52,8	2,0	237,5	2,7	125,5	2,1
Skupaj	2.900,5	100	8.822,4	100	5.883,0	100

Razpad države in vojna v bivših jugoslovanskih republikah so v letu 1991 povzročili drastičen upad tujega turističnega prometa. Posebej močno se je zmanjšal turistični promet iz bolj oddaljenih izhodiščnih držav. Vendar se kot kažejo podatki za leto 1996, izhodiščno območje turističnih potovanj polagoma ponovno oblikuje v okviru predhodnih izhodiščnih držav, čeprav še vedno v bistveno manjšem obsegu.

Mednarodni izletniški tokovi. Za kratkotrajne, to je izletniške mednarodne migracije (z bivanjem v Sloveniji do največ 4 dni) je značilno razmeroma široko vplivno območje, ki se je oblikovalo zlasti po letu 1980.

Po zgraditvi prečnih avtocest iz južne Nemčije preko Vzhodnih Alp, predvsem Pynrske in Turske ter avtocestnega omrežja po severovzhodni italijanski nižini do naše zahodne meje, se je izhodišče mednarodnih izletniških tokov v Slovenijo lahko prostorsko razširilo. Tako izhodišča mednarodnih izletniških potovanj niso bila le v bližnjih obmejnih tujih mestih, kot so: Trst, Gorica, Celovec, Graz temveč deloma tudi v oddaljenejših mestih sosednjih držav. Od tod so se usmerjali močnejši izletniški tokovi v Slovenijo, zlasti med tako imenovanimi podaljšanimi prazničnimi dnevi.

Mednarodni počitniški in izletniški turistični tokovi, so se v Sloveniji usmerjali tako v obmorske, gorske in zdraviliške, kot tudi v neturistične kraje, to je v upravna in gospodarska središča. Taka usmerjenost kaže, da so bili mednarodni turistični tokovi v Slovenijo pobujeni tako z ožjimi turističnimi, to je rekreacijskimi in zdravstvenimi nagibi, kot tudi s poslovnimi in prometno-tranzitnimi. Poleg teh motivov so bila kratkotrajna potovanja tujih potnikov v Sloveniji pobujena tudi z oskrbovalnimi nagibi. Ker se je pomen teh motivov, zaradi menjavanja cenovnih razlik v sosednjih obmejnih regijah pogosto spreminjal je precej nihal tudi obseg izletniških potovanj.

Turistični tokovi z izhodišči v Sloveniji in nekdanjih jugoslovanskih republikah.

V prvih letih po drugi svetovni vojni so se v slovenske turistične kraje usmerjali najmočnejši turistični tokovi iz same Slovenije ter iz Hrvaške, BiH in Srbije. Še leta 1961 so prenočitve gostov iz nekdanjih jugoslovanskih republik in iz Slovenije predstavljale blizu 80% vseh nočitev Slovenije. Za tem se je njihov delež postopno zmanjševal in se leta 1987 ustavil na 59%. Obseg mednarodnih turističnih potovanj iz zahodno in srednjeevropskih držav je namreč naraščal hitreje kot iz Slovenije in bivše Jugoslavije.

Slovenski gostje, ki so leta 1961, k turističnemu prometu slovenskih turističnih krajev prispevali skoraj polovico vseh nočitev so svoj delež do 1987 zmanjšali le na eno tretjino.

Navedeni podatki o mednarodnih in domačih turističnih migracijah kažejo, da se je Slovenija uveljavila kot ciljno turistično območje z vplivnim območjem v številnih evropskih državah. Tako ni bila odvisna le od določenega, omejenega turističnega tržišča.

Pomemben del mednarodnih turističnih tokov, ki se je usmerjal v Slovenijo po cestah je, razen na izletniške, odpadel tudi na tranzitne. Na to kažejo tudi statistični podatki.

Število tujih potnikov, ki so med 1960 in 1990 vstopali v Slovenijo preko njenih mejnih prehodov je bilo v posameznih letih šestkrat (v nekaterih letih tudi do osemkrat) večje od števila gostov, ki so prenočevali v slovenskih turističnih krajih. To nesorazmerje dokazuje, da je velik del mednarodnih motoriziranih

(tujih) potnikov Slovenijo samo prehajal oziroma se zadrževal manj kot en dan. (Jeršič, M. 1970).

Tranzitni turistični tokovi, ki so prehajali Slovenijo so imeli svoja izhodišča v zahodnoevropskih državah, poglavitne cilje pa v jugovzhodni Evropi, predvsem v obmorskih turističnih krajih ob vzhodni jadranski in egejski morski obali.

Mednarodni tranzitni turistični tokovi so bili osredotočeni na ceste slovenskega cestnega križa ter na magistralne ceste zahodne in vzhodne Slovenije. Njihov vpliv je zato ostal, v nasprotju s počitniškimi in izletniškimi migracijami omejen pretežno le na kraje ob teh cestah.

Tako mednarodni (tuji) kot domači turistični tokovi so se **usmerjali v različne slovenske turistične kraje**, to je v **obmorske kot gorske in zdraviliške**, pa tudi v mesta.

Usmeritev mednarodnih turističnih tokov v posamezne turistične kraje navedenih skupin ni bila izenačena.

V gorskih turističnih krajih je leta 1989 na tuje goste odpadla več kot polovica turističnega prometa v Bovcu, v večjih turističnih krajih Julijskih Alp, kot so: Bohinjsko jezero, Bled, Lesce, Kranjska gora, Martuljek pa približno polovica. V manjših gorskih turističnih krajih Julijskih Alp in v vseh drugih krajih Kamniško-Savinjskih Alp in Pohorja pa je bila ta delež nižji in ni presegel 25%. V letu 1996 ob absolutnem zmanjšanju pa v relativnem smislu ni bilo bistveno drugače. Do pomembnejše spremembe je prišlo v Bovcu kjer se je delež tujega turističnega prometa močno znižal ter na Bledu kjer se je povečal.

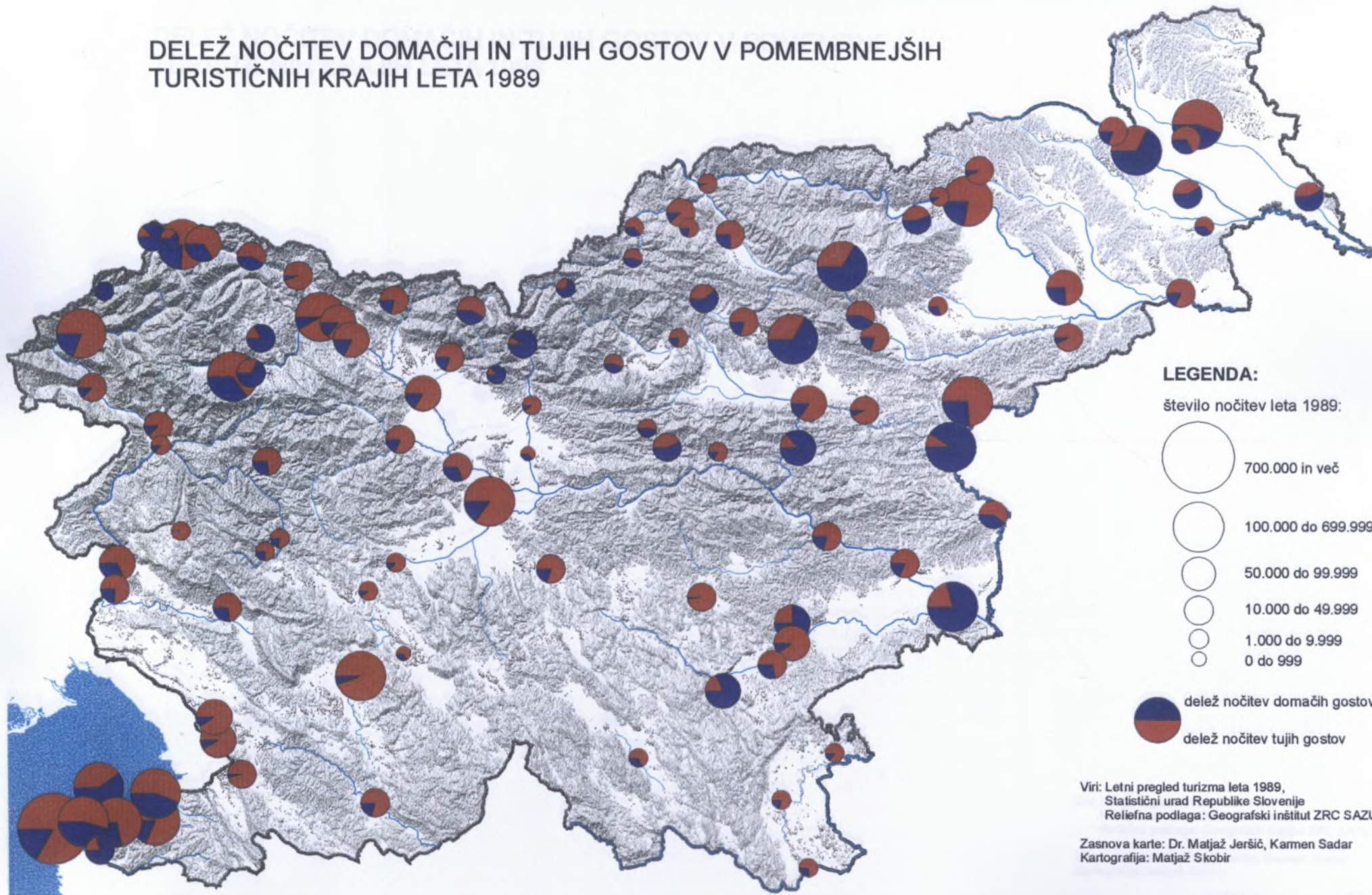
Karakteristično je, da so bili močnejši deleži tujega turističnega prometa značilni za večje kraje Julijskih Alp, kar lahko pripišemo visoki doživljajski zmožnosti in hkrati relativno dobri opremljenosti teh krajev.

V skupini zdraviliških turističnih krajev so bile v tem pogledu med posameznimi kraji velike razlike. Leta 1989 je približno polovica vsega turističnega prometa odpadla na tuje goste v Rogaški Slatini in Moravskih toplicah, približno četrtina v Lendavskih toplicah, v Banovcih, v Dobrni in Ptujskih toplicah, medtem ko je bila v ostalih nižja in ni presegla 20%. V letu 1996 se je absolutni obseg v večini krajev sicer zmanjšal napram letu 1989, relativni delež tujega turističnega prometa pa se je opazneje povečal zlasti v Radencih, rahlo pa tudi v Rogaški Slatini, Doberni in Moravskih toplicah.

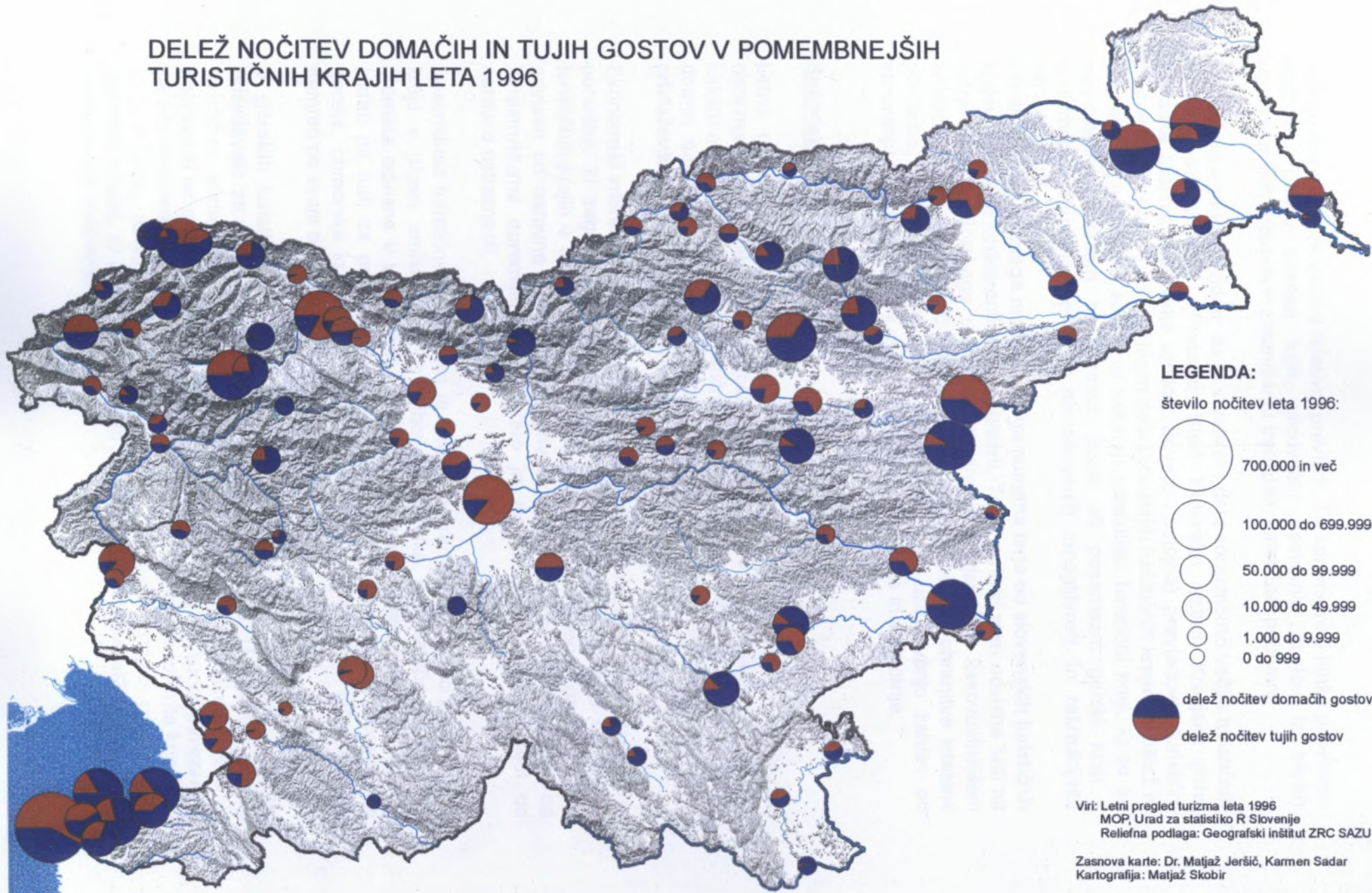
V obmorskih turističnih krajih so bili deleži tujega turističnega prometa zelo heterogeni. V Portorožu je leta 1989 znašal delež tujega turističnega prometa kar 75%, v Izoli je presegal 60%, v drugih krajih pa je bil nižji od 50%. V letu 1996 so vsi obmorski kraji izkazaovali manjše deleže tujega prometa, samo v Portorožu je bil namreč večji od 50%.

Precej drugačno stanje je bilo leta 1989 značilno za turistične kraje v širšem smislu saj je bil v njih delež tujega turističnega prometa (tako v večjih kot manjših krajih) v manjšini. Leta 1996 je prišlo do spremembe saj je bil promet

DELEŽ NOČITEV DOMAČIH IN TUJIH GOSTOV V POMEMBNEJŠIH TURISTIČNIH KRAJIH LETA 1989

DELEŽ NOČITEV DOMAČIH IN TUJIH GOSTOV V POMEMBNEJŠIH TURISTIČNIH KRAJIH LETA 1996

Viri: Letni pregled turizma leta 1996
MOP, Urad za statistiko R Slovenije
Reliefna podlaga: Geografski inštitut ZRC SAZU

Zasnova karte: Dr. Matjaž Jeršič, Karmen Sadar
Kartografija: Matjaž Skobir

tujih gostov skoraj povsod v relativni prevladi. To spremembo lahko pripišemo močnemu padcu obsega tujih, predvsem poslovnih gostov iz bivših jugoslovanskih republik in zmanjšanju tranzitnih turističnih potovanj.

Iz predhodnega je razvidno, da je v velikem delu sorazmerno večjih turističnih krajev v ožjem smislu (Portorož, Bled, Bohinsko jezero, Kranjska gora, Rogaška Slatina, Moravske toplice, Bovec, Postojna) prevladoval turistični promet tujih gostov. Tudi v velikem delu preostalih turističnih krajev ta delež ni bil zanemarljiv. Izjeme so bili le nekateri zdraviliški turistični kraji, ki so se osredotočili predvsem na domače goste ali posamezni gorski kraji s sorazmerno skromno ponudbo nastanitvenih zmogljivosti in rekreacijske infrastrukture.

Ohranitev pridobljenega mednarodnega pomena terja od slovenskih turističnih krajev razvijanje konkurenčne sposobnosti. Ta je v veliki meri odvisna tudi od ustreznega prostorskega urejanja. Skladno s težnjami po kakovostnejšem turističnem razvoju namreč vse bolj sili v ospredje pomen ohranitve intaktne pokrajine, razvijanje rekreacijske infrastrukture ob upoštevanju zahtev po varovanju okolja, kar sodi v okvir prostorskega urejanja in planiranja.

Sezonski vidik

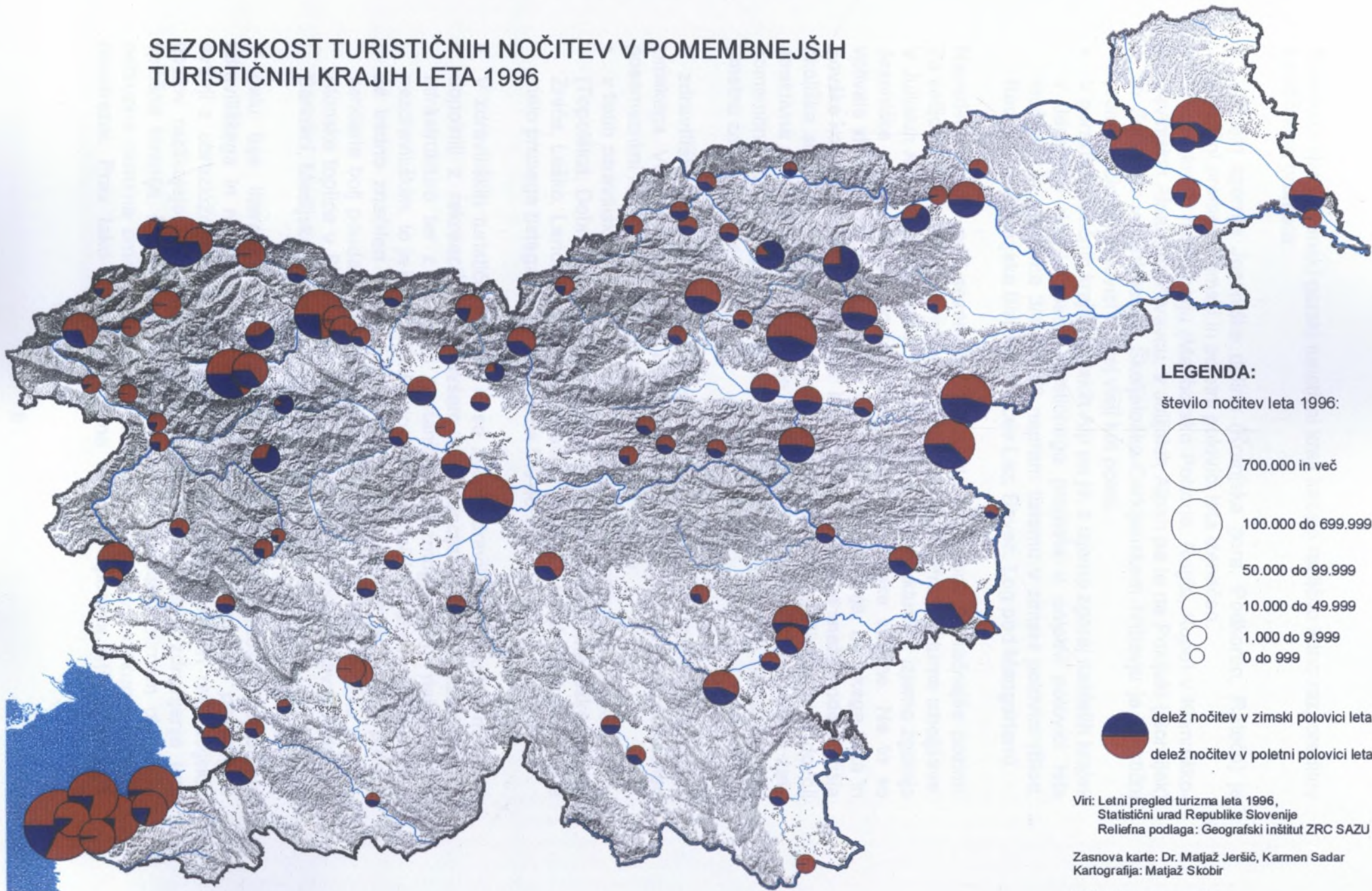
Letna razporeditev turističnega prometa ni samo pomembno merilo pri obravnavi ekonomske učinkovitosti turizma temveč tudi indikator, ki kaže v kakšni meri so posamezni turistični kraji, na osnovi primarnih in sekundarnih dobrin turistične ponudbe, usposobljeni za celoletno ali zgolj sezonsko privlačenje turističnega prometa.

Ekonomski interesi silijo nosilce turistične ponudbe v razvijanje take strukturne ponudbe, ki zagotavlja čim manjše letne variacije turističnega obiska. V turističnih krajih v ožjem smislu je časovni potek turističnega prometa v letu odvisen od naravne ustreznosti in privlačnosti pokrajine, hkrati pa tudi od infrastrukturne opremljenosti s katero je možno zmanjšati odvisnost od naravne ustreznosti.

Sezonskost turističnega prometa je smiselno premotrivati samo za turistične kraje v ožjem smislu, ker so njihove sezonske spremembe turističnega prometa odvisne v veliki meri od naravne oziroma pokrajinske ustreznosti. Hkrati pa tudi za posamezne skupine turističnih krajev, to je posebej za gorske, obmorske in zdraviliške turistične kraje. Vsaka izmed teh skupin je namreč po svoje odvisna od pokrajinske ustreznosti.

V gorskih turističnih krajih se po drugi svetovni vojni (v vseh državah) prizadevajo za dve turistični sezoni, poletno in zimsko. Uveljavitev zimske turistične sezone skušajo doseči predvsem z zimskošportnimi objekti in napravami ter pokritimi objekti za nekatere športe, ki so bili sprva navezani le na odprto pokrajino in poletni čas (dvorane za tenis, jahanje, pokrita kopališča idr.). Poletno turistično sezono pa skušajo časovno razširiti prav tako s pokritimi objekti, ki omogočajo izvajati različne rekreacijske aktivnosti v času neugodnega vremena.

SEZONSKOST TURISTIČNIH NOČITEV V POMEMBNEJŠIH TURISTIČNIH KRAJIH LETA 1996

Viri: Letni pregled turizma leta 1996,
Statistični urad Republike Slovenije
Reliefna podlaga: Geografski inštitut ZRC SAZU

Zasnova karte: Dr. Matjaž Jeršič, Karmen Sadar
Kartografija: Matjaž Skobir

Inštitut za geografijo

Pomembnejši slovenski gorski turistični kraji kažejo različno letno razporeditev turističnega prometa:

- v krajih zgornje Jeseniške doline (Kranjska gora, Podkoren, Rateče) je turistični promet v zimski in poletni polovici leta izenačen.
- V vseh krajih na Pohorju (Mariborsko Pohorje, Rogla, Kope) v Kamniško-Savinjskih Alpah, na Krvavcu, v Julijskih Alpah pa le na Pokljuki (Goreljek) in Sorici ter v Cerknem v Škofjeloško-Cerkljanskem hribovju je turistični promet v zimski polovici precej višji kot poleti.
- V gorskih turističnih krajih Julijskih Alp pa je, z izjemo zgoraj naštetih krajev v Jeseniški dolini, obseg turističnega prometa v poletni polovici leta močnejši in zavzema 3/4 do 2/3 napram tistemu v zimski polovici (Bled, Radovljica, Bohinjska Bistrica, Ribčev Laz, Bovec, Log pod Mangartom).

Navedene razlike med sezonama kažejo, da je Pohorje privlačnejše pozimi. Za večjo privlačnost v poletnem času zato potrebuje infrastrukturne izboljšave. V Julijskih Alpah kljub izgradnji zimskošportne infrastrukture, z izjemo zgornje Jeseniške doline, ni uspelo izenačiti poletne in zimske sezone. Na to so vplivale klimatske razmere, ki so v dolinskih delih Bohinja, Blejskega kota in Bovške kotline pozimi "preveč mile" in zato tu ni zanesljive snežne odeje. Višja okoliška smučišča pa po svoji reliefni ustreznosti in zmogljivosti niso dovolj atraktivna za zahtevnejše smučanje. Za večji delež zimskega prometa je zato pomembna zlasti boljša opremljenost smučišč, vključno z napravami za umetno zasneževanje.

V zdraviliških turističnih krajih poletni turistični promet nekoliko presega zimskega. Vendar gre z nekaj izjemami vendarle za celoletno sezono. Med posameznimi kraji pa so v sezonski vendarle razlike:

- v tistih zdraviliških turističnih krajih, ki so osredotočena v zdraviliški turizem (Topolšica, Dobrna, Rogaška Slatina, Dolenjske toplice, Šmarješke toplice, Zreče, Laško, Lendavske toplice) turistični promet v poletni polovici leta le malo presega tistega v zimski, to je za 5% do 10%.
- V zdraviliških turističnih krajih, ki so svojo zdraviliško ponudbo močnejše dopolnili z rekreacijsko (predvsem z rekreacijskimi kopališkimi objekti) infrastrukturo ter z bivalnimi nastanitvenimi zmogljivostmi namenjenimi nezdraviliškim, to je rekreacijskim gostom (počitniška stanovanja, campi) je še vedno značilen celoletni turistični promet, vendar je poletni promet vendarle bolj poudarjen kot pri predhodni skupini krajev (Čateške toplice, Atonske toplice v Podčetrtku, Ptujске toplice, Radenci, Moravske toplice, Banovci, Medijske toplice).

V delu tuje literature se izpostavlja dilema o umestnosti prepletanja zdraviliškega in rekreacijskega turizma. To dilemo utemeljujejo posamezni avtorji z obrazložitvijo, da se nagibi in interesi zdraviliških in rekreacijskih gostov razlikujejo. Ker sodi med pomembne komponente zdravljenja tudi splošna terapija, ki se sestoji iz sprehodov in počitka v mirnem okolju, iz nehrupne oziroma umirjene zabave in kulturnih prireditev so skupni prostori neustrezni. Prav tako je nekompatibilna sočasna uporaba istih kopaliških

objektov. Konflikt je lahko zaostren, če so ti objekti zasičeni še s prehodnimi obiskovalci. Našteti problemi zadevajo tudi prostorsko planiranje saj je z ustreznim konceptom oziroma coniranjem površin in objektov za obe skupini gostov možno zmanjšati navzkrižja.

V **obmorskih** turističnih krajih je turistični promet osredotočen na poletno polovico leta. Sezonske variacije so še vedno močno odvisne od ugodnih temperatur zraka in morske vode za kopanje in sončenje ter za druge aktivnosti na oziroma v vodi.

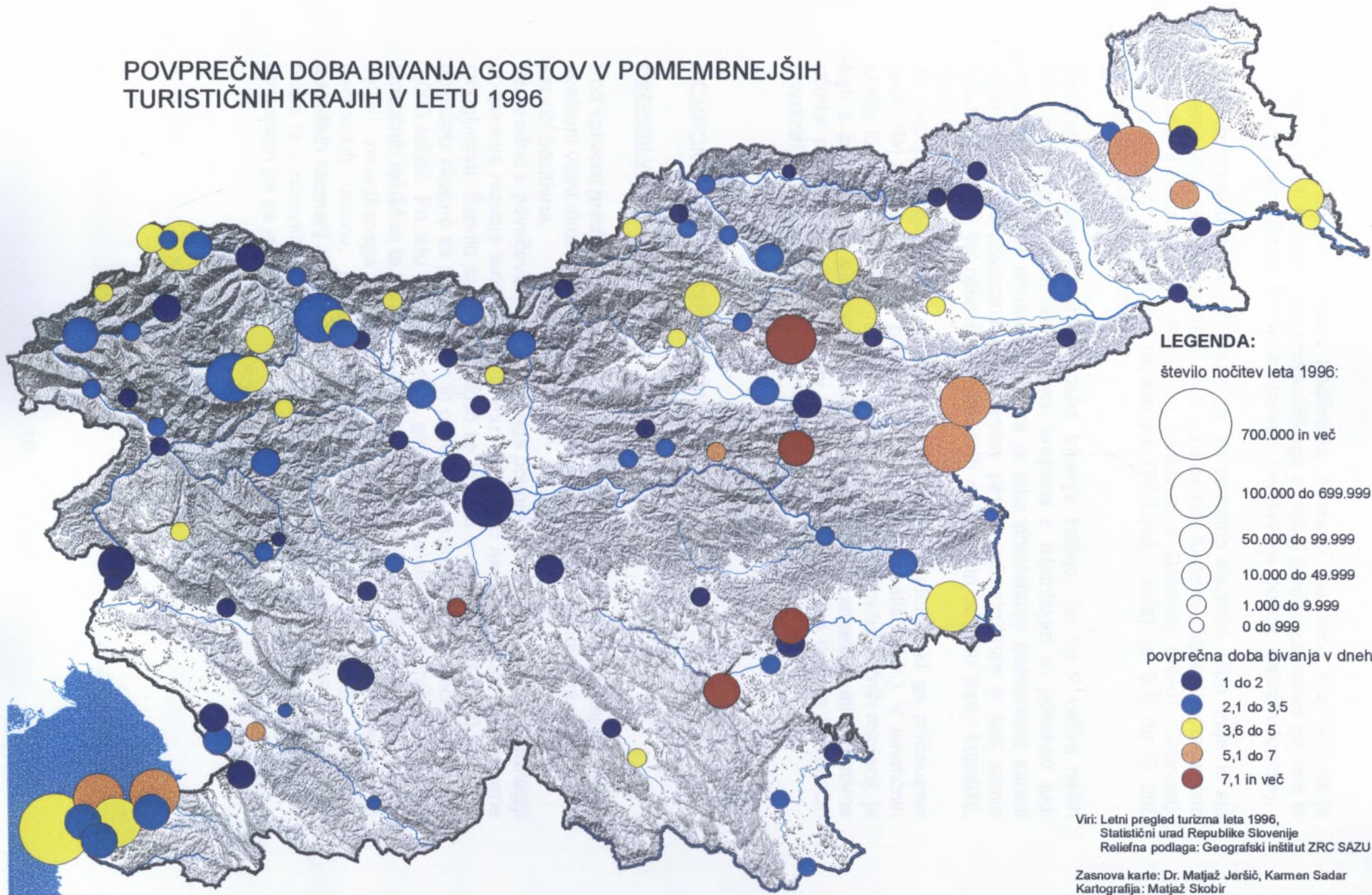
Možno pa je ugotoviti, da je delež turističnega prometa tudi v obmorskih krajih v zimski polovici leta vendarle večji kot je bil pred letom 1970. Prav tako še zdaleč ni tako izrazit kot v številnih obmorskih turističnih krajih ob vzhodni in zahodni jadranski obali sosednjih držav. Omiljena sezonskost prometa ob slovenski obali je učinek delne uveljavitve zdraviliške ponudbe, ki sloni na zdravilni slanici in blatu. Delno je k temu pripomogla tudi infrastruktura (pokriti športnorekreacijski objekti) ter specifične oblike turistične ponudbe (igralništvo, kongresni turizem).

Časovni vidik

Ta kriterij omogoča proučevati turizem na osnovi zadrževanja gostov v turističnih krajih. Za slovenske turistične kraje so, v primerjavi s številnimi drugimi regijami v Alpah, ob Sredozemskem morju ali ob zdravilnih vrelcih, značilne kratke povprečne dobe bivanja. Če izvzamemo iz obravnave turistične kraje v širšem smislu v katerih je zaradi prevlade poslovnega in tranzitnega turističnega prometa povprečna doba apriori nizka (1-2 dni) in si oglejmo ta kazalec v turističnih krajih v **ožjem smislu** je bilo v letu 1996 stanje sledeče:

- v skupini **gorskih** turističnih krajev je prevladovala skupina s povprečno dobo bivanja 2,1 do 3,5 dni. (Bled, Bovec, Bohinj, Martuljek, Jezersko, Velika Planina s Kamniško Bistrico, Kope, Cerčno). Relativno manjša skupina teh krajev je izkazovala nekoliko višje vrednosti, to je 3,6 do 5 dni. To skupino sestavljajo kraji, kjer močan delež prometa odpade na zimsko polovico leta, kar pomeni na zimskošportne goste. Te pa se očitno zadržujejo dlje kot poletni gostje. (Kranjska gora, Rateče, Krvavec, Rogla, Mariborsko Pohorje, Mozirje). Nasploh pa je očitno, da je v naših gorskih turističnih krajih sorazmerno kratka doba bivanja posledica njihove prometne lege vsled česar imajo pomemben del izletniških gostov. Deloma gre to tudi na račun prištevanja nočitev gorskih planinskih postojank, ki pa imajo izrazit prehodni obisk.
- V **zdraviliških** turističnih krajih se povprečna doba bivanja precej razlikuje saj se giblje med 5,1 in 9 dnevi. Tak razpon je posledica večjega ali manjšega pomena zdraviliškega turizma. Kraji z izrazitejšim zdraviliškim turizmom izkazujejo najvišjo povprečno dobo bivanja, to je nad 7 dni (Dobrna, Laško, Šmarješke in Dolenjske toplice), tisti, ki so se deloma preusmerili tudi v rekreacijski turizem nekoliko nižjo, 5,1 do 7 dni (Rogaška

POVPREČNA DOBA BIVANJA GOSTOV V POMEMBNEJŠIH TURISTIČNIH KRAJIH V LETU 1996

Slatina, Atomske toplice v Podčetrtku, Radenci, Banovci), kraji kjer pa je rekreacijski turizem poleg zdraviliškega posebej močno zastopan pa celo le 3,6 do 5 dni (Zreče, Moravske toplice, Lendavske toplice, Čatežke toplice).

- V obmorskih turističnih krajih gre za podobno situacijo. Oba kraja, ki sta usmerjena razen v kopališki, tudi v zdraviliški turizem izkazujeta povprečno dobo bivanja od 5,1 do 7 dni (Ankaran z Debelim rtičem, Strunjan), rekreacijsko poudarjeno naravnana (Portorož, Izola) le 3,6 do 5 dni, preostali pa pod 3,5 dni.

Razmeroma nizke povprečne dobe bivanja kažejo, da se v večini naših turističnih krajev počitniški turizem prepleta z izletniškim in ponekod tudi tranzitnim. Z vidika urejanja prostora je tako prepletanje pomembno zaradi občasno močno povečanih obremenitev cestne infrastrukture in tudi samih turističnih krajev ter njihovih rekreacijskih objektov in površin (npr.: kopališč, obal, smučišč).

To pobuja probleme pri zagotavljanju ustreznega udobja, ki ga pričakujejo počitniški gostje (npr., pri parkiranju, na plaži, v kopališču idr.). V turističnih krajih, ki so izpostavljeni vsem trem omenjenim oblikam turističnih migracij, je tudi s prostorskim planiranjem in urejanjem možno zmanjševati negativne učinke prekomernih obremenitev rekreacijskih območij in iz tega izhajajočih navzkrižij.

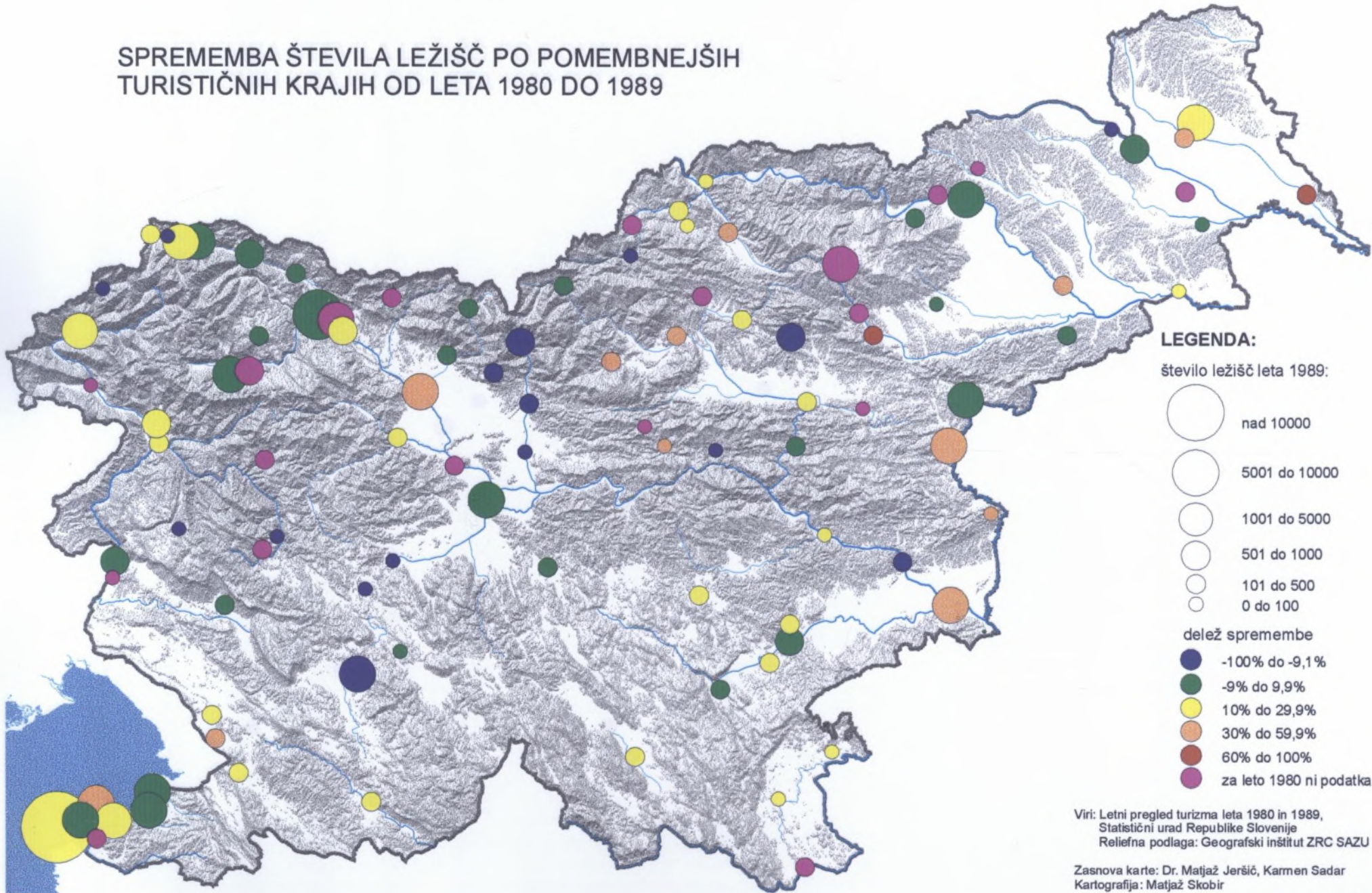
KOMPONENTE TURISTIČNE PONUDBE

Razvojni vidik

Pod vplivom predhodno opisanih turističnih migracij je bila v Sloveniji po drugi svetovni vojni dinamika turističnega razvoja, merjena z osnovnimi statističnimi kazalci pozitivna.

Vzporedno s povečevanjem turističnega povpraševanja in ob državni strategiji podpiranja razvoja turizma so po letu 1960 hitro naraščale tudi nastanitvene zmogljivosti. Število turističnih ležišč se je tako v obdobju od 1960 do 1985 povečalo skupno za približno en in polkrat ali vsako leto povprečno za skoraj 2.000 ležišč. Po letu 1990 je prišlo, gledano v celoti, do zmanjšanja obsega turističnih ležišč in to zaradi opustitve dela zasebnih turističnih sob, predvsem vsled zmanjšanega turističnega povpraševanja, ukinitve posameznih počitniških domov, pa tudi zaprtja hotelov, pretežno zaradi neurejenih lastniških razmerij (glej tabelo). Do povečanja števila ležišč je v zadnjih letih prišlo le v zdraviliških turističnih krajih, medtem ko je v gorskih stagniralo, v obmorskih pa se je znižalo.

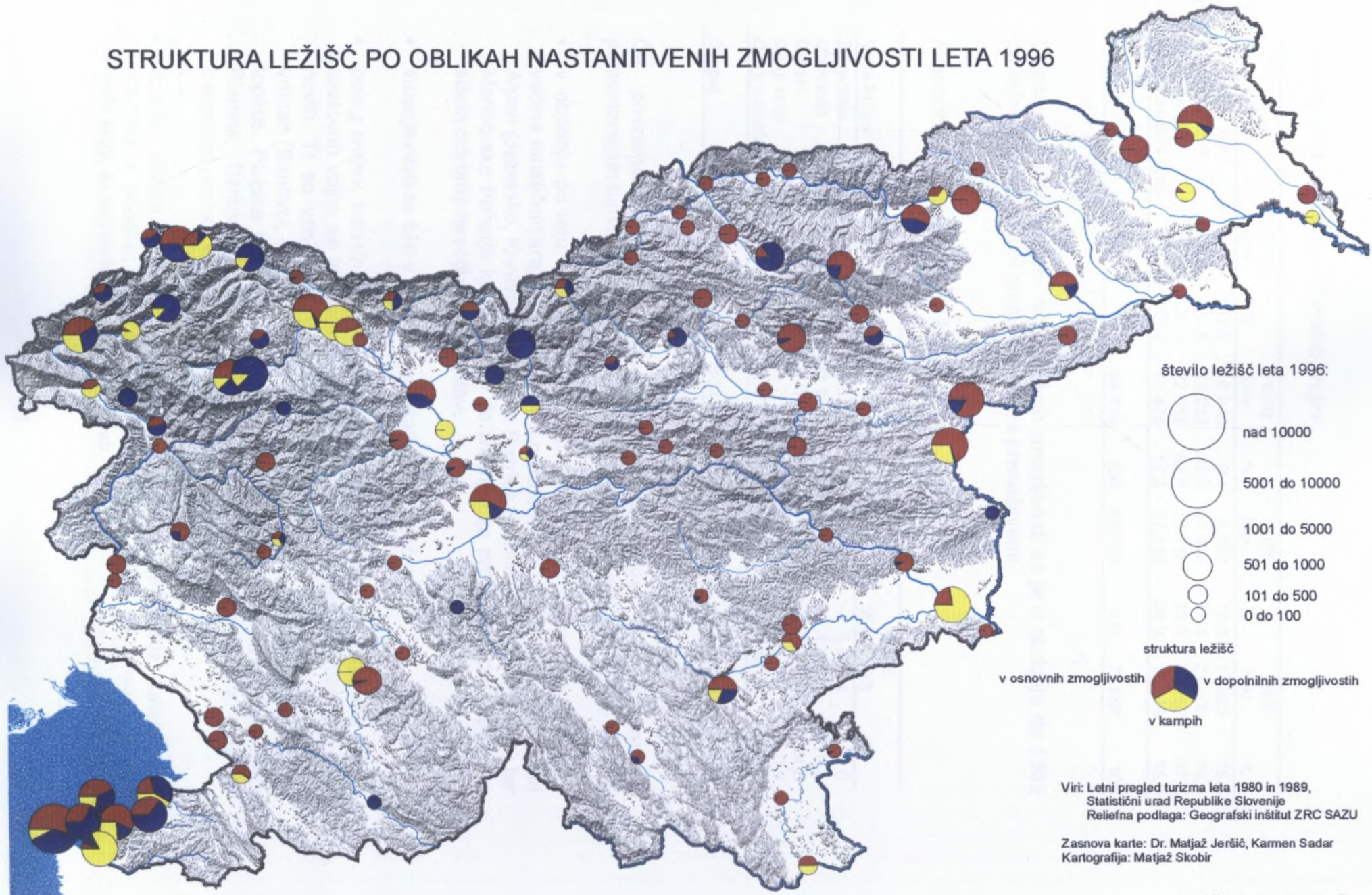
SPREMEMBA ŠTEVILA LEŽIŠČ PO POMEMBNEJŠIH TURISTIČNIH KRAJIH OD LETA 1980 DO 1989

SPREMEMBA ŠTEVILA LEŽIŠČ PO POMEMBNEJŠIH TURISTIČNIH KRAJIH OD LETA 1980 DO 1996

STRUKTURA LEŽIŠČ PO OBLIKAH NASTANITVENIH ZMOGLJIVOSTI LETA 1996

Viri: Letni pregled turizma leta 1980 in 1989,
Statistični urad Republike Slovenije
Reliefna podlaga: Geografski inštitut ZRC SAZU

Zasnova karte: Dr. Matjaž Jeršič, Karmen Sadar
Kartografija: Matjaž Skobir

Razvoj turističnih ležišč po vrstah krajev

Vrsta krajev	1961		1970		1985		1995	
	štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%
Zdraviliški kraji	3.490	11,6	6.343	9,1	8.760	10,6	11.933	16,4
Obmorski kraji	8.350	27,8	22.232	31,9	25.978	31,4	21.800	29,9
Gorski kraji	9.053	30,1	22.882	32,8	27.736	33,5	27.257	37,4
Drugi turistični kraji	4.109	13,7	12.425	17,8	17.316	20,9	10.916	15,0
Skupaj	30.039	100	69.819	100	82.779	100	72.853	100

Skladno s povečevanjem nastanitvenih zmogljivosti se je v obdobju do 1989 povečeval tudi turistični promet, merjen s prenočitvami.

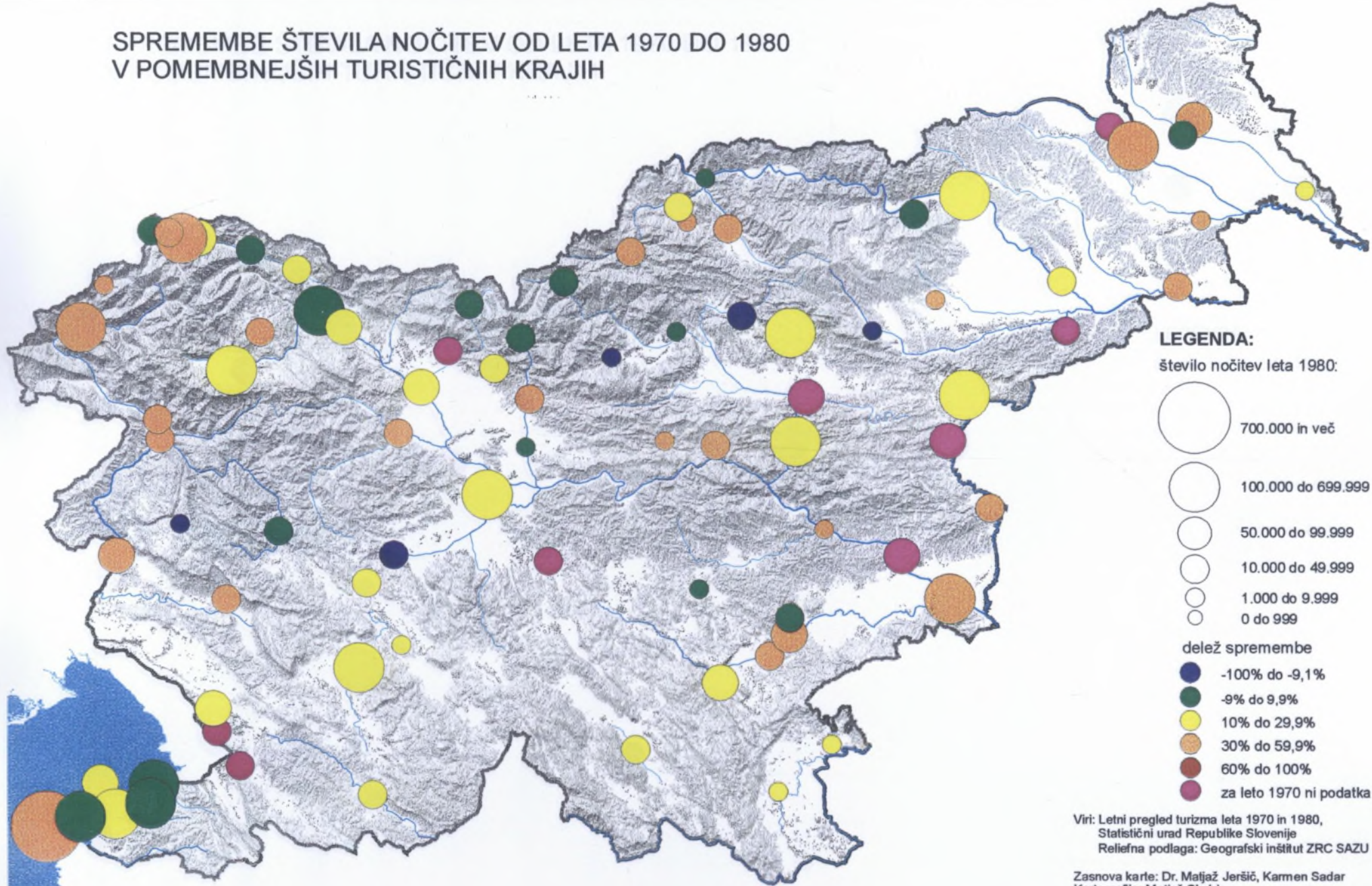
Prenočitve turistov po vrstah krajev

Vrsta krajev	1960		1985		1995	
	štev. (000)	%	štev. (000)	%	štev. (000)	%
Zdraviliški	582,1	20,5	1.544,6	17,5	1.884,4	32,0
Obmorski	635,5	23,1	2.413,4	27,4	1.666,6	28,4
Gorski	771,7	27,3	2.364,7	26,8	1.443,3	24,5
Drugi kraji	273,9	9,7	180,5	2,0	47,1	0,8
Drugi turistični kraji	565,9	19,4	2319,2	26,3	841,6	14,3
Skupaj	2.829,1	100	8.822,4	100	5.883,0	100

Če povzamemo pomembnejše razvojne značilnosti po posameznih pomembnejših turističnih krajih v ožjem smislu izstopa zlasti naslednje:

- v obdobju po letu 1960 je po obsegu turističnega prometa napredovala večina turističnih krajev. Izjeme so bili nekateri kraji v Kamniško-Savinjskih Alpah (Jezerško, Krvavec, Kamniška Bistrica z Veliko Planino, Solčava) ter Mariborsko Pohorje kjer je prišlo do zmanjšanja prometa zaradi opustitve starih oziroma nesodobnih objektov.
- stopnje rasti so bile v posameznih krajih zelo različne.
- poleg krajev, katerih začetki turističnega razvoja segajo v čas pred drugo svetovno vojno se je v povojnem času pojavilo razmeroma malo povsem novih. Ti so vznikli ob nanovo odkritih termalnih izvirih, bolje rečeno vrtinah (Banovci, Atomske toplice v Podčetrtku, Zreče, Lendava, Moravske toplice, Ptujске toplice), ob urejenih smučiščih (Golte, Krvavec, Velika Planina, Cerkno, Ljubelj, Rogla) izjemoma tudi ob cestah z močnim tranzitnim prometom (Otočec, Kozina, Podlehnik).
- izrazito visoke stopnje rasti, to je večkratno povečanje turističnega prometa, v obdobju 1970 do 1989 oziroma do 1996, so presegli le tisti redki kraji, ki so nastali povsem na novo.

SPREMEMBE ŠTEVILA NOČITEV OD LETA 1970 DO 1980 V POMEMBNEJŠIH TURISTIČNIH KRAJIH

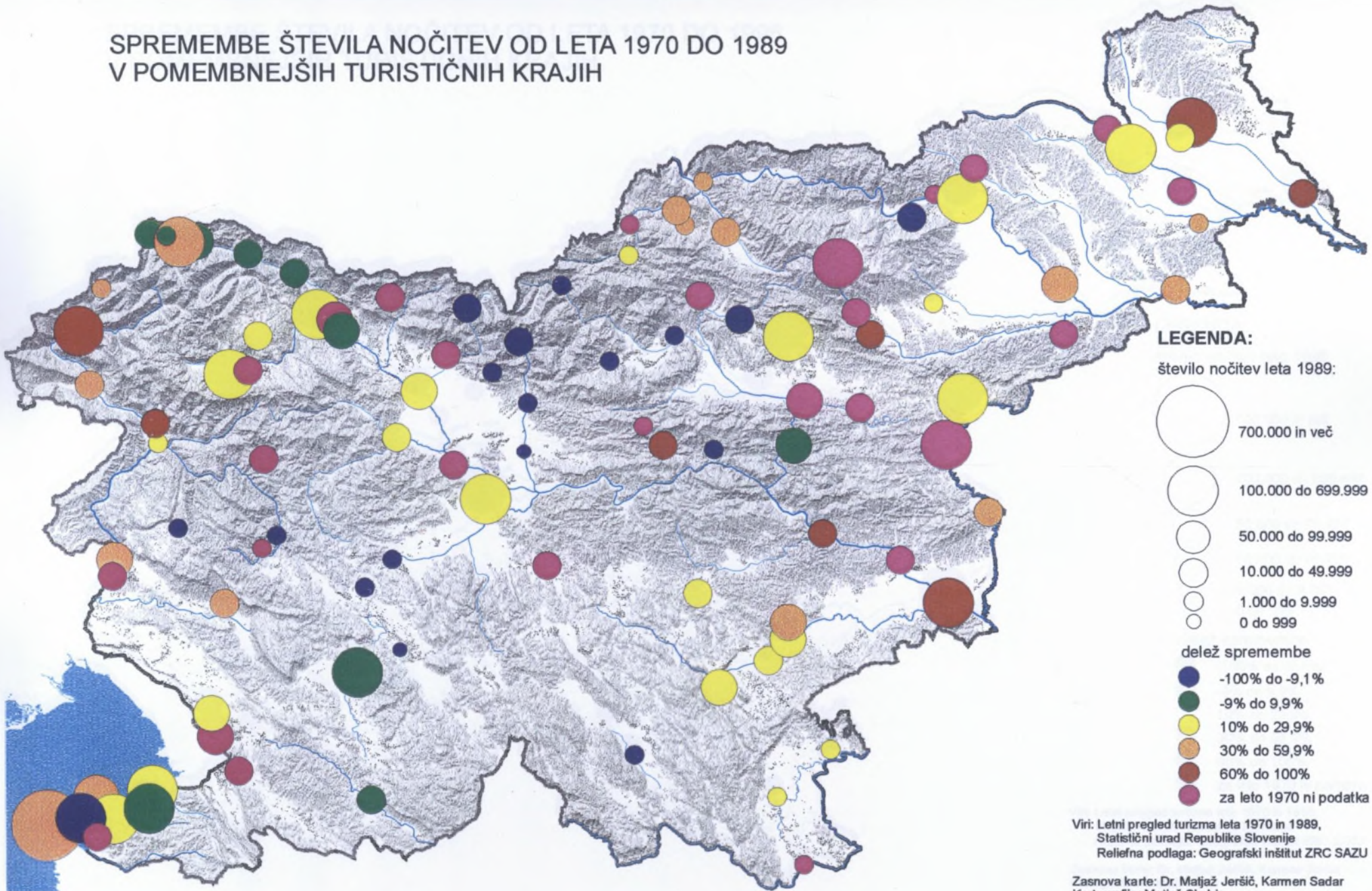

Viri: Letni pregled turizma leta 1970 in 1980,
Statistični urad Republike Slovenije
Reliefna podlaga: Geografski inštitut ZRC SAZU

Zasnova karte: Dr. Matjaž Jeršič, Karmen Sadar
Kartografija: Matjaž Skobir

Inštitut za geografijo

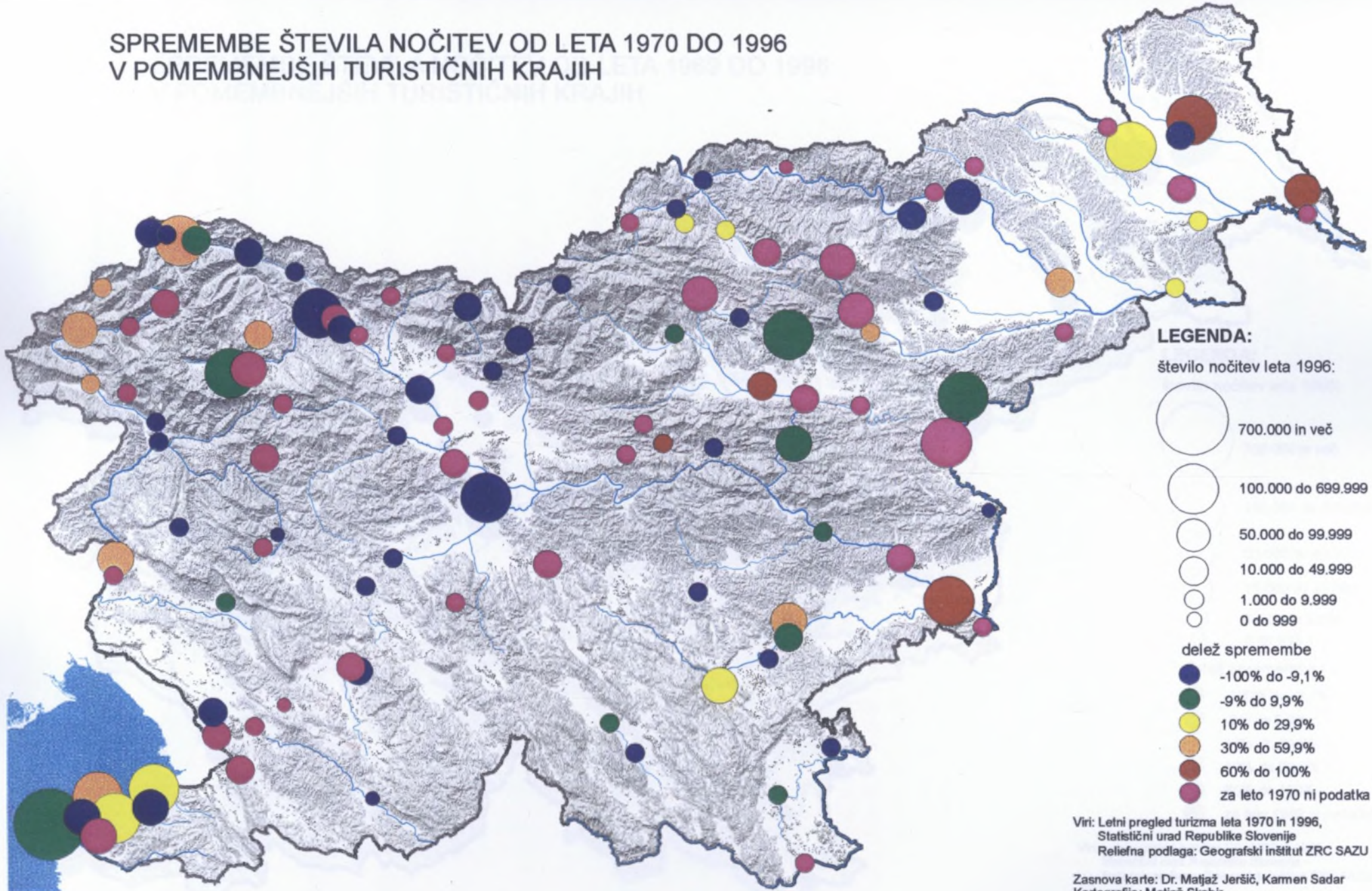
SPREMEMBE ŠTEVILA NOČITEV OD LETA 1970 DO 1989 V POMEMBNEJŠIH TURISTIČNIH KRAJIH

Viri: Letni pregled turizma leta 1970 in 1989,
Statistični urad Republike Slovenije
Reliefna podlaga: Geografski inštitut ZRC SAZU

Zasnova karte: Dr. Matjaž Jeršič, Karmen Sadar
Kartografija: Matjaž Skobir

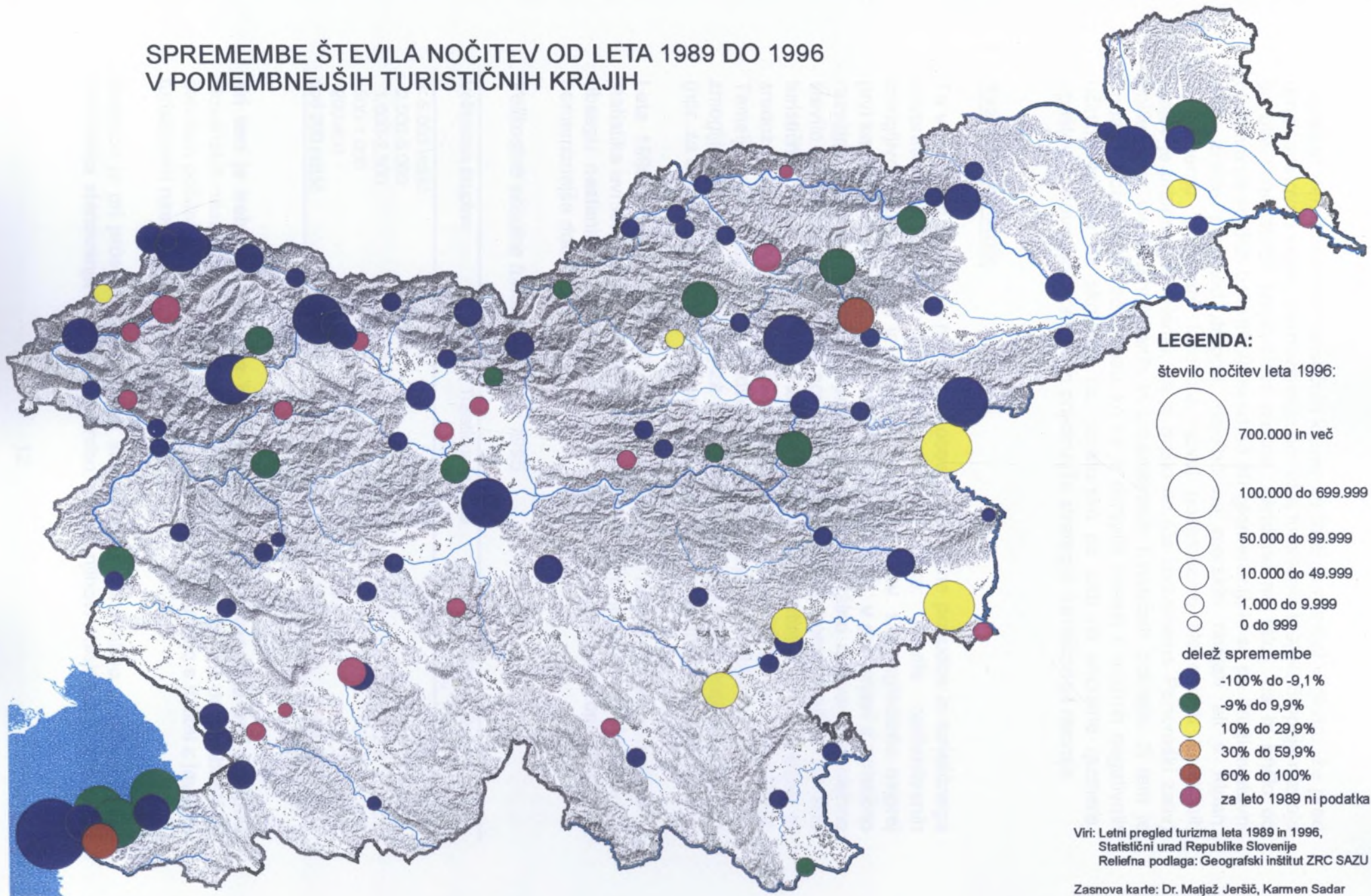
SPREMEMBE ŠTEVILA NOČITEV OD LETA 1970 DO 1996 V POMEMBNEJŠIH TURISTIČNIH KRAJIH

Viri: Letni pregled turizma leta 1970 in 1996,
Statistični urad Republike Slovenije
Reliefna podlaga: Geografski inštitut ZRC SAZU

Zasnova karte: Dr. Matjaž Jeršič, Karmen Sadar
Kartografija: Matjaž Skobir

SPREMEMBE ŠTEVILA NOČITEV OD LETA 1989 DO 1996 V POMEMBNEJŠIH TURISTIČNIH KRAJIH

Viri: Letni pregled turizma leta 1989 in 1996,
Statistični urad Republike Slovenije
Reliefna podlaga: Geografski inštitut ZRC SAZU

Zasnova karte: Dr. Matjaž Jeršič, Karmen Sadar
Kartografija: Matjaž Skobir

Pretežen del slovenskih turističnih krajev se torej je razvijal v okviru, že pred drugo svetovno vojno, zasnovanega omrežja turističnih krajev. Stopnje razvoja so bile v nekaterih krajih sicer močne, vendarle ne tako, da bi prišlo do oblikovanja velikih turističnih središč ali glomeracij, ki so po drugi svetovni vojni zrasle ponekod drugod, najsibo na morskih obalah ali v Alpah. Sorazmerno "počasen" turistični razvoj posameznih slovenskih turističnih krajev je pripomogel k temu, da ni prišlo do (če izvezemo Portoroški zaliv) oblikovanja visokotehniziranih in urbaniziranih turističnih pokrajin. S tem je podana možnost, da se v času, ko se je okrepila zavest o možnih negativnih učinkih turizma na ekološke oz. prostorske pa tudi na socialne razmere, upoštevajo nove, sodobnejše in prijaznejše strategije turističnega razvoja.

Po osnovni turistični usmerjenosti lahko slovenske turistične kraje delimo v **Kvantitativni vidik**

Ta vidik lahko proučimo na osnovi obsega turistične ponudbe in turističnega povpraševanja. Uporabna parametra sta lahko: število nastanitvenih zmogljivosti, to je ležišč in število turističnih nočitev. Če pogledamo najprej prvi kazalec sili v ospredje dejstvo, da ima Slovenija, v primerjavi s turistično razvitimi deželami in regijami, preračunano na površino razmeroma majhno število turističnih ležišč. To gre na rovaš redke oziroma majhne gostote turističnih krajev. Hkrati pa ima v primerjavi z razvitimi tujimi alpskimi in sredozemskimi turističnimi regijami, z nekaj izjemami, majhne turistične kraje. Temeljni vzrok za to je nedvomno pokrajinska razdrobljenost in nizka zmogljivost ustreznih območij za množične rekreacijske aktivnosti na prostem (npr. za alpsko smučanje, za kopanje v naravnih kopališčih, za čolnarjenje).

Leta 1996 je bilo v Sloveniji nekaj več kot 300 naselij, ki jih je turistična statistika uvrščala med turistične kraje. Od teh pa jih je na osnovi kazalcev o obsegu nastanitvenih zmogljivosti in o turističnem prometu opredelila za pomembnejše dobrih 120.

Velikostne skupine turističnih krajev 1995

Velikostna skupina	Število krajev	Turistična ležišča štev.	%	Prenočitve štev. (000)	%
< 5.000 ležišč	1	9.189	12,6	750,0	12,7
2.500-5.000	8	26.167	35,9	2.096,9	35,6
1.000-2.500	10	14.168	19,4	1.322,8	22,5
500-1.000	9	5.837	8,0	554,4	9,4
200-500	22	7.163	9,8	688,3	11,7
pod 200 ležišč	vsi ostali	10.320	13,9	469,6	8,1

Pri tem je treba računati, da ima turistično funkcijo vendarle več kot 300 slovenskih naselij, saj lahko med take kraje štejemo tudi tiste s pomembnejšim številom počitniških stanovanj. Ta pa se v celoti ne pokrivajo s tistimi z javnimi turističnimi nastanitvenimi zmogljivostmi.

Nasploh je pri prostorskem urejanju in planiranju pomembno upoštevati tudi počitniška stanovanja za lastno uporabo, saj so njihovi obiskovalci prav tako

koristniki splošne in turistične infrastrukture ter rekreacijskih območij na prostem. V posameznih turističnih krajih predstavljajo nastanitvene zmogljivosti v počitniških stanovanjih za lastno uporabo pomemben del ležišč. Žal ti podatki zaenkrat niso na voljo. Priložena karta priča, da gre za pojav, ki je v posameznih pokrajinskih območjih nedvomno kvantitativno pomemben. V letu 1991 je bilo namreč v Sloveniji dobrih 26.000 počitniških stanovanj, katerih nastanitvene zmogljivosti oddajajo lastniki le v manjši meri. Zato turistični promet v njih ostaja nezabeležen.

Funkcijski vidik

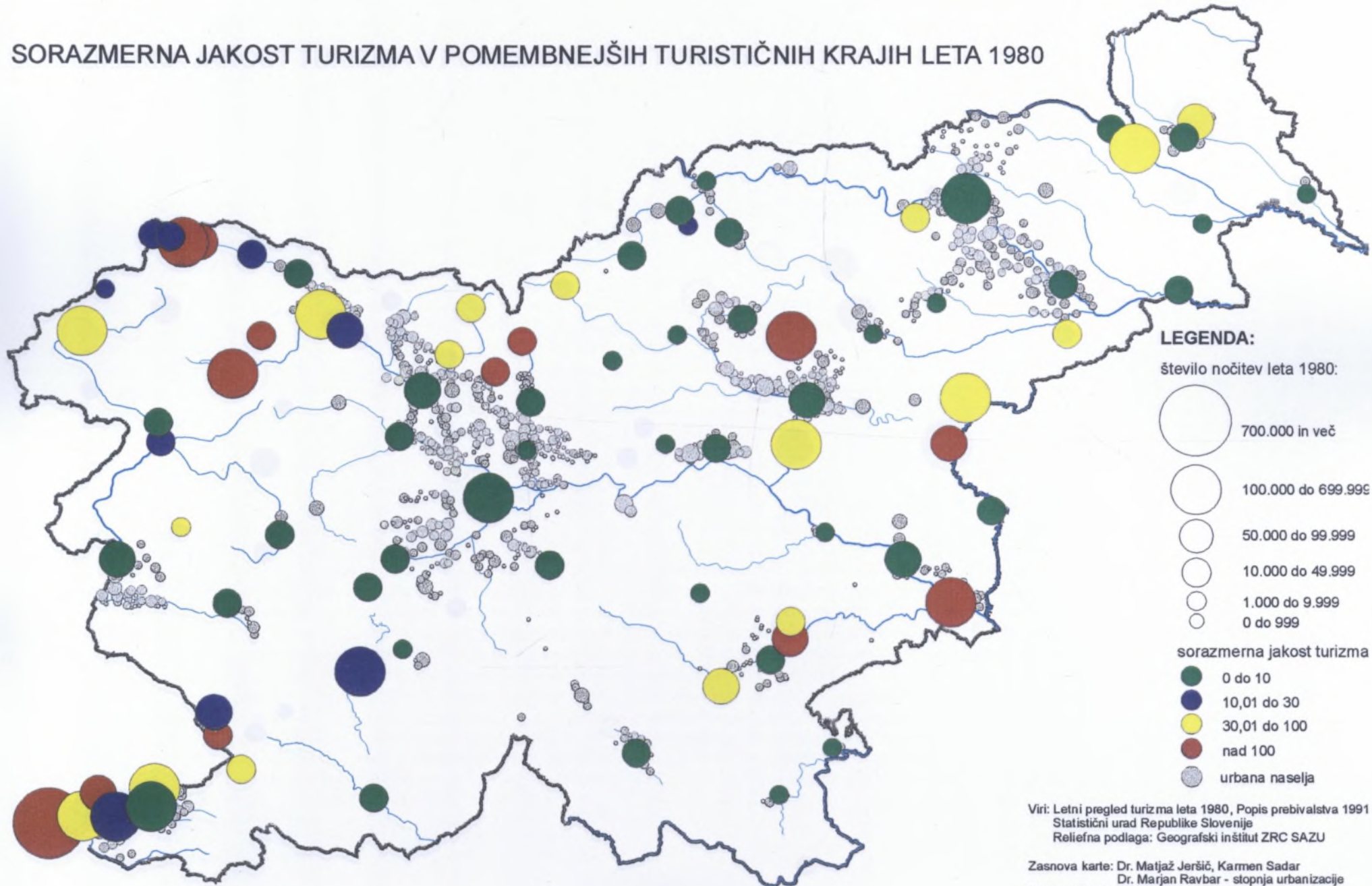
Po osnovni turistični usmerjenosti lahko slovenske turistične kraje delimo v dve osnovni skupini:

- v turistične kraje v **ožjem smislu**, med katere sodijo tisti, ki so namenjeni zadovoljevanju temeljnih turističnih motivov, to je zdravstvenih in rekreacijskih. Njihov nastanek in razvoj je bil pogojen s primarnimi turističnimi dobrinami, to je z **naravnimi ali družbenimi pokrajinskimi prvinami** kot so: naravna zdravilna sredstva, visoka doživljajska zmožnost pokrajine ali naravna ustreznost za rekreacijske aktivnosti na prostem. Na podlagi teh, primarnih turističnih dobrin se je oblikovala in razvila sekundarna turistična ponudba, to je turistična superstruktura in infrastruktura.
- v turistične kraje v **širšem smislu**, v katerih, zaradi neturističnih motivov velikega dela obiskovalcev, pokrajinske prvine niso imele pglavitne vloge pri razvoju turistične funkcije. V to skupino sodijo industrijska in upravna središča ter nekateri izraziti tranzitno-prometni kraji. Na skupino turističnih krajev v širšem smislu odpade (leta 1987) skoraj polovica vseh statistično določenih turističnih krajev. Takšen delež je razumljiv saj je večina slovenskih občin v svojih središčih, ki so bila hkrati tudi industrijski kraji in prometna križišča razvijala tudi turistične nastanitvene zmogljivosti. V večje turistične kraje v širšem smislu so se razvili predvsem pomembnejši centralni kraji v katerih se je osredotočalo poslovno življenje in v tistih, ki leže ob slovenskem cestnem prometnem "križu", po katerem se je odvijal močan cestni tranzitni promet.

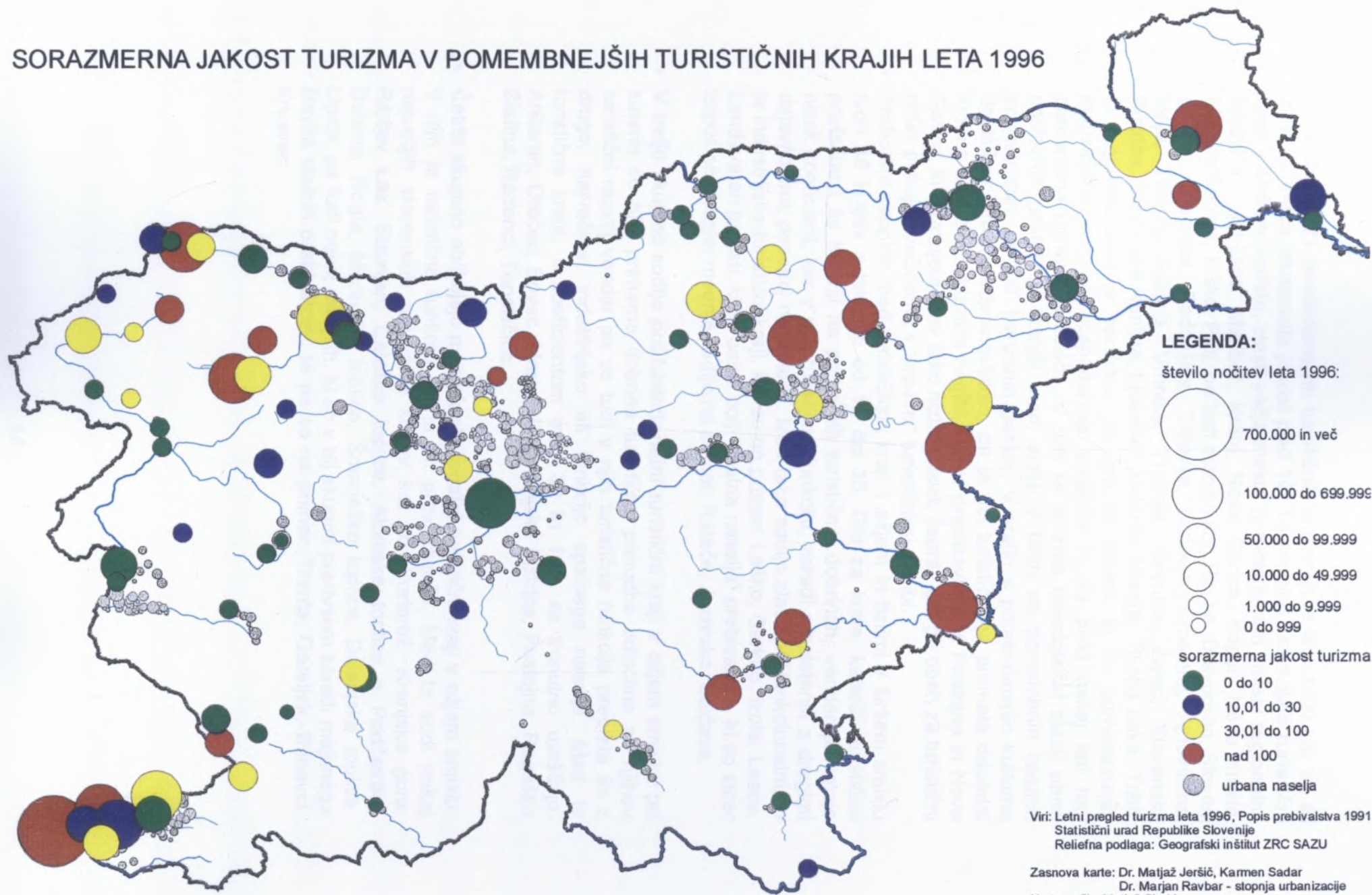
Navedena delitev slovenskih turističnih krajev je razvidna iz karte. Na njej so pomembnejši turistični kraji analizirani in razvrščeni na osnovi kazalcev o sorazmerni jakosti turizma, ki ponazarja obseg funkcijskih vplivov med turizmom in naseljem. Naraščanje tega relativnega kazalca posredno dokazuje sorazmerno večanje vplivov turizma na naselje in obratno. Kazalec namreč predstavlja razmerje med številom turističnih nočitev v enem letu in številom stalnih prebivalcev v analiziranem kraju. Zato je za kraje kjer se turistična funkcija prepleta z drugimi neturističnimi na primer: z industrijsko, upravno ali zgolj z izrazito stanovanjsko (spalna naselja), upoštevani kazalec nizek.

Tisti kraji v katerih je turistična funkcija dominantna oziroma prevladujoča pa izkazujejo visoko sorazmerno jakost.

SORAZMERNNA JAKOST TURIZMA V POMEMBNEJŠIH TURISTIČNIH KRAJIH LETA 1980

SORAZMERNNA JAKOST TURIZMA V POMEMBNEJŠIH TURISTIČNIH KRAJIH LETA 1996

Viri: Letni pregled turizma leta 1996, Popis prebivalstva 1991
Statistični urad Republike Slovenije
Reliefna podlaga: Geografski inštitut ZRC SAZU

Zasnova karte: Dr. Matjaž Jeršič, Karmen Sadar
Dr. Marjan Ravbar - stopnja urbanizacije
Kartografija: Matjaž Skobir
Inštitut za geografijo

- Od skupno 121 pomembnejših turističnih krajev jih je leta 1996 kar 56 ali slaba polovica izkazovala jakost **pod 10**. To skupino sestavljajo **turistični kraji v širšem smislu**, zlasti večja mesta (v funkcijskem smislu regionalna središča): Ljubljana, Maribor, Kranj, Nova Gorica, Koper, Novo mesto, Murska Sobota, Krško, Ptuj, pa tudi manjša kot: Ravne, Dravograd, Slovenj gradec, Jesenice, Radovljica, Trbovlje, Kočevje, Črnomelj, Ajdovščina, Idrija, Tolmin, Sežana, Vrhnika, Trebnje, Sevnica, Žalec, Slovenska Bistrica, Slovenske Konjice, Ljutomer, Velenje, Mozirje, Škofja Loka, Tržič. Iz tega seznama je razvidno, da gre za mesta, ki so pomembnejša industrijska oziroma gospodarska središča in do pred nekaj leti tudi pomembna upravna središča. V njih se je zato osredotočal zlasti obisk poslovnih gostov, v manjši meri, zlasti v tistih ob pomembnih cestnih prometnicah, pa tudi tranzitnih gostov. V krajih s pomembnejšo kulturno dediščino lahko predpostavljamo, da je del turističnega prometa odpadel tudi na turiste s kulturnimi nagibi. Izjemi predstavljata le Postojna in Nova Gorica, ki izkazujeta prav tako nizko jakost, čeprav gre pri obeh za turistični obisk pobujen večinoma s "pravimi" turističnimi nagibi.
- Prehodno skupino med turističnimi kraji v ožjem in tistimi v širšem smislu tvori 19 krajev z jakostjo od **10 do 30**. Gre za kraje, katerih turistična privlačnost že temelji na primarnih turističnih dobrinah, vendar pa imajo nizek koeficient, ker v njih turistična funkcija, zaradi prepletanja z drugimi dejavnostmi, posebej ne izstopa. Med take sodijo zlasti polifunkcionalni, to je industrijsko-turistični kraji, kot so na primer: Laško, Cerklje, Izola, Lesce, Lendava ali pa tisti, ki so ostali bolj "spalna naselja" prebivalcev, ki so sicer zaposleni drugje; mednje sodijo na primer: Rateče, Jezersko, Solčava.
- V tretjo skupino sodijo **polifunkcionalni** turistični kraji v ožjem smislu, pri katerih so bile primarne dobrine turistične ponudbe odločilne za njihov turistični razvoj vendar pa se tudi v njih turistična funkcija prepleta še z drugo, največkrat industrijsko ali funkcijo spalnega naselja. Med te turistične kraje, s koeficientom med **30 in 100**, se trenutno uvrščajo: Ankaran, Otočec, Bovec, Martuljek, Bohinjska Bistrica, Postojna, Rogaška Slatina, Radenci, Topolšica.
- Četrto skupino oblikujejo **monofunkcionalni** turistični kraji v ožjem smislu. V njih je turistična funkcija edina ali prevladujoča. Med te sodi nekaj največjih slovenskih turističnih krajev kot so: Portorož, Kranjska gora, Ribčev Laz, Strunjan, Čateške toplice, Atomske toplice v Podčetrtku, Dobrna, Rogla, Moravske toplice, Šmarješke toplice, Dolenjske toplice, Lipica, pa tudi nekaj manjših, ki so v tej skupini predvsem zaradi majhnega števila stalnih prebivalcev; to pa so na primer: Trenta, Goreljek, Banovci, Kravec.

Razporeditev turističnih krajev glede na sezonskost in dobo bivanja v letu 1995

SEZONSKOST	CELOLETNI				DVOSEZONSKI S PREVLADE ENE SEZONE				ENOSEZONSKI				
	Povp. doba bivanja	> 5	5 – 3,6	3,5–2,1	2–1	> 5	5–3,6	3,5–2,1	2–1	> 5	5–3,6	3,5–2,1	2–1
Zdraviliški turistični kraji	Dobrna Dolenjske T. Laško Podčetrtek Radenci Rog. Slatina Šmarješke T.	Čatež ob Savi Lendava Moravske T. Topolšica Zreče	Izlake			Banovci		Ptuj			Petišovci		
Obmorski turist. kraji						Strunjan	Izola, Portorož	Koper, Piran		Ankaran		Seča	
Gorski turistični kraji	Rakitna	Boh. Bistrica Kranjska G. Lokve MB-Pohorje Mozirje Podljubelj Pokljuka Rateče	Bohinj Bovec Cerkno Kamniška Bistrica Kotlje Podkoren Radovljica	Mošnje Preddvor			Krvavec Log pod Mangart. Mežica Rogla Sp. Sorica	Bled Črni vrh Gozd Martuljek Jezersko Kandrš Kope (Razborca) Tolmin	Most na Soči Solčava - -Logarska dolina		Lesce	Kobarid Soča	Dovje- -Mojstrana Krn Trenta
Drugi turistični kraji in drugi kraji	Divača Trbovlje	Kočevje	Brežice Črnomelj Dravograd Gor. Radgona Ilir. Bistrica Jesenice Kranj Krško Lipica Novo mesto Senožeče Sevnica Slovenj Gradec Šentjur Velenje Vrhnika Žalec	Ajdovščina Celje Gornje Ložine Grosuplje Kozina Ljubljana Ljutomer Logatec Maribor Medno Metlika Murska Sobota Nova Gorica Ormož Otočec Pesnica Radlje ob Dravi Postojna Podlehnik Rajec Ravne na Koroškem Sežana Slovenske Konjice Šempeter pri Novi G. Škofja Loka Trojane Vopovlje			Slovenska Bistrica		Idrija Trebnje			Vinica	Brestnica Moše Veliki Otok

Za prostorsko planiranje in urejanje so predhodne ugotovitve pomembne iz več ozirov:

- pomemben del turističnih krajev v ožjem smislu, to je zdraviliških in rekreacijskih ni **monofunkcionalnih** kar pomeni, da se v njih turistična funkcija prepleta z neko drugo, predvsem industrijsko ali pa tudi s "spalno" - stanovanjsko. Vsled tega se v zvezi z načrtovanjem splošne infrastrukture, z oblikovanjem fizionomije naselja in s coniranjem rabe tal porajajo izredno zahtevne naloge. Vzdrževanje ustreznega, to je prijaznega okolja, ohranitev zadostnih zelenih oziroma rekreacijskih površin je zaradi interesov različnih dejavnosti v takih turistično polifunkcionalnih krajih težavnejše kot v turistično monofunkcionalnih. Znano je, da se turistični kraji, zaradi svoje dobre komunalne in oskrbne opremljenosti ter prijetnega okolja, zlasti če so ob robu urbaniziranih con, prično pospešeno urbanizirati saj so za stalno naseljevanje posebej privlačne lokacije. Številni primeri iz tuje literature kažejo, da stanovanjska funkcija lahko v takih naseljih postopoma začne izpodrivati turistično.
- Številni turistični kraji v ožjem smislu, kar je prav tako razvidno iz karte, leže v bližini urbaniziranih con. Zaradi tega so v območju močnih migracij bližnje oziroma izletniške rekreacije. Na eni strani je to ugodnost, saj se turistični promet povečuje tudi z izletniškimi dnevnimi, konectedenskimi ter prazničnimi gosti. Hkrati tak položaj tudi ugodno deluje na kombiniranje rekreacijskega in zdraviliškega turizma s kongresnim in poslovnim. Na drugi strani pa mešanje teh oblik pobuja, v prostorskem smislu, dodatne probleme, zlasti zaradi občasne zasičenosti rekreacijskih objektov in površin ter prometno preobremenjenost.

Regionalni vidik

Turistični tokovi, tako domači kot tuji, so se v zadnjih tridesetih letih usmerjali v različne vrste turističnih krajev. Zato so se vzporedno razvijali vsi pglavilni tipi slovenskih turističnih krajev v ožjem smislu: zdraviliški, obmorski in gorski pa tudi turistični kraji v širšem smislu (gospodarska in prometna središča).

Značilno je, da večji slovenski turistični kraji niso združeni v nekaj turističnih regij, temveč so razporejeni **dekoncentrirano** po različnih slovenskih pokrajinah. K temu je pripomogla razpršena **razporeditev zdravilnih voda** ter **nesklenjena območja z visoko primernostjo** za množične oblike **turistične rekreacije** na prostem, najsibo za rekreacijo ob oziroma na vodi ali za smučanje, ki so bili osnovni lokacijski dejavniki za razvoj turističnih krajev v ožjem smislu.

Slovenski zdraviliški turistični kraji so skoraj v celoti raztreseni po Subpanonski Sloveniji. Značilno za njihov novejši razvoj je, da z različnimi, zlasti kopališkimi objekti privabljajo, poleg zdraviliških tudi vedno več rekreacijskih gostov. S tem večina izmed njih izgublja nekdanjo izrazito zdraviliško funkcijo.

Gorski turistični kraji so prostorsko osredotočeni na pravo alpsko regijo, predvsem na Julijske Alpe, izven nje, v Predalpski Sloveniji pa le na Pohorje. V prostrani Predalpski Sloveniji in na Dinarskih planotah notranje Slovenije so se razvili le majhni in večinoma izletniškemu turizmu namenjeni kraji. V obdobju po drugi vojni so se namreč uveljavljali in pomembneje razvijali le tisti gorski turistični kraji kjer naravna ustreznost omogoča aktivne oblike preživljanja prostega časa, to je ukvarjanje s poletnimi in zimskimi rekreacijskimi aktivnostmi, ki zagotavljajo dvojno turistično sezono.

Obmorski turistični kraji so zaradi kratkega obalnega prostora razvojno omejeni zlasti na obalni del južno od Izole.

Slovenski turistični kraji v ožjem smislu so torej omejeni le na nekatere slovenske pokrajine. Dejansko imajo turistično privlačnost tudi druge slovenske pokrajine, vendar je ta dosedaj prišla do veljave predvsem pri zadovoljevanju potreb bližnje rekreacije mestnega prebivalstva oziroma kot ciljno območje izletniških tokov usmerjenih semkaj iz večjih turističnih krajev.

MOZNE SMERI TURISTIČNEGA RAZVOJA - Z VIDIKA
PROSTORA IN OKOLJA

Blagi turizem

Kaj je "mehki turizem"?

Kot sinonimi se v literaturi in besku pojavljajo pojmi "kakovostni turizem", "drugačno potovanje", "prilagojeni turizem", "alternativni turizem", "ekoturizem", "turizem z uvidevnostjo" (*Tourismus mit Einsicht*), itd. Enoznačne definicije pojma mehki turizem še vedno ni. Kar takorekoč vsaka oblika turizma (negativna) vpliva na okolje, bomo na tem mestu govorili o mehkejšem turizmu, pod katerim bomo razumeli tiste oblike potovanja in ukrepe, ki poskušajo močnejše kot doslej sobivati v sozvočju z družbenim in naravnim okoljem.

Večkrat pozivajo k popolni odpovedi "porabe" na področju turističnih storitev. Popolna odpoved turistični porabi predstavlja zanesljivo najbolj radikalen ukrep za zmanjšanje okoljskih obremenitev. Vendar si jo je mogoče zamisliti samo pri takih okoliščinah, pri katerih uporaba uporabnikom ne

MOŽNE SMERI TURISTIČNEGA RAZVOJA - Z VIDIKA PROSTORA IN OKOLJA

pozivanje k popolni odvmitvi od turizma, za katere se pogosto zavzemajo združenja za varstvo okolja, popolnoma nerealistična, predvsem zaradi posledic, ki bi jih pričakovane posledice prinesle celovitemu (svetovnemu) gospodarstvu. Namesto tega bi morali poiskati izvedljive načine, da bi na področju turizma naravno in družbeno okolje spravili v sozvočje z ekonomijo. S tem v zvezi bi se morala odzvati predvsem znanost. Tako naj bi zlasti brž in v širšem smislu okoljsko usmerjena ekonomska veda pripravila poti takšnemu razvoju in ne le - kar je na začetku mogoče pogosto opazovati - "pogrebila" v praksi obstoječe ravnanje in ga preoblikovala z "znamenitimi črna-logom (zakasnitvijo, časovnim zamikom)". Pri tem bi si bilo zaželeno prizadevati za daljno zmanjšanje turistične porabe. Ta bi se izražala na ta način, da bi določena vrata potovanja (potencialni) turisti dojemali bistveno bolj zavesno (npr. glede na morebitne škodljive učinke) in se jih posluževali v "manjših dozah".

Spiegler (1984) je za letno zasedanje zasedanja CIPRE leta 1984, mehki turizem definiral takole:

"Mehki turizem je tista oblika dopustniškega in potovalnega ravnanja, pri kateri se tako gost kot gostitelj obnašata do narave prijazno. Mehanska transportna sredstva, ki so značilna za množični turizem, pri tem stopijo v ozadje, pogosto se jim popolnoma odpovejo, v ospredje pa stopi gibanje po pokrajini pretežno s pomočjo lastnih moči".

Poskusi pojasnitve pojma opozarjajo na to, da je treba razumeti "mehkega turista" kot posebej skromnega gosta, za katerega je značilna pripravljenost sprejeti turizem, ki je le malo mehaniziran, malo tehiziran. Turist se osvobodí znan vsakodnevnosti in usmeri svoja kompenzacijska pričakovanja na kar se da naravno pokrajino.

Blagi turizem

Kaj je "mehki turizem"?

Kot sinonimi se v literaturi in tisku pojavljajo pojmi "kakovostni turizem", "drugačno potovanje", "prilagojeni turizem", "alternativni turizem", "ekoturizem", "turizem z uvidevnostjo" ("*Tourismus mit Einsicht*"), itd. Enoznačne definicije pojma mehki turizem še vedno ni. Ker takorekoč vsaka oblika turizma (negativno) vpliva na okolje, bomo na tem mestu govorili o mehkejšem turizmu, pod katerim bomo razumeli tiste oblike potovanj in ukrepe, ki poskušajo močnejše kot doslej sobivati v sozvočju z družbenim in naravnim okoljem.

Večkrat pozivajo k popolni odpovedi "porabe" na področju turističnih storitev. Popolna odpoved turistični porabi predstavlja zanesljivo najbolj radikalen ukrep za zmanjšanje okoljskih obremenitev. Vendar si jo je mogoče zamisliti samo pri takšnih skupinah proizvodov, katerih uporaba uporabnikom ne prinaša nikakršne opazne koristi. To za večino različnih turističnih storitev nikakor ne velja. Zato se zdi pozivanje k popolni odvrnitvi od turizma, za kakršno se pogosto zavzemajo združenja za varstvo okolja, popolnoma nerealistično, predvsem zaradi posledic, ki bi jih pričakovane posledice prinesle celotnemu (svetovnemu) gospodarstvu. Namesto tega bi morali poiskati izvedljive načine, da bi na področju turizma naravno in družbeno okolje spravili v sozvočje z ekonomijo. S tem v zvezi bi se morala odzvati predvsem znanost. Tako naj bi zlasti tržno in v širšem smislu okoljsko usmerjena ekonomska veda pripravila poti takšnemu razvoju in ne le - kar je na žalost mogoče pogosto opazovati - "pograbila" v praksi obstoječe ravnanje in ga predelala z "znanstvenim *time-lagom* (zakasnitvijo, časovnim zamikom)". Pri tem bi si bilo zaželeno prizadevati za delno zmanjšanje turistične porabe. Ta bi se izražala na ta način, da bi določene vrste potovanja (potencialni) turisti dojemali bistveno bolj zavestno (npr. glede na morebitne škodljive učinke) in se jih posluževati v "manjših dozah".

Spiegler (1984) je za letno zasedanje zasedanje CIPRE leta 1984, mehki turizem definiral takole:

"Mehki turizem je tista oblika dopustniškega in potovalnega ravnanja, pri kateri se tako gost kot gostitelj obnašata do narave prijazno. Mehanska transportna sredstva, ki so značilna za množični turizem, pri tem stopijo v ozadje, pogosto se jim popolnoma odpovejo, v ospredje pa stopi gibanje po pokrajini pretežno s pomočjo lastnih moči".

Poskusi pojasnitve pojma opozarjajo na to, da je treba razumeti "mehkega turista" kot posebej skromnega gosta, za katerega je značilna pripravljenost, sprejeti turizem, ki je le malo mehaniziran, malo tehničiran. Turist se osvobodi spon vsakodnevnosti in usmeri svoja kompenzacijska pričakovanja na kar se da naravno pokrajino.

raznovrstnih turističnih potreb za ljudi vseh prebivalstvenih slojev v okvirih zmogljivih turističnih objektov in v intaktnem okolju z upoštevanjem interesov domačega prebivalstva"

Vprašanje je, če alternative, o kakršnih danes razpravljajo kot o "mehkih oblikah turizma" v okvirih "alternativno regionalne politike" za regije, ki jih

"Trdo potovanje - mehko potovanje" po Jungku (Vir: Jungk, GEO Nr. 10/1980):

Trdo potovanje	Mehko potovanje
množični turizem	posamično potovanje, družinsko potovanje in potovanje s prijatelji
malo časa	veliko časa
hitra prometna sredstva	primema (tudi počasna) prometna sredstva
natanko določeni programi	spontane odločitve
od zunaj usmerjano	od znotraj usmerjano
uvoženi življenjski stil	avtohton stil
znamenitosti	doživetja
udobno in pasivno	napomo in aktivno
malo ali nobene duhovne priprave	poprejšnje ukvarjanje z deželo obiska
nobenega tujega jezika	učenje jezikov
občutek premoči	veselje do učenja
nakupovanje ("shopping")	prinesti darila
spominki	spomini, zapisi, nova spoznanja
fotografiranje in razglednice	fotografiranje, risbe, slike
radovednost	takt
glasno	tiho

Počitniška pričakovanja in dejansko ravnanje. Ankete turistov redno izkazujejo pomen preferenc, ki so na kratko označene oziroma z nekaj besedami kot: "bližina naravi", "rekreacija v prosti pokrajini", "izklopiti in izpreči" ali "mir in nobenega hrupa". Ali so pri tem dognali dejanske želje turistov ali pa se lahko provokativno vprašamo, če anketiranci niso morda v svojih odgovorih enostavno reproducirali ponavljajočih se obljub iz prospektov organizatorjev potovanj?

V "Švicarskem konceptu turizma" (1979) je bilo opozorjeno na dvoje anket: V anketi Turistične službe v Zveznem uradu za promet (*Fremdenverkehrsdienst im Bundesamt für Verkehr*) med švicarskimi gospodinjstvi, je kot najpomembnejše okoljske pogoje 75% gospodinjstev navedlo odgovor "mir in nobenega hrupa" in "nobene prenapolnjenosti počitniškega kraja". 56% je dajalo prednost krajem z izrazito podeželskim videzom. V "*Tourismusdelphi*" je bilo 60% vprašanih ekspertov mnenja, da ropot, prenapolnjenost in hrup pri ustrezno atraktivni ponudbi **nimajo nobenih učinkov na počitniške kraje**. Zaključek se glasi:

"Med mnenji našega prebivalstva in njegovim dejanskim ravnanjem obstajajo precejšnje razlike. Veliki počitniški kraji z najbolj pogostimi obremenitvami okolja imajo še vedno uspeh pri gostih."

Kompromisni koncepti

Pomembne cilje za turistično politiko je formuliral Krippendorf (1982) na naslednji način:

"Zagotoviti optimalno zadovoljitev raznovrstnih turističnih potreb za ljudi vseh prebivalstvenih slojev v okvirih zmogljivih turističnih objektov in v intaktnem okolju z upoštevanjem interesov domačega prebivalstva."

Vprašanje je, če alternative, o kakršnih danes razpravljajo kot o "mehkih oblikah turizma" v okvirih "alternativne regionalne politike" za regije, ki jih

dosedaj ni zajel "standardni turizem" (Hahne, 1984), lahko prezrejo take temeljne cilje. Elsasser et al. (1982) so v raziskavi o "neturističnih razvojnih možnostih v gorskem območju" uvodoma zapisali:

"Alternative - v pravem pomenu besede - za turistični razvoj v gorskem območju ne obstajajo."

Iz različnih prispevkov, ki so bili posredovani na zasedanju CIPRE leta 1984, lahko o turističnem razvoju povzamemo še naslednje misli:

1. "Mehki turizem" naj ne bi bil samo okolju prijazen (to pomeni, da se obnaša do narave z "največjo možno nenasilnostjo"), temveč tudi družbi prijazen (to pomeni, da se navezuje na naraščajoče okoljsko razumevanje gostov in dovoljuje gostiteljem uporabiti turizem kot del njihovih možnosti za zagotovitev primerne eksistence v gorskem območju).

2. "Mehki turizem" je predvsem politika, ki poskuša v regijah, ki jih še ni zajel množični turizem, kombinirati možnosti razvoja turizma, ki bo varoval pokrajino, z drugimi endogenimi razvojnimi možnostmi.

3. Če naj bi mehki turizem imel možnosti prispevati k razvoju tistih regij, ki so pogojno sposobne razvoja, bi moral izhajati iz realistične ocene krajevnih dejavnikov.

4. Naraščajoča zavest o tem, da so bile v "komercializiranih turističnih regijah" že prekoračene meje še dopustne škode, bi morala olajšati odločitev novim regijam, da bi se odpovedale kapitalno intenzivnim razvojnim investicijam in pustile za prihodnost odprte "nenasilne" opcije.

5. Ozka grla v zmogljivosti turističnih centrov bodo - pri težko opredeljivih zgornjih mejah obremenljivosti in ob upoštevanju konkurenčne sposobnosti z drugimi centri - večinoma še naprej odstranjevali, ne da bi v zadostni meri upoštevali učinke na celoten razvoj (izolirano odpravljanje tovrstnih pomanjkljivosti).

6. Dinamike turistične ekspanzije ni mogoče "zlomiti" brez ustreznih protiukrepov. Na samoomejevanje in samoregulacijo pri takšnem razvoju ni mogoče računati. Nediferencirana regionalna politika (tudi dajanje prednosti velikim projektom) in "lobistično" planiranje pogosto nasprotujejo splošnim ciljem.

Medtem ko se visoko razvite turistične regije nagibajo k temu, da bi izrinile manj donosne množične oblike (še posebej dnevni izletniški turizem), so manj razvita območja pogosto pripravljena nuditi enostranske elemente turistične ponudbe in s tem prevzeti obremenitve, ne da bi si pri tem zagotovile trajne koristi.

"Mehki turizem" je slogan, ki naj bi temeljil na potrebi po spremembi mišljenja v prostočasnem in okoljskem ravnanju. Pobude za spremembo mišljenja prihajajo danes iz samih razvitih turističnih regij, v katerih postajajo opazna naraščajoča ozka grla turističnega razvoja. "Mehki turist" ni nujno tudi turist brez zahtev.

"Mehki turizem" pobuja upe manj razvitih regij po vključitvi v turizem v prilagojeni obliki, to je kot dopolnilni funkciji. Upati je, da taka vrsta ponudbe v "nišah" in za določene ciljne skupine tako uspešna, da bo imela učinke na počitniško ravnanje. Zanesljivo je v konceptu mehkega turizma dana posebna teža ohranitvi vrednot in mnenju prebivalstva ciljnih območji, vendar tudi turistov. Mogočo usmeritev za ravnanje turistov je opredelil Krippendorf takole:

Raziskave s področja različnih družbenih ved o spremembah vrednot opozarjajo na to, da se te odvijajo le počasi in zajamejo le posamezne dele prebivalstva. Ne moremo pričakovati, da bo v prihodnosti ena sama, četudi še tako zaželena vrsta vedenja, postala splošnoveljavna, marveč se bo uveljavljala močnejša diferenciacija vrednot v družbi. Za turistično politiko to pomeni, da bi morala v povečani meri usmeriti svojo ponudbo na različne interesne skupine. V prihodnosti bo nastopila še močnejša segmentacija trga.

Kaj bi moralo biti storjeno v prihodnosti, da bi razvili mehke turistične oblike? Za odgovor na ta vprašanja se je treba ozreti na institucionalne probleme turizma in politično ravnanje.

Te probleme je na primeru Švice analiziral dr. Hanspeter Danuser, ki navaja naslednji katalog težav.

Liberalna, samoregulativna gospodarska ureditev igra v Švici veliko vlogo. Državni posegi so pogosto deležni načelne skepse. K temu je treba dodati še močno razvito demokracijo z razvito občinsko avtonomijo. Ti elementi so močno zaznamovali turistično politiko. Prometni direktor St. Moritza, dr. Hanspeter Danuser, je s tem v zvezi zaključil: "Razmišljanje o rasti, liberalna gospodarska ureditev, federalizem in avtonomija občin dajo skupaj zelo "eksplozivno" mešanico, ki jo je dosti lažje ustvariti kot kontrolirati". Turistično politiko vodijo v Švici v precejšnji meri decentralizirane enote. Vsi poskusi, doseči drugačen razvoj turizma, so izhajali iz tega dejstva in iz pomankljivosti odločanja. Te so zlasti:

Pomanjkljivo zaznavanje problemov in identifikacija problemov: Številne občine je turistični razvoj "pregazil". Niso verjele, da se lahko v zelo kratkem času tako veliko spremeni. Medtem ko so se širile nove oblike razvoja, je ostalo razmišljanje zasidrano v včerajšnjem in današnjem času. Primanjkovalo je zmožnosti vnaprejšnjega razpoznavanja novih tendenc. Zanesljivo je v vmesnem času - ne nazadnje tudi zaradi nekaterih svarilnih primerov - občutljivost gorskega prebivalstva močno porasla. Ravno tako ni mogoče prezreti, da lahko določena mera konzervativnega razmišljanja prepreči številne nadaljnje napačne razvojne korake.

Nepoznavanje dobrih razvojnih modelov: Še zmeraj je močno razširjeno mnenje, da moramo sprejeti turistični razvoj skupaj z njegovimi slabostmi. Po tem, ko so marsikje dolga leta čakali na izboljšanje gospodarskega položaja, je mogoče razumeti to precej nekritično stališče. Manjka tudi propagiranje pozitivnih turističnih razvojnih modelov. Deloma se ti v praksi niso obnesli, deloma pa so v javnosti premalo poznani. Pri tem zanesljivo igra pomembno vlogo tudi dejstvo, da se t.i. negativni primeri v

medijih bolje prodajajo. Dobri razvojni primeri so manj spektakularni, vendar jih je tudi težje predstaviti.

Slabo poznavanje pravnih predpisov: Odločilno je tudi, da so informacije o možnih ukrepih posredovane samo kot pravna znanja. Možne gospodarske in družbene posledice, ki so za posamezno občino dosti pomembnejše, so v nezadostni meri predstavljene v lažje razumljivi obliki.

Enostransko zastopanje interesov: Kot pglavitni razlog napačnega turističnega razvoja zmeraj znova navajajo enostransko zastopnost interesov. V ospredju stojijo kratkoročni gospodarski interesi gradbenega sektorja. Dostikrat je ta prepleten s planiranjem in nosilci odločitev v občini. S tem je zmanjšana možnost, da pridejo do izraza tudi druga stališča. Razvoj celotnega gospodarstva in celotne družbe, ki zaznava tudi bolj dolgoročne interese, je tako lahko okrnjen.

Preobremenjenost občinskih oblasti s projekti, ki presegajo njihove zmožnosti;

Skepsa in naveličanost v odnosu do planiranja;

Pomanjkanje sodelovanja lokalnega prebivalstva;

Pomanjkanje svetovanja in podpore s strani nadrejenih oblasti in institucij;

Predpogoj za mehkejši turistični razvoj so torej spremembe vrednot in načinov vedenja turistov in domačega prebivalstva. Pri prebivalstvu se lahko navežemo na obstoječe tradicije in vrednote, ki jih kaže krepiti in razvijati še naprej. V splošnem ni mogoče izhajati iz tega, da bo v prihodnosti potekalo spreminjanje vrednot le v eno smer - k manjši porabi in večji povezanosti z naravo. Pričakovati je mogoče kompleksen, deloma protisloven razvoj predstav in načinov vedenja. Izoblikovali se bodo različni vzorci po posameznih slojih in starostnih skupinah. Ravno tako je mogoče pričakovati tudi nove vzorce. Tako si je kot vrednostni vzorec mogoče zamisliti tudi naslednje: relativno visoki dohodki in zavestna poraba v skladu z ekološkimi kriteriji, izrazita okoljska zavest in naravna rekreacija.

Na procese spreminjanja vrednot lahko vplivajo šolski ali državni ukrepi samo v manjši meri. V socialni in liberalni družbi je takšne poskuse tako in tako treba presojeti kritično. Za turistična območja to pomeni, da bi bilo napačno, če bi se usmerili le na en tip turista. Dosti bolj je treba v prihodnosti računati na divergentne zahteve. Te je treba realizirati tako ob upoštevanju potencialov različnih regij, kot tudi znotraj posamezne regije. V manj razvitih območjih je tako treba prvenstveno podpirati različne oblike mehkega turizma. Tudi koncentracija turizma lahko prispeva k mehkejšemu razvoju.

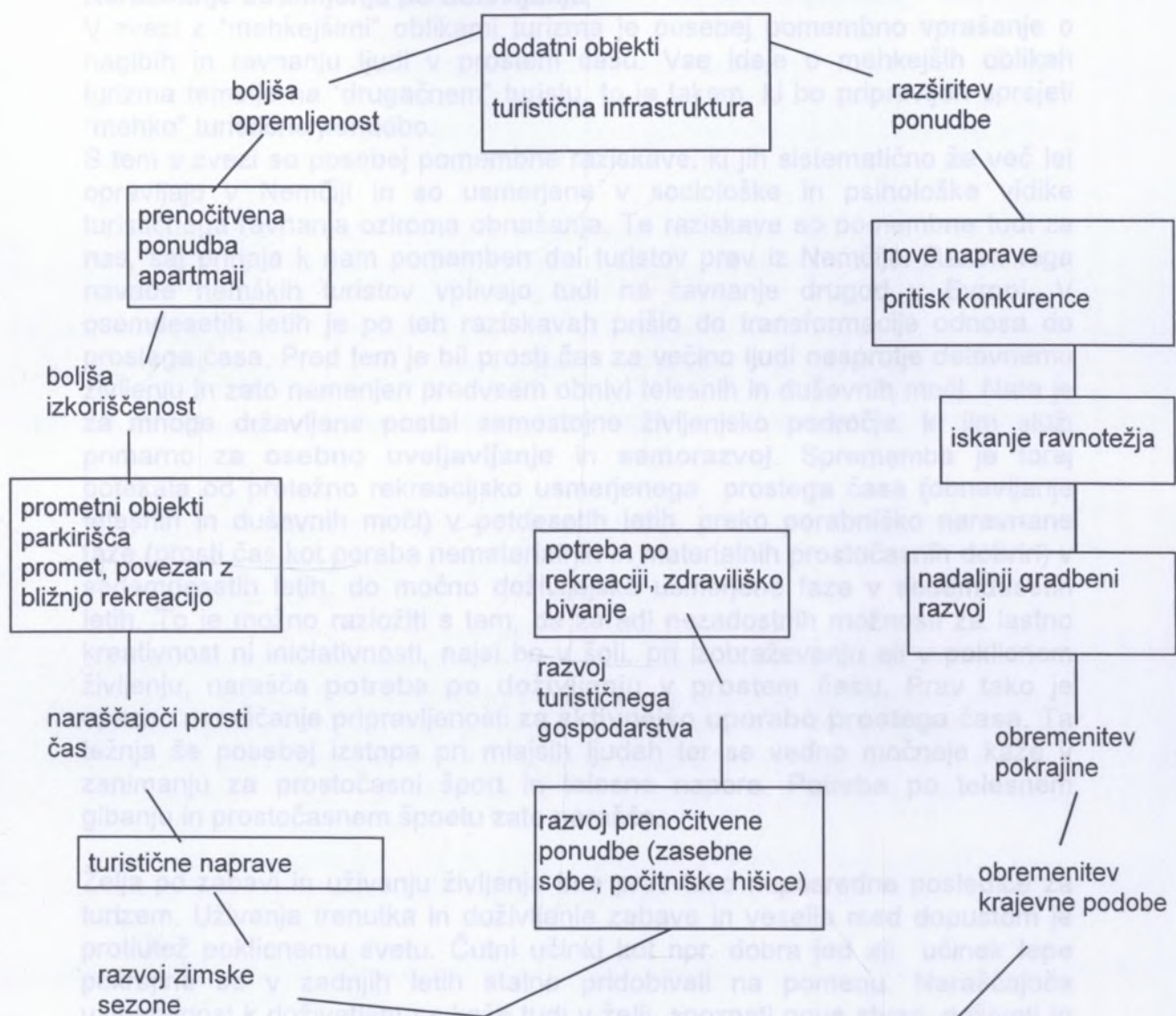
Za usmerjanje turističnega razvoja s strani javnosti je na voljo precej instrumentov. Poseben pomen gre pri tem ustrezno zasnovanemu prostorskemu planiranju. Treba je omejiti območja gradnje in ščititi dobra kmetijska tla. Treba je tudi določiti območja zaščite in zavarovanja ekološkega ravnotežja. Gradnjo počitniških bivališč je treba zavreti z izboljšanim sistemom najema obstoječih objektov in podpiranjem osnovnih nastanitvenih

zmogljivosti. Novo infrastrukturo - predvsem na prometnem področju - je treba opreti na obstoječe kapacitete. Zagovarjati je treba **obnovo obstoječih naprav in zmeren razvoj**.

Mehki turizem zahteva okrepljeno sodelovanje namesto konfrontacije. V minulih letih je bil turistični razvoj pogosto deležen kritike. Mogoče je ugotoviti **polarizacijo**, a tudi spremembo razmišljanja. Ta **sprememba zavesti pa ne daje zadostne vzpodbude za bolj prilagojen razvoj**. Zainteresirani krogi - tako tudi varstvo narave - naj bi svoje zahteve podali v uresničljivi obliki, da bi jih tako lahko vključili v proces odločanja v bolj zgodnjem času. Istočasno bi se s tem izognili očitkom, da bi upoštevanje ekoloških načel privedlo k dolgotrajnim zamudam in s tem k povečanju stroškov. **Izrazito oviralna politika in pojmovanje statusa quo kot idealnega stanja bi le malo prispevala k mehkeemu turizmu.**

"Spirala" razvoja turizma (Vir: Reith, 1982) (str. 26)

TEZE O MULTIFUNKCIONALNIH POČITNICAH

Naraščanje stremljenja po doživljanju

V zvezi z "mehkejšimi" oblikami turizma je posebej pomembno vprašanje o nagibih in ravnanju ljudi v prostem času. Vse ideje o mehkejših oblikah turizma temelje na "drugačnem" turistu, to je takem, ki bo pripravljen sprejeti "mehko" turistično ponudbo.

S tem v zvezi so posebej pomembne raziskave, ki jih sistematično že več let opravljajo v Nemčiji in so usmerjene v sociološke in psihološke vidike turističnega ravnanja oziroma obnašanja. Te raziskave so pomembne tudi za nas, saj prihaja k nam pomemben del turistov prav iz Nemčije. Razen tega navade nemških turistov vplivajo tudi na ravnanje drugod v Evropi. V osemdesetih letih je po teh raziskavah prišlo do transformacije odnosa do prostega časa. Pred tem je bil prosti čas za večino ljudi nasprotje delovnemu življenju in zato namenjen predvsem obnovi telesnih in duševnih moči. Nato je za mnoge državljane postal samostojno življenjsko področje, ki jim služi primarno za **osebno uveljavljanje in samorazvoj**. Sprememba je torej potekala od pretežno rekreacijsko usmerjenega prostega časa (obnavljanje telesnih in duševnih moči) v petdesetih letih, preko porabniško naravnane faze (prosti čas kot poraba nematerialnih in materialnih prostočasnih dobrin) v sedemdesetih letih, do močno doživljajsko usmerjene faze v sedemdesetih letih. To je možno razložiti s tem, da zaradi nezadostnih možnosti za lastno kreativnost ni iniciativnosti, najsi bo v šoli, pri izobraževanju ali v poklicnem življenju, narašča **potreba po doživljanju v prostem času**. Prav tako je opazno naraščanje pripravljenosti za **aktivnejšo uporabo prostega časa**. Ta težnja še posebej izstopa pri mlajših ljudeh ter se vedno močneje kaže v zanimanju za prostočasni šport in telesne napore. Potreba po telesnem gibanju in prostočasnem špoetu zato narašča.

Želja po zabavi in uživanju življenja ima prav tako neposredne posledice za turizem. Uživanje trenutka in doživljanje zabave in veselja med dopustom je protiutež poklicnemu svetu. Čutni učinki kot npr. dobra jed ali učinek lepe pokrajine so v zadnjih letih stalno pridobivali na pomenu. Naraščajoča usmerjenost k doživetjem se kaže tudi v želji, spoznati nove stvari, doživeti in se (na)učiti. Nagnjenje k simuliranim pustolovščinam, omejeni nevarnosti in preračunanemu tveganju narašča. Dopustniško potovanje ponuja v tem smislu možnost za "izstop iz časa" (npr.: v različnih zabavnih parkih, v divjini).

Kako potem pride do tega, da je npr. španska sredozemska obala polna turistov, medtem ko je z doživetji bogata notranjost deležna le majhnega zanimanja? Doživetje je subjektivna zadeva. Medtem ko je za nekoga polet v Španijo in življenje na plaži že dovolj veliko doživetje, potrebuje nekdo drug "pustolovski" dopust, da zadovolji svojo potrebo po doživetjih. Poleg tega je mogoče ugotoviti, da tiči za prizadevanji po več prostočasnih doživetjih v, veliko primerih, želja po prestižu. Pridobitev prestiža v prostem času bo postala pomembnejša, prava oziroma osebna aktivnost pa bo pri tem stopila v ozadje. Elementi prostočasnega profila bodo tudi "biti navzoč", čeprav bodo ostali neizkoriščeni.

Trend k osebni razvoju in subjektivnemu doživljanju se odraža v potovalnih motivih. Že leta dominira pri nemških dopustnikih, sodeč po "*Studienkreis für Tourismus*", "sveženj motivov sprostitve/rekreacija/zavest".

Potreba "odklopiti in izpreči" je zabeležila v letih 1973 do 1990 pri turistih porast za 35,6% (80,3 % v letu 1990). Še posebej pri starejših generacijah in večini nesamostojno zaposlenih je ta sveženj motivov v središču. "Odklopiti in izpreči" pa nikakor ni nujno isto kot "lenarjenje na plaži" ali "nič početi".

V tesni povezavi s tem je treba razumeti tudi željo po "doživljanju narave". Leta 1990 je bilo to pri več kot polovici dopustnikov najpomembnejše za uspel (58,9%). Bivanje v naravi ima za številne prebivalce velikih mest že značaj doživetja in predstavlja v določeni meri predpogoj za uresničitev potrebe po sprostitvi.

Tudi potrebi po soncu mora biti namenjena posebna pozornost. Hrepenenje po soncu posebej pri mlajših turistih zasenči vse druge dopustniške želje. Sonce pomeni za številne prebivalstvene skupine isto kot mir, uživanje in dobro počutje.

Razločna rast zaznamuje tudi sveženj hedonističnih motivov "sprememba/doživetje /družabnost / uživanje /dobro počutje". V posameznem izkazuje največjo rast v obdobju od 1973 do 1990 naslednja počitniška pričakovanja:

- dobro jesti,
- pustiti se razvijati, si nekaj privoščiti, uživati,
- veliko doživeti, doživeti spremembo,
- imeti veliko zabave.

Te hedonistične potrebe igrajo ravno pri dopustu zmeraj pomembnejšo vlogo. Dopust se vse bolj razvija v čas doživetij. Ravno pri mlajših generacijah (14 do 34 let) je najbolj razločno izražen trend k več osebnega razvoja in doživljanja. Sveženj motivov "sprememba/ doživetje/ družabnost/ užitek/ dobro počutje" dobiva pri njih izstopajoč položaj, ki je na dosti višjem nivoju kot pri povprečju prebivalstva. Tudi usmerjenost k aktivnostim je doživela pri mlajših nadpovprečno rast pomena.

Veliko govori v prid tezi, da se bo v prihodnosti dominanten počitniški motiv "rekreacija / mir" spremenil v sveženj motivov, katerega vsebina bo mešanica naslednjih elementov:

- sonce, mir, narava
- stiki, kontrast, udobje,
- zabava, prostost, aktivnost.

V skladu s temi motivi se je pri glavnem počitniškem potovanju v zadnjih letih pokazal premik vsebine dopusta (gl. tabelo). Počitku namenjeni dopust je svojo dominantno vlogo v sedemdesetih letih izgubil. Danes še stoji v ospredju pri starih nad 50 let (30,9% v letu 1987) kot tudi pri rentnikih in upokojevcih (29,7%).

Tabela: Glavne počitniške oblike od 1974 do 1990
(vsa navedbe v %):

	1974	1976	1978	1980	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1990 stare zv. dež.*	1990 nove zv. dež.*
dopust zaradi zabave	12	15	18	15	19	28	28	23	21	25	22	37,1	28,5
dopust zaradi počitka/ rekreacijsko potovanje	67	67	66	67	20	21	22	28	25	24	24	37,3	45,7
dopust na plaži, koplanju in soncu	**	**	**	**	22	19	22	19	24	24	23	30,7	22,7
obisk sorodnikov /znancev	12	11	9	9	15	10	9	9	8	9	10	12,4	37,9
zdravstveni dopust / zdravljenje na dopustu	2	2	2	2	7	7	6	6	6	6	7	10,9	8,6
študijski /ogledovalni / izobraževalni dopust	4	2	3	4	6	7	6	7	9	8	8	11,5	13,6
športni dopust	3	3	2	3	4	4	5	5	6	5	4	4,8	3,8
nobene navedbe / drugo	**	**	**	**	6	2	-	2	-	-	2	3,8	5,5
Skupaj***	100	100	100	100	99	99	98	99	99	101	100	148,5	166,3

* Po 1990 ločeno po starih in novih zveznih nemških deželah.

** Ni podatka zaradi kasnejše spremembe odgovorov.

*** Vsota do l. 1988 ni enaka 100 zaradi zaokroževanja; od 1990 mogočih več odgovorov.

Vir: Reiseanalysen des Studienkreises für Tourismus iz ustreznih let.

Dopust na plaži, koplanju in soncu je preživela več kot četrtnina prebivalstva. Pri tem prihaja zanesljivo do prekrivanja s počitnicami zaradi počitka in tudi s počitnicami zaradi zabave. Pri dopustu na plaži, koplanju in soncu pa stojita, v nasprotju s počitnicami zaradi počitka, v ospredju doživetje in uživanje. Nadpovprečno zastopani so tukaj dopustniki, stari 20 do 29 let (1987: 36,2%) in 30 do 39 let (1987: 31,4%).

Dopust zaradi zabave beleži od sedemdesetih let naprej močno rast. Posebno anketiranci iz starostne skupine 14 do 19 let z 35,1% (1987) zelo pogosto preživljajo dopust prav zaradi zabave. Zmanjševanje pomena počitnic zaradi počitka pri istočasni rasti hedonistično usmerjenih dopustov zaradi zabave in kovanja je zelo močno prisotna pri mlajših generacijah (14 do 39 let). Spremembe pristočasne zavesti imajo torej vedenjske posledice tudi pri vrsti glavnega dopusta.

Poleg tega beleži porast pri manj pomembnih vrstah potovanj tudi aktivni dopust. Delež študijskih in izobraževalnih potovanj se je od 1974 do 1988 podvojil na skupaj 8%.¹ Nadpovprečno udeleženi pri tej rasti so 14 do 19 letni (12,1%) in državljani z maturo in zaključeno visoko šolo (15,2%). Športni dopust je dosegel pri rahlo naraščajoči tendenci leta 1987 vrednost 4,7%. Pozornosti mora biti deležen tudi delež 5,3% prebivalstva, ki kaže močan interes za športni dopust poleti. Ta razvoj zrcali splošen trend v nemški družbi. Pri športnih aktivnostih je spekter izvajanih športnih aktivnosti postal v zadnjih letih občutno širši. Prej skoraj neznanе aktivnosti kot npr. squash ali windsurfing so čedalje bolj priljubljene. Nekoč ekskluzivne dejavnosti kot tenis ali smučanje so se močno razširile med prebivalstvom.

¹ Neposredna primerjava prejšnjih podatkov s podatki za l. 1990 ni mogoča, ker je bilo l. 1990 možnih več odgovorov.

Od 1972 (4%) do 1985 (18%) je močno naraslo število pogosto športno aktivnih. 1985 se je skoraj 67% nad 15 let starih vsaj občasno ukvarjalo s športom. Predvsem mladi ljudje z višjo izobrazbo sodijo k posebej navdušenim za šport. Športne zvrsti kopanje/plavanje, kolesarjenje in hoja so na vrhu športnih aktivnosti. Ravno pri teh najbolj razširjenih športnih zvrsteh se kaže, da stopa v ospredje veselje do športno-igralnega udejstvovanja v naravi in ne toliko športni dosežki. Za devetdeseta leta lahko pri skoraj vseh športnih zvrsteh izhajamo iz nadaljnje rasti števila aktivnih. Ravno športne zvrsti, ki jih označuje visoka doživljajska vrednost in bivanje v naravi (golf, windsurfing, hoja in tek na smučeh) so zabeležile visoke stopnje rasti.

Tako ni čudno, da so počitnice kot čas za izvajanje številnih športnih zvrsti pridobile na pomenu Ravno za športne zvrsti, ki so odvisne od vremena ali navezane na določeno infrastrukturo ponuja dopust (v tujini) dodatne možnosti. Plavanje/kopanje, kolesarjenje, tek in tenis so na dopustih zelo priljubljeni. Poleg tega so v okviru počitnic pomembne tudi športne aktivnosti, ki so usmerjene k zabavi in družabnosti (igre z žogo, gibalne igre, gimnastika). Deloma občutne razlike pri počitniških aktivnostih je mogoče identificirati pri obravnavanju posameznih ciljnih skupin, dobljenih npr. na osnovi sociodemografskih kriterijev. Mlajši dopustniki so npr. športno aktivnejši kot starejši; pogosteje so navajali plavanje in gibalne igre.

Največjo rast so zabeležila klubska dopustniška potovanja, vendar ob dosedaj zelo majhnih absolutnih številkah. Pri njih dominira starostna skupina 15 do 39 let. Pri tem izkazujejo klubska počitniška potovanja visok delež posameznikov, ki živijo sami in si iščejo družbe.

Od leta 1974 (2%) do 1987 (6,2%) se je potrojil delež zdraviliških počitnic. Čeprav ostaja absolutno število teh potovanj na relativno nizkem nivoju, se v tem vendarle odraža sprememba demografske strukture v korist starejšega prebivalstva. Tako preživi npr. pri nad 60 let starih že 16,3% zdraviliški dopust. Glede na prihodnji demografski razvoj ima to področje še potencial rasti. Že danes želi, sodeč po rezultatih Potovalne analize, 11,4% državljanov v naslednjih treh letih vsaj enkrat preživeti zdraviliške počitnice.

Izkazane tendence vodijo k tezi, da gre trend devetdesetih let k multifunkcionalnim počitnicam. Široki krogi prebivalstva se ne želijo več na svojih počitnicah omejiti samo na eno aktivnost (npr. samo plaža, samo šport, samo hoja, samo zdravljenje itd.), temveč na dopustu užiti raznovrstna, različna doživetja. Ker anketirancem "Potovalne analize" povzroča čedalje večje težave svoje dopustniško potovanje uvrstiti v eno samo kategorijo, je *Studienkreis für Tourismus* v "Potovalni analizi" 1990 pri tem vprašanju prvič dopustil več odgovorov. Skupna vsota blizu 150% pri rezultatih ankete potrjuje tezo o multifunkcionalnosti. Dopust, in s tem navsezadnje tudi organizatorji potovanj, naj bi čedalje večji skupini dopustnikov vsaj ponudili možnost za multifunkcionalno oblikovanje počitniškega bivanja, četudi ponujene prostočasne možnosti ne bi bile izkoriščene. V odvisnosti od ciljne skupine se pri tem pojavljajo različne zahteve. Medtem, ko bi rad nekdo svoj kopališki dopust dopolnil s surfanjem, obiski diskotek ali plesnih večerov, bi nekdo drug rad povezal osnovno dejavnost s priložnostnimi izleti h kulturnim

znamenitostim. To postavlja pred organizatorje potovanj velike zahteve, še posebej glede na fleksibilnost njihovih rezervacijskih sistemov.

Individualizacija. Hedonistična usmerjenost je povezana z naraščajočo individualizacijo. Tudi zaradi naraščanja splošne izobrazbene ravni nemškega prebivalstva se je pojavila želja, razlikovati se od drugih, biti "pravi individuum", se dvigniti nad množice prebivalstva. Potrebe so postale individualizirane, tako da standarne rešitve za množice ne morejo več služiti zadovoljevanju osebno-individualnih potreb. Uresničitev lastnih potreb in interesov je za posameznika najpomembnejša. Tako je za 84% prebivalcev zelo oziroma precej pomembno, da se v prostem času ukvarjajo z nečim, kar jih veseli. Sveženj motivov samostojnost/samoodločanje iz "Potovalne analize" beleži sicer relativno skromno rast; kljub temu je dopust v splošnem čas individualne spontanosti: 1986 je 43% prebivalstva izrazilo željo, početi samo to, kar jim ugaja. Težišče leži pri tem na nevezanosti. Individualno svobodo tudi danes nekateri negativno definirajo: človek mora biti prost vsake prisile. Tako 65% državljanov pričakuje od dopusta, da jim na njem ni treba za nič skrbeti.

Okrepljena želja po spontanosti in individualni kreativnosti vodi k zavračanju etabliranih institucij. To se odraža na povsem zasebnih področjih, ima pa tudi posledice za privlačnost nediferenciranih standardnih proizvodov. S tega zornega kota je treba razumeti npr. tudi razvoj avtomobilske industrije, ki se trudi ponudbo novih avtomobilov prilagoditi željam posameznih kupcev z dodatno opremo in dodatki, ki jih lahko kupec individualno izbere.

Paradoks "mehkega množičnega turizma". "Turist uniči, kar išče, ko to najde". Na te kratke besede je mogoče zreducirati fenomen, ki ga lahko v celoti označimo za paradoks. Velik gospodarski pomen turizma in enormen obseg turističnih tokov je nakazan z zgornjimi besedami. Domnevajmo, da bi uspelo prepričati vse dopustnike v nujnost mehkejših turističnih oblik. Vsi bi bili pripravljene za to globlje poseči v žep in bi se izogibali hotelov, ki škodijo okolju, se "mehko" obnašali itd. Vsi bi imeli na umu samo še potovalne motive, ki na okolje in družbo ne bi negativno vplivali. Domnevajmo tudi, da bi obstajala za to potrebna "mehka ponudba" (nobenih ozkih grl pri obstoječih zmogljivostih). Kaj bi se zgodilo? Že po prvi sezoni, v kateri bi se vsi "mehki turisti" odvrnili od pozidanih in okolju škodljivih sredozemskih krajev in se npr. napotili v avstrijski gorski svet k okolju prijaznemu pohodništvu, bi morala Avstrija svoje gore zapreti za obisk zaradi nevarnosti prenapolnjenosti in negativnih učinkov na naravo. Ali pa domnevajmo, da bi se v naslednji sezoni vsi alpski smučarji odpovedali "strogo prepovedanim" žičnicam in presedlali na turno smučanje ali hojo in tek na smučeh. Posledice za naravo bi bile katastrofalne! Mogoče je zaključiti, da mehki turizem "v čisti obliki" zaradi obsega današnjih turističnih tokov ni izvedljiv. Edini izhod: Treba je prepovedati potovanje ali izdati dovoljenja za potovanje, da bi številčnost in časovno razporeditev potovalnih tokov lahko načrtno usmerjali. To si je ravno tako kot izdajanje "kvalifikacijskih izkazov" za potujoče v svobodni in demokratični družbeni ureditvi popolnoma nemogoče zamisliti. Individualna svoboda potovanja vodi skorajda nujno k množičnim potovanjem. Vsaka množičnost pa v temeljih nasprotuje idealom mehkega turizma. Vseeno

pa se je mogoče v bistvenih dimenzijah turizma prizadevati za mehkejši turizem.

Večkrat se pojavljajo trditve, da so organizirani turisti "najslabši" turisti. Individualna potovanja (torej potovanja brez podpore organizatorja) naj bi bila bistveno mehkejša. To ne drži. Koordinirani potovalni tokovi - vzemimo kot primer pogosto zasmehovane avtobusne skupine z vodičem, ki drži dežnik visoko v zrak - praviloma dosti bolj izpolnjujejo zahteve mehkega turizma kot tako imenovani individualisti, ki na primer v dvoje potujejo po Evropi z osebnim avtomobilom, z nahrbtnikom na hrbtu izrabljajo indijsko gostoljubnost ali z divjim kampiranjem škodijo grškim nedotaknjenim zalivom. In tudi če posamezen popotnik dejansko skrbno upošteva pravila mehkega turizma: Kaj bi se zgodilo, če bi se vsi dopustniki ravnali po tem navideznem idealu?

Povzetek: Zahteve za ekološko usmerjen in družbeno sprejemljiv program organizatorjev potovanj devetdesetih let

V obliki tez bomo povzeli zahteve za program, ki izhaja iz spreminjajočih se navad povpraševanja:

- Funkcija počitnic se je začela spreminjati. Za široke kroge prebivalstva služijo počitnice zadovoljitvi višjih interesov, vse do motivov samouresničitve. Turistična ponudba mora zato v večji meri postavljati v ospredje **doživljajske komponente**.
- Brezpogojno zadovoljevanje temeljnih turističnih potreb je za nemške dopustnike samo po sebi razumljivo. H **kvaliteti usmerjeno profiliranje** je za nemške organizatorje potovanj mogoče samo še z diferenciranimi dodatnimi storitvami, ki posredujejo predvsem doživetja. Ena od možnih usmeritev bi pri tem lahko sledila zahtevam mehkejšega turizma.
- Zaradi v povprečju **višjega izobrazbenega nivoja** (v primerjavi s prejšnjimi obdobji) nemškega prebivalstva raste želja po **aktivnem in zavestnem** preživljanju prostega časa kot tudi pripravljenost za (kritično) soočenje z ekološkimi in družbenimi posledicami (tudi lastnega) turizma.
- **Ekološka zavest** Nemcev je močno narasla in se je začela odražati tudi v njihovem ravnanju. Ker se bo tak razvoj v prihodnosti še okrepil, bi morali organizatorji potovanj z ustrežno izbiro ciljev, oblikovanjem ponudbe ter z ekološko usmerjenimi dodatnimi aktivnostmi upoštevati potrebe turistov.
- Tendence k **individualizaciji** zahtevajo kot strateški odgovor bolj fleksibilno ponudbo. Z upoštevanjem zahtev mehkejšega turizma mora biti zagotovljena predvsem fleksibilnost v časovnem pogledu: fleksibilno trajanje potovanja glede na želje strank; fleksibilni časi dopotovanja (predvsem pri potovanju z osebnim avtomobilom, da bi se izognili prometnim zastojem).
- Predvsem **gospodarske restrikcije** bodo v prihodnosti vplivale na obstoj širokega spodnjega tržnega segmenta, ki ga bo le težko mogoče spraviti v sklad z ideali mehkejšega turizma. Poleg tega ovira realizacijo teh idealov **premajhna pripravljenost za osebne žrtve** na nivoju vedenja posameznika. Ker na turističnem trgu v osnovi povpraševanje usmerja ponudbo, ni mogoče pričakovati "prostovoljne" uresničitve zahtev, naslovljenih na organizatorje potovanj, po popolni odvrnitvi od dosedaj tržno uspešnih (vendar "trdih") ponudb.

Okolju prijazen turizem. Predhodno navedeno kaže, da silijo vedno bolj v ospredje multifunkcionalne počitnice, ki zahtevajo pestro turistično ponudbo in s tem tudi določene posege v pokrajino. Da nebi bila ta teza napačno razumljena kot "blagoslov" k nadaljnemu usodnemu spreminjanju pokrajine in k obremenjevanju okolja, naj takoj dodamo, da predhodne ugotovitve o turističnih navadah ne pomenijo hkrati zagovarjanja okolju neprijaznega turizma.

Razmerje do okolja je eden osrednjih določevalnih dejavnikov turističnega razvoja. Turizem je kot komaj kakšna druga gospodarska dejavnost navezan na intaktno naravo in okolje. Gost v čedalje večji meri zahteva v kraju dopusta visoko kakovost okolja (kakovost zraka, kakovost vode, mir itd.) in pokrajinsko privlačnost. Ti vidiki so pomemben kriterij odločanja za izbiro potovalnih ciljev, kot zmeraj znova potrjujejo različne raziskave. K temu sodi tudi to, da se je močno povečala občutljivost prebivalstva za obremenitve okolja.

Poleg tega mora turizem - kot tudi druga gospodarska in življenjska področja - ponuditi svoj prispevek k ohranitvi naravnih življenjskih temeljev. To velja še toliko bolj, ker ima turizem posebno vlogo pri določenih obremenitvah okolja.

Takšen primer je prometno področje. Ocenjujejo, da odpade dobra polovica avtomobilskega prometa na prosti čas in dopuste. Zaradi prometa, pogojenega s turizmom in prostim časom, so močno prizadeti tudi turistični kraji in še posebej zdraviliški kraji. V anketah gostov je prometna obremenitev znotraj naselja redno navajana kot poglobljena neprijetnost v kraju dopusta.

K specifičnim obremenitvam okolja lahko vodijo tudi vse vrste prostočasnih in dopustniških aktivnosti v naravi (npr. hoja in tek na smučeh, čolnarjenje na divjih vodah, gorsko kolesarjenje, letenje z jadralnimi padali, planinarjenje) in sicer predvsem v območjih, ki so posebej potrebna zaščite in ekološko občutljiva, kot npr. v alpskih gorskih območjih.

Glede obvladovanja okoljskih učinkov turizma je odločilno spoznanje, da strategija oviranja turizma ne obeta uspeha in ni zaželena. Problematičen se zdi tudi razvoj t.i. "naravnega turizma" ("*naturnahen Tourismus*"), ki ga na različne načine spodbujajo. Sicer lahko biližina naravi prispeva h krepitvi posameznikovega občutka odgovornosti za naravo, po drugi strani pa pogosto prinaša s sabo ravno ta oblika turizma posebne obremenitve občutljive narave. Dosti bolj je pomembno, da bi turizem v vseh njegovih pojavnih oblikah in vidikih (pot, prenočevanje, aktivnosti itd.) oblikovali v tolikšni meri okolju prijazno kot je le mogoče. Poleg tega je treba zavrniti neovirano, povsem kvantitativno rast turizma.

Konflikt interesov med škodljivo rabo in rastočim povpraševanjem ne more biti optimalno rešen v decentraliziranem sistemu zgolj na temelju individualnih odločitev. Tematika spada k velikim političnim izzivom naslednjih desetletij, zlasti kot je zagotovitev in ohranitev

OKOLJE KOT ELEMENT TURISTIČNE PONUDBE

Doživljajska (lepota) zmožnost pokrajine in njena ustreznost za rekreacijske aktivnosti na prostem je v številnih turističnih regijah najpomembnejša in nenadomestljiva podlaga turizma. Zato turistična infrastruktura ne more nadomestiti naravnih turističnih dobrin, ugoden nadaljni turistični razvoj pa je mogoč če se pokrajinska rekreacijska ustreznost in privlačnost turističnih pokrajin ne zmanjša zaradi obremenitve s hrupom, onesnaženja vode in zraka ali zaradi "skaženega" pokrajinskega izgleda. V večini primerov turistično povpraševanja vpliva na obremenjevanje okoljskih sestavin. Številni primeri

okolja. Hkrati pa se kaže močna diskorpanca med verbalno izraženo

dokazujejo, da lahko kvantitativna rast turističnega povpraševanja sproži občasne ali trajne preobremenitve okoljskih dobrin.

Na osnovi močnih prostorskih in časovnih koncentracij turizma so v mnogih turističnih območjih že dosegli ali pa celo prekoračili (vendar večinoma samo občasno) meje kvantitativne rasti, nekatere regije pa so tik pred tem. Če bi se posrečilo zmanjšati časovne in prostorske koncentracije turističnega povpraševanja, bi to ne le pmagalo dosedaj še ne ogroženim regijam, temveč bi hkrati omogočilo tudi priložnost za nadaljno rast.

Pri obremenitvi okolja zaradi turizma je poleg časovne in prostorske koncentracije povpraševanja pomemben dejavnik še dejstvo, da pri cenovnih kalkulacijah ne upoštevajo resnične ekološke cene porabe virov in obremenitve okolja (Hopfenbeck et al., 1993; Smeral, 1992D). Ker je poraba okolja marsikje takorekoč zastoj, ali pa je zajeta s prenizkimi obratovalnimi stroški (to pomeni, da tržna cena, ki jo plačajo uporabniki, temelji le na obratovalnih stroških in ne upošteva družbenih stroškov), lahko pri omejenih okoljskih dobrinah (npr. morske, jezerske ali rečne obale; ledeniki, travniki, gozdovi, posredni učinki prometnega dogajanja na naravo in ljudi itd.) to vodi k škodljivemu povpraševanju. Cenovna politika torej ne spodbuja bolj varčnega ravnanja z omejenimi viri.

Eksternih stroškov ne krijejo ne producenti ne uporabniki (skupini "povzročiteljev"), temveč pogosto drugi pripadniki družbe oz. osebe, ki pri dejavnosti, ki je to sprožila, niti niso bili udeleženi. Drugače povedano takšen cenovni sistem pri obstoju zunanjih učinkov ni sposoben učinkovito koordinirati različnega delovanja in/ali vplivov.

V splošnem velja, da začasna preobremenjenost turistične ponudbe (še posebej v turistično intenzivnih območjih) vodi k rastočemu neugodju turistov zaradi upadajoče kvalitete okolja in prostega časa ("Turisti se pritožujejo nad turisti") kot tudi k protestom domačinov zaradi utesnitve njihovega življenjskega in prostočasnega prostora. V nasprotju s tem vlada na strani uporabnikov le malo pripravljenosti za sprejetje učinkovitih ukrepov, poleg tega pa se turistično ter prostočasno gospodarstvo bojita, da bo zaradi eventualno višjih stroškov zmanjšana njuna konkurenčnost.

Konflikt interesov med škodljivo rabo in rastočim povpraševanjem ne more biti optimalno rešen v decentraliziranem sistemu zgolj na temelju individualnih odločitev. Za vse strani zadovoljiva rešitev te problematike spada k velikim političnim izzivom naslednjih desetletij, zlasti ker je zagotovitev in ohranitev zdravega okolja odločilnega pomena, kot tudi želja preživljati prosti čas v prijaznem okolju, kar obeta postati dominanten trend. Poglavitni cilj v prihodnost usmerjene gospodarske oz. turistične politike mora biti razglasitev "svobode potovanja" kot življenjskega vodila - seveda le ob upoštevanju spremenjenih pogojev (to pomeni maksimalno mogoče zmanjšanje eksternih učinkov).

V novejšem času se, kot kažejo ankete, povečuje občutljivost turistov do okolja. Hkrati pa se kaže močna diskrepanza med verbalno izraženim

zavzemanjem za prijazno in zabavno okolje ter dejanskim ravnanjem. To nekonsistentnost je možno razložiti z naslednjim: sprememba dejanskega ravnanja je dolgotrajen proces. Naraščajoča zavest o potrebi varovanja okolja je usmerjena ta čas predvsem v povečanje zahtev turistov do produktov turističnih ponudnikov. Lastna odgovornost in pripravljenost turistov na spremembe njihovega ravnanja pa še niso prišle močnejše do izraza.

Hkrati pa je treba še enkrat poudariti teze priznanega turističnega raziskovalca Opaschowskega (Opaschowski H.W., 1991): Vedno več turistov bo v bodočnosti želelo preživeti počitnice v kvalitetnem okolju. Vendar pa za mnoge to ne pomeni v naravnem okolju brez udobja in brez rekreacijske infrastrukture!

PROSTORSKI PREDPOGOJI BODOČEGA TURISTIČNEGA
RAZVOJA SLOVENIJE

SPLOŠEN OKVIR

Večina gostov dojema turistično ponudbo kot celovit "proizvod". V posameznem jo določajo lokalne danosti oz. storitve na naslednjih področjih:

1. Prostorski pogoji

1a: Fizično turistično oz. prototočarino okolje (tudi primarne dobrine turistične ponudbe).

Sein sodijo fizične lastnosti pokrajine, na katere je deloma mogoče in morda vplivati (npr.: na klima):

- njena morfologija oz. relief, njena višinska razčlenjenost oz. reliefna energija

PROSTORSKI PREDPOGOJI BODOČEGA TURISTIČNEGA RAZVOJA SLOVENIJE

• njena vegetacija oz. njena turistično relevantnimi pokrajinskimi elementi (vodovje, hrbovje, gozd, travniki, njihova raznolikost in razporeditev)

- raslinstvo, deloma tudi živalski svet

- priložne oblike rabe (npr. kmetijske površine, gozdna raba, naselbinski prostor, rekreacijska območja, nezakončen prostor) in intenzivna te rabe.

Turisti zaznavajo te pokrajinske sestavine ali pokrajino kot celoto z dveh vidikov, kot:

- kuliso za turistično udejstvovanje oziroma za doživljanje (doživljajska zmoglost pokrajine)
- v njihovem različnem naravnem potencialu za rekreacijske oblike, ki se odvijajo na prostem in z določenimi zahtevami glede opremljenosti naravnega oziroma odprtega prostora (pokrajinska ustreznost za posamezne rekreacijske aktivnosti).

Podoba kraja, mesta / oz. naseleja predstavlja pri tem posebno obliko pokrajinske kulise.

Tudi podnebne posebnosti štejejo k turistično relevantnim primarnim dejavnikom ponudbe.

1b: Splošna infrastruktura

Pri tem gre za osnovno opremljenost s splošno uporabnimi objekti, ki omogočajo delovanje različnim gospodarskim in družbenim dejavnostim (Kaspar, 1982), kot so oskrba z energijo, voda idr.

V okvirih splošne infrastrukture v znatni meri določajo obseg, razširjenost in izoblikovanost turistične ponudbe prostorski dejavniki, kot so dosegljivost/zunanja prometna povezanost, notranja prometna povezanost ter

SPLOŠEN OKVIR

Večina gostov dojema turistično ponudbo kot celovit "proizvod". V posameznem jo določajo lokalne danosti oz. storitve na naslednjih področjih:

1. Prostorski pogoji

1a: Fizično turistično oz. prostočasno okolje (tudi: primarne dobrine turistične ponudbe)

Sem sodijo fizične lastnosti pokrajine, na katere je deloma mogoče le malo vplivati (npr.: na klimo):

- njena morfologija oz. relief, njena višinska razčlenjenost oz. reliefna energija
- opremljenost s turistično relevantnimi pokrajinskimi elementi (vodovje, hribovje, gozd, travniki, njihova raznolikost in razporeditev)
- rastlinstvo, deloma tudi živalski svet
- prisotne oblike rabe (npr. kmetijske površine, gozdna raba, naselbinski prostor, rekreacijska območja, neizkoriščen prostor) in intenziteta te rabe.

Turisti zaznavajo te pokrajinske sestavine ali pokrajino kot celoto z dveh vidikov, kot:

- kuliso za turistično udejstvovanje oziroma za doživljanje (doživljajska zmožnost pokrajine)
- v njihovem različnem naravnem potencialu za rekreacijske oblike, ki se odvijajo na prostem in z določenimi zahtevami glede opremljenosti naravnega oziroma odprtega prostora (pokrajinska ustreznost za posamezne rekreacijske aktivnosti).

Podoba kraja, mesta oz. naselja predstavlja pri tem posebno obliko pokrajinske kulise.

Tudi podnebne posebnosti štejejo k turistično relevantnim primarnim dejavnikom ponudbe.

1b: Splošna infrastruktura

Pri tem gre za osnovno opremljenost s splošno uporabnimi objekti, ki omogočajo delovanje različnim gospodarskim in družbenim dejavnostim (Kaspar, 1982), kot so oskrba z energijo, vodo idr.

V okvirih splošne infrastrukture v znatni meri določajo obseg, razširjenost in izoblikovanost turistične ponudbe prostorski dejavniki, kot so dosegljivost/zunanja prometna povezanost, notranja prometna povezanost ter

prometna situacija, in ki predstavljajo podlago pogosto najbolj vpadljivi obliki obremenitev v turizmu, prometnim obremenitvam.

V okvirih oskrbne infrastrukture še naprej pridobivajo na pomenu nakupovalne možnosti v ciljnem kraju in mnogovrstne možnosti uporabe novih telekomunikacijskih naprav.

1c: Okoljski pogoji in obremenitve

Pri razmišljanju o turistični ponudbi je treba zmeraj bolj upoštevati okoljske pogoje in pojave obremenitev, na kar opozarjajo raziskave potovalnih motivov in potovalnih preferenc (Opaschowski, 1994). Vedno bolj silijo v ospredje: pojavi pretirane množičnosti, prometni zastoji in prometna obremenjenost, kakovost vode, kakovost zraka, moteče oblike pokrajinske rabe, še posebej tehnizacija pokrajine.

2. Turistična ponudba (tudi: sekundarne oblike turistične ponudbe)

Sekundarna turistična ponudba, tudi "izpeljana ponudba", obsega vse tiste objekte in usluge, ki so namenjene posebej zadovoljevanju turističnih potreb; zajema torej turistično infrastrukturo in superstrukturo, dva pojma, ki pa se ne uporabljata enotno (Kramer-Krippendorf-Muller, 1968).

K turistični superstrukturi prištevamo prenočitvene in oskrbne obrate (hoteli, gostilne, penzioni, počitniške hišice, šotorišča, gostinski obrati itd.).

Turistično infrastrukturo sestavlja najprej s turizmom pogojena dodatna splošna infrastruktura, t.j. splošna infrastruktura, ki presega potrebe domačinov. Kapacitete obstoječih naprav oz. objektov so prilagojene turističnemu obisku (Kaspar, 1982). Bolj pomembna je turistična infrastruktura v ožjem pomenu. Sem sodijo na primer posebna turistična prometna sredstva (žičnice), športni in zabavni objekti (npr. teniška igrišča in igrišča za golf, sprehajalne in planinske poti, smučarske proge, plesni lokali, igralnice, atrakcije, dogodki), kongresni in sejni centri kot tudi oskrbne službe in informacijske službe.

PROSTORSKI IN EKOLOŠKI POGOJI

Doživljajska zmožnost pokrajine

Pokrajinske podlage za turistične in prostočasne aktivnosti ("leisure setting") imajo v Sloveniji naslednje karakteristike:

- **Velika mnogovrstnost različnih pokrajinskih tipov na majhnem prostoru.** Na razmeroma kratki razdalji prehod submediteranske obmorske, preko tipične kraške in alpske pokrajine v subpanonsko.

- **Privlačna drobna razčlenjenost** med dolinami, planotami, grebeni.
- **Številne naravne posebnosti.** Doživljajsko privlačnost imajo v Sloveniji predvsem gorski potoki in reke, ki zaradi hudourniškega značaja, velikega strmca in globoko vrezanih strug ustvarjajo izredno privlačne oblike. Zanje je še posebej značilna zelenomodra kristalno bistra barva, ki jo imajo zaradi apneniških tal.
Turistično posebej privlačni so tisti deli vodotokov, kjer je reka ustvarila globoka korita, slapove, globoke tolmune ali široka bela prodišča. H geomorfološko zanimivim oblikam prištevamo tudi gorske vrhove in grebene, krnice, odseke navpičnih sten, kamnite izrastke (v ljudskem jeziku "babe" in "turni"), ledeniške balvane izjemnih dimenzij, naravna okna in mogočne škraplje.
Posebej pomembni so **kraški pojavi** (nad zemljo in pod njo) Turistično posebej zanimive so velike jamske dvorane, podzemna jezera in reke pa seveda izjemne oblike kapniških tvorb. Po svetovnih merilih se naša kraška naravna dediščina uvršča po svoji lepoti in pestrosti v svetovni vrh. Tudi slapovi spadajo med markantnejše in privlačnejše naravne pojave.
- **Relativno visoka naravnost** zunaj območij gostejše trajne naselitve. Ker je Slovenija del Evrope, kjer že davno živi in deluje človek, je naravna vegetacijska odeja skoraj v celoti spremenjena in prilagojena gospodarskim potrebam. Ker pa je v strme, kamnite, senčne in močvirne površine, temačna brezna in soteske človek le malo posegal, je v marsikaterem delčku slovenske pokrajine ostala sorazmerno naravna vegetacija. Prav tako je značilno, da je razmeroma obsežen del Slovenije le redko naseljen ali sploh ni stalno poseljen. To ustvarja pogoje za življenje nekaterih vrst divjadi in drugih živali, ki so bile v Evropi že davno iztrebljene.
- **Alpska gorska območja** predstavljajo spektakularne **pokrajinske kulise.** Značilno za naše Alpe je, da imajo ostre reliefne oblike že v nizkih nadmorskih višinah. Zato nudijo apniške stene, hudourniške grape, strme kočne ter ostri vrhovi in grebeni visokogorski videz že v razmeroma nizki nadmorski višini. Bela barva najvišjih skalnih vrhov in grebenov je v močnem nasprotju s temnozelenimi gozdovi iglavcev. Ob zgornji gozdni meji se planinski pašniki z raznovrstno floro marsikje prepletajo z razredčenim drevjem neobičajnih oblik - viharniki. Površje alpskih planot je močno razjedeno in marsikje prepredeno s kotlički, kontami ter skalnimi pobočji z žlebiči in škrapljami, kar povečuje pokrajinsko raznolikost.
Ledeniški nasipi, ki so v obliki valovitih površin oziroma grbin naloženi v alpskih dolinah in nekaterih planotah, oblikujejo značilne grbinaste travnike. Zaradi velikih višinskih razlik se že na kratke razdalje odpirajo novi in zanimivi razgledi.
- **Posamezni pokrajinski deli** imajo svoje **posebne privlačnosti.** Taki primeri so posamezna vinorodna območja, predeli gorskih samotnih kmetij, območja značilnih planin.

- **Bogastvo različnih pokrajinskih elementov** in privlačnih "mejnih robov" (gozd, travnik, poljske kulture, voda), visoka pokrajinska harmonija tako v nekaterih kotlinah kot v hribovju.
- Privlačni pokrajinski **prehodi** kot so na primer: kraški robovi nad Koprskim primorjem, gorski prevali.
- Visoka povprečna **reliefna energija** z razgibano morfologijo in številčnimi razglednimi točkami.

Pomembno pokrajinsko estetsko draž daje številnim slovenskim pokrajinam njihova agrarna kulturna raba, ki jo gre pripisati malim kmetijskim obratom, ter stari in drobni zemljiški razdelitvi.

Naravna zdravilna sredstva

Sedanja izdatnost vseh izvirov in vrtin termalne vode v Sloveniji znaša 716,3 l/s, mineralne pa 24,5 l/s. Med termalnimi vodami se največkrat pojavlja akratoizoterma (34,5 do 38⁰C), ki je v treh krajih. V treh zdraviliških turističnih krajih pa uporabljajo vodo s temperaturo pod 34⁰C.

Prednosti:

- številne termalne vode so zaradi visoke temperature primerne za direktno uporabo: ogrevanje prostorov ter v balneološke in rekreacijske namene.
- V posameznih krajih razpolagajo z viški termalne vode (v petih), kar omogoča povečevanje turistične ponudbe.
- Geološka raziskovanja kažejo, da bo z dodatnimi, globljimi vrtnji možno odkriti in aktivirati nove oz. dodatne termalne vode in to ne samo v SV Sloveniji temveč tudi v Alpski regiji.
- Kakovost mineralne vode je velikega pomena zaradi čimvečje mednarodne konkurence med zdraviliškimi turističnimi kraji.

Pomanjkljivosti:

- znane in aktivirane termalne vode niso enakomerno razporejene po Sloveniji.
- Nekateri izviri so polno izkoriščeni in premalo izdatni za nadaljni razvoj pripadajočega zdraviliškega kraja (4 primeri).

Naravna ustreznost za rekreacijske aktivnosti na prostem

Naravni potencial sodi zaradi visoke doživljajske moči k pomembnim stranem slovenske turistične in prostočasne ponudbe.

Drug vpliv pa imajo pokrajinske prvine na **ustreznost za rekreacijske aktivnosti na prostem**. Zaradi množičnosti je posebej pomembna primernost za naslednje aktivnosti:

- pohodništvo, planinstvo, izletništvo.

Ustreznost za planinstvo, pohodništvo in izletništvo je bila proučevana v posebnih, predhodno opravljenih raziskovalnih nalogah.

Zato na tem mestu posredujemo le osnovne ugotovitve in zaključke:

Prednosti:

- za to obliko rekreacije je zanimiv velik del Slovenije saj so razen v Alpah posamezni grebeni in vrhovi ter robovi planot relativno močno dvignjeni nad nivoji okoliškega hribovja ali nad dolinami in kotlinami. Zato imajo številne lokacije razgled "z balkona" (robovi planot in grebeni nad kotlinami).
- Številni vrhovi in robovi planot se dvigajo nad zgornjo gozdno mejo v višinski pas s sorazmerno naravno vegetacijo. Ali pa so bili izkrčeni gozdne vegetacije kar povečuje njihovo razgledanost, hkrati pa je na izkrčenih površinah marsikje značilna naravna flora oziroma botanična redkost.
- Hojo omogočajo zaznamovane peš poti, ki so speljane po vseh privlačnejših slovenskih pokrajinskih predelih, z izjemo posameznih, zaradi vojaških interesov dosedaj "zaprtih" con.

Pomanjkljivosti:

- V nekaterih gorskih in hribovitih delih zlasti na visokih alpskih in dinarskih planotah prevladujejo sklenjene gozdne površine, kar ni v prid ustreznosti za hojo. Poleg tega v večini hribovitih predelov napreduje spontano ogozdovanje kar prav tako zmanjšuje pokrajinsko privlačnost za hojo.

Nekateri za hojo posebej ustrezni pokrajinski predeli so opremljeni tudi s cestno infrastrukturo kar zmanjšuje privlačnost za hojo.

Tudi ustreznost za pglavitni obliki rekreacije na snegu (alpsko smučanje, hoja in tek na smučeh) je bila posebej analizirana v zgoraj omenjenih nalogah. Zato na tem mestu prav tako podajamo le poudarke.

Prednosti:

- Urejena smučišča za alpsko smučanje so bila v pomembnejših turističnih krajih zgrajena večinoma v višinskem pasu med 800 in 1.800 m. Ta, tako imenovana stopnja planinskih trat in pašnikov je klimatsko primerna tudi za poletne počitnice, vendar hkrati zaradi nezanesljive snežne odeje le omejeno ustrezna za zimski turizem. Ta višinski pas je namreč zaradi ustreznih temperatur v poletnem času, to je v juliju in avgustu, pa tudi kolikor toliko zanesljive snežne odeje, primeren za dvojno, to je poletno in zimsko turistično sezono.

Pomanjkljivosti:

- Del alpskih dolin leži v nizki nadmorski višini, to je v višinski coni kjer je snežna odeja v zimskem času nereden ali kratkotrajen pojav. To velja na

primer za alpske kotline oz. kotlinice, npr.: Bovško, Bohinjsko, Jezersko in alpske doline, kot npr. Zgornjo Savinjsko, Zgornjo Soško.

- Reliefne razmere, zlasti **strmi prehodi** onemogočajo neposredno napeljavo smučišč iz gorskih dolin na okoliška višja in smučarsko ustrenejša območja.
- Na višinski pas s povsem **zanesljivo snežno odejo** odpade le **skromen del slovenskega ozemlja**. V tem višinskem pasu, to je med 1.600 in 2.500 m je malo pobočij katerih nagnjenost ustreza za gradnjo smučišč. Hkrati so prostorsko omejena in ne omogočajo izgradnje širših in povezanih smučarskih sistemov. Posamezna smučišča imajo zato razmeroma majhno zmogljivost in denivelacijo prog.
- **Izvenalpska hribovita območja** imajo naraven pokrajinski potencial, ki omogoča večinoma samo **enosezonski turizem**.

Slovenija poseduje številne in raznolike kulturne in zgodovinske spomenike. Z Ustreznost za rekreacijo ob/na/v vodi je bila prav tako proučevana v predhodnih fazah. Rezultati omogočajo naslednje ocene.

Prednosti:

- Večina obal najbolj privlačnih jezer in jezerc je **nepozidana**, in **dostopna javnosti** (npr. Blejsko jezero, Bohinjsko jezero, tudi manjša naravna ali večja umetna jezera).
- Struge zgornjih delov gorskih vodotokov so ohranjene v **razmeroma naravnem stanju** (npr.: Soča, Idrijca, Sava Dolinka in Sava Bohinjka), posamezni zgornji odseki drugih rek pa v krajinsko privlačni obliki (npr. zgornja Krka, Kolpa) kar je posebej pogodu ekspanzivnemu čolnarjenju in športnemu ribolovu.
- Kakovost vodotokov primerna za rekreacijo v vodi (I. do II. kakovostni razred) je ohranjena le v njihovih zgornjih delih. Kakovost vode obeh večjih naravnih jezer je za rekreacijo ustrežna, številnih manjših jezer pa se spreminja od leta do leta od ustrežne do neustrežne, odvisno od trenutnih razmer (zlasti dotoka).
- Morska obala kljub osredotočenju različnih dejavnosti na ožjem pasu ni v celoti pozidana, kar **še odpira manevrski prostor** za njeno dodatno rekreacijsko ureditev in negovalne ukrepe.

Pomanjkljivosti:

- V srednjih in spodnjih tokovih so reke večinoma **prekomerno onesnažene** ter neprimerne za rekreacijsko aktivnost. K temu so deloma pripomogli tudi regulacijski objekti oziroma ureditev brežin, ki ni primerna za rekreacijo.
- Redka večja **umetna jezera** so malo ustrežna za rekreacijo, najsibo zaradi prekomerne onesnaženosti vode ali neustrezno urejenih brežin.

Čolnarjenju kot tekmovalnemu športu ne ustreza premajhna površina teh jezer, neustrezna oblika in pri pretočnih jezerih tudi premočan vodni tok.

- Majhna naravna ali umetna jezera so zaradi manj primernih naravnih brežin za rekreacijo ob ali na vodi naravno manj primerna. Njihova aktivizacija terja zato posebne ureditve oziroma posege v dane naravne razmere.
- Sorazmerno velik del morske obale ima **majhno naravno kopališko ustreznost in zmogljivost** ter jo je (bi bilo) možno močnejše izrabiti za rekreacijo ob in na vodi le z zahtevnejšimi gradbenimi posegi. Pri tem je posebna ovira tudi, zaradi reliefnih razmer, omejen prostor v bližini obale za mirujoči promet.

Kulturna in zgodovinska dediščina

Slovenija poseduje številne in raznotere kulturne in zgodovinske spomenike. Z vidika njihove turistične privlačnosti je pomembno zlasti naslednje.

Prednosti:

- velika mnogovrstnost nepremičnih spomenikov, to je močna zastopanost tako arheoloških, zgodovinskih, umetnostnih, arhitektonskih kot etnoloških;
- številni spomeniki so dostopni javnosti;
- v mnogih so dejavnosti, ki povečujejo njihovo turistično privlačnost t.j. ustanovam, ki zbirajo, sistemizirajo in razstavljajo predmete kulturne in zgodovinske vrednosti (muzeji, galerije, umetniške zbirke) ali takim, ki v njih prirejajo kulturne prireditve. V nekaterih so tudi kulinarčni obrati;
- nekateri nepremični spomeniki so locirani v pokrajinskih strukturah, ki povečujejo njihovo doživljajsko zmožnost (npr. na razglednih legah, ob vodnih površinah);
- s svojo okolico oblikujejo marsikje značilne pokrajinske segmente (npr. bele cerkvice na zelenih gričih, gradovi na skalnih osamelcih).

Pomanjkljivosti:

- prostorska razporeditev ni povsem enakomerna. Največ jih je v območjih z največjo gostoto prebivalstva, to je v ravninah oz. dolinah ter kotlinah, razmeroma malo pa v goratih in še posebej v sklenjenih gozdnih površinah Dinarskih planot;
- številni spomeniki so bili uničeni ali močno poškodovani zaradi vojnih dogodkov med drugo svetovno vojno, nekateri propadajo vsled pomanjkanja finančnih sredstev ali nefunkcionalne rabe;

- nekateri turistično privlačni spomeniki so namenjeni dejavnostim zaradi katerih je v njih onemogočen turistični obisk;
- Slovenija ima razmeroma malo kulturnih in zgodovinskih spomenikov, ki bi predstavljali samostojno turistično privlačnost za mednarodne turistične tokove. To pomeni take, zaradi katerih bi se prvenstveno oz. prav zaradi njih (primarno) v našo državo usmerjala mednarodna turistična potovanja.

Naši kulturni in zgodovinski spomeniki pomenijo vendarle pomemben del turistične ponudbe zlasti za domača in tuja izletniška potovanja ter za takoimenovane sekundarne izletniške migracije turistov, ki preživljajo počitnice v slovenskih turističnih krajih.

Med posameznimi spomeniki so velike razlike v turistični privlačnosti. Turiste ne zanima le notranja vrednost spomenika, to je zgodovinska izpovednost (priča ali dokument zgodovinskega obdobja) ali znanstvena pričevalnost (dokument določenega sloga, umetnostne smeri) temveč jih pogosto posebej privlačujejo doživljajske značilnosti kot so: nenavadna ali zanimiva oblika spomenika, njegova razsežnost, monumentalnost, izjemna lega, ohranjenost, obdajajoča okolica (urejena in parkovno urejena).

Zaradi naštetega smo za potrebe prostorske zasnove turizma slovenske nepremične kulturne spomenike ovrednotili z vidika njihove turistične privlačnosti in na tej osnovi oblikovali seznam tistih, ki so turistično posebej privlačni in s tem pomemben del turistične ponudbe (prostorske).

Prometna lega in razvitost

Prednosti:

Slovenija je zaradi prehodne prometne lege in sorazmerne bližine držav, za katere je značilna relativno visoka intenziteta počitniških in izletniških turističnih potovanj dosegljiva za turiste številnih držav tudi z motornimi vozili. V cestni oddaljenosti do 500 km se nahaja večina Avstrije in Hrvaške, južna Nemčija, del severne Italije, Madžarske in Slovaške. Ta potovalni radij je značilen tudi za kratka počitniška potovanja 2-4 dni. V oddaljenosti do 1.000 km pa je obsežen del srednjeevropskih in zahodnoevropskih držav;

- z dograditvijo severno-italijanskega avtocestnega omrežja ter obeh vzhodnih transalpskih avtocest, Pynrske in Turske je Slovenija postala prometno lahko dosegljiva iz številnih matičnih turističnih izhodišč. Sodobna opremljenost brniškega letališča in njegova povezanost z evropskimi mednarodnimi letališči je ugodna, kar omogoča letalske zveze tudi z oddaljenejšimi turističnimi izhodišči v zahodni, severni in vzhodni Evropi;

Pomanjkljivosti:

- obseg osebnega motornega prometa in hkrati blagovnega ter z njim povezane obremenitve osnovnega cestnega križa povzročajo v času

- sezonskih turističnih konic močne obremenitve. S tem so povezani zlasti naslednji problemi:
- prometni zamaški ob višku poletne sezone in v času povečanega izletniškega turizma proti morski obali v zgodnjih poletnih mesecih;
- problemi okolja (zrak, hrup);
- prometni problemi v nekaterih turističnih krajih zlasti zaradi bistveno premajhne zmogljivosti površine za mirujoči promet. Dinamika reševanja tega problema je še zelo skromna;
- navzkrižja med motornim prometom in rekreacijskimi dejavnostmi (hoja) zaradi prometne koncentracije, bližnje rekreacije v rekreacijsko posebej privlačnih območjih. Tudi ta navzkrižja se še ne rešujejo.

Stanje okolja

Obremenitve okolja so dosedaj v manjši meri prizadele turistično razvitejše slovenske pokrajine.

Prednosti:

- pomemben del gorate Slovenije je stalno neposeljen ali le redko poseljen. V gorskih območjih turistični razvoj ni bil velikopotezen. Nove turistične kraje so le izjemoma gradili iznad višinske meje tradicionalne stalne poselitve in to pretežno v obliki sorazmerno majhnih turističnih središč kot so: Golte, Rogla, Krvavec, Velika Planina. Višji gorski svet je bil zaradi sorazmerno majhnih smučišč "tehniziran" v ožjih območjih. Pretežen del slovenskega gorskega sveta je iznad doline ohranjen v razmeroma intaktnem stanju;
- projekti za izgradnjo velikih vodnih zadrževalnikov v zgornjih delih gorskih vodotokov so bili odklonjeni, zato so tudi alpske reke ostale v razmeroma naravnem stanju;
- pritisk po gradnji počitniških hiš in hotelov v pokrajinsko posebej privlačnih gorskih dolinah, na planotah in ob obalah alpskih jezer je bil močno omejen;
- s progladitvijo Triglavskega narodnega parka so bile postavljene tudi omejitve turističnemu razvoju v najbolj privlačnem in obiskanem delu slovenskega gorskega sveta;
- za slovenski gorski svet je razen za nekaj izjem, bolje rečeno pokrajinskih izsekov značilna majhna turistična gostota;
- nekateri zdraviliški turistični kraji so se razvijali v redko poseljeni podeželski pokrajini in ohranili široko zaledje odprte kmetijsko-gozdne pokrajine;

- ob morski obali je kljub močni urbanizaciji in industrializaciji ter turistični ekspanziji ostal del obalnega prostora nepozidan in v razmeroma intaktnem stanju.

Pomanjkljivosti:

- izgradnja kanalizacijskih in čistilnih naprav v turističnih krajih, tako v jezerskih območjih, ob rekah in morju kot na smučiščih ni potekala vzporedno s turističnim razvojem. Razbremenitveni ukrepi za dispozicijo odpadnih voda se izvajajo z zamudo;
- gradnja obvoznic, peš con in drugih prometno razbremenilnih ukrepov v turističnih krajih se je uresničila marsikje z zakasnitvijo (Dolenjske Toplice, Rogaška Slatina), ponekod pa ostajajo prometni negativni vplivi (hrup, povečan promet znotraj turističnih naselij, pomanjkanje parkirišč na ustreznih mestih okrog rekreacijskih območij, prekomeren in stalen hrup zaradi motornih plovil ob morju) še vedno eden izmed perečih problemov;
- večina gorskega in velik del hribovitega sveta je prepuščen spontanemu ogozdovanju. Značilna alpska kulturna pokrajina, ki je temelj rekreacije na prostem (sprehodi, planinstvo, tek in hoja na smučeh) izgublja s tem svojo doživljajsko zmožnost;
- vinorodne pokrajine so ponekod, zaradi močnega razmaha neusmerjene gradnje počitniških hiš utrpeli pokrajinsko estetske spremembe zaradi katerih se je zmanjšala njihova specifična pokrajinska privlačnost;
- v posameznih turističnih krajih v ožjem smislu se prepletajo turistična in industrijska funkcija ter stanovanjska oziroma bivalna. S tem se povečuje nevarnost, da bo naselbinski razvoj škodoval turistični funkciji (pozidava za turizem pomembnih površin in nekompatibilnih dejavnosti).

Osnovne prostorske značilnosti sekundarne turistične ponudbe (nastanitvenih zmogljivosti) smo obravnavali že v predhodnem besedilu!

Zimskošportne aktivnosti

Za zimski šport so dejali v preteklosti ugodne napovedi, vendar je izjemno rast, ki je bila prisotna do sreda sedemdesetih let, zamenjal razvoj, za katerega so značilne oslabljene stopnje rasti števila tistih prebivalcev, ki so se ukvarjali z zimskimi športi. Časi, ko je bilo mogoče zabeležiti dvoštevilične letne stopnje rasti v Avstriji in v ostalih alpskih deželah, so že mino. Pri Avstrijcih je bilo mogoče do začetka osemdesetih let upotovati naraščajoč pomen zimskih počitnic. Po rezultatih popisa (Mikrocensus) o potovalnih navadah Avstrijci so se je absolutno število tistih, ki so šli na dopust v zimskih mesecih v času od 1988/89 do 1989/90 zvišalo za 205%. Po obdobju stagnacije sredi osemdesetih let je bila v letu 1989/90 zpet opazna močna rast.

V zvezi s prihodnjim razvojem števila alpskih smučarjev računajo strokovnjaki demografski razvoj kot sporna zvezi z visokimi telesnimi zahtevami ostala alpsko smučanje omejeno na starostno obdobje do okrog 55-60 let. Z upadom številčnosti mlajših generacij upada tudi smučarski populacijski potencial.

Od sredine sedemdesetih let so se pokazale v zimskem športu zelo izrazite strukturne/kvalitativne spremembe. Nanje je vplivalo naraščajoče smučarsko znanje in boljša oprema, izražale pa so se predvsem v večji raznovrstnosti alpskega smučanja.

Prisotne so naslednje razvojne tendence:

- močan porast turnega smučanja
- naraščajoč pomen smučanja zunaj smučiča (zunaj urejenih prog), pri čemer je ravno na tem področju prišlo v zadnjem času do sprejema nekaterih predpikov, ki naj bi pripomogli k varovanju gozda.
- težnje k podaljšanju sezone tako v zgodnjo zimo kot v poznato, h katerim je pripomoglo čedalje bolj razširjeno umotno zasneževanje.
- večja pestrost pri oblikovanju smučarskih prog: "naravna" smučarske proge, "doživljajske proge" in družinske proge.
- še zmeraj je prisoten trend oblikovanja velikih smučarskih območij.
- zimski gostje so v času dopusta vse manj osredotočeni na smučanje zaradi konkurence različnih alternativnih doživljajskih dejavnosti oz. zimskih aktivnosti.
- naraščajoč pomen alternativnih, novih zimskošportnih aktivnosti.

Pri poletnem smučanju je prišlo do spremembe trendov. Faza njegove naraščajoče popularnosti je trajala do sredine osemdesetih let, zdaj pa je prešla v fazo stagnacije ali celo upada.

Kljub pogosto nasprotujočim si izjavam je iz različnih anketiranj zimskih dopustnikov mogoče razbrati, da zanimanje za alpsko smučanje še naprej ostaja veliko, in da torej zimski gostje nikakor ne kažejo neveličanosti nad smučanjem.

PRIČAKOVAN RAZVOJ POSAMEZNIH SEGMENTOV

Zimskošportne aktivnosti

Za zimski šport so dajali v preteklosti ugodne napovedi, vendar je izjemno rast, ki je bila prisotna do srede sedemdesetih let, zamenjal razvoj, za katerega so značilne oslABLJENE stopnje rasti števila tistih prebivalcev, ki so se ukvarjali z zimskimi športi. Časi, ko je bilo mogoče zabeležiti dvoštevilkne letne stopnje rasti v Avstriji in v ostalih alpskih deželah, so že mimo. Pri Avstrijcih je bilo mogoče do začetka osemdesetih let ugotoviti naraščajoč pomen zimskih počitnic. Po rezultatih popisa (*Mikrozensus*) o potovalnih navadah Avstrijcev se je absolutno število tistih, ki so šli na dopust v zimskih mesecih v času od 1968/69 do 1989/90 zvišalo za 205%. Po obdobju stagnacije sredi osemdesetih let je bila v letu 1989/90 spet opazna močna rast.

V zvezi s prihodnjim razvojem števila alpskih smučarjev računajo strokovnjaki v naslednjih letih s stagnacijo. Omejevalni dejavnik je pri tem demografski razvoj. Kot športna zvrst z visokimi telesnimi zahtevami ostaja alpsko smučanje omejeno na starostno obdobje do okrog 55-60 let. Z upadom številčnosti mlajših generacij upada tudi smučarski populacijski potencial.

Od sredine sedemdesetih let so se pokazale v zimskem športu zelo izrazite strukturne/kvalitativne spremembe. Nanje je vplivalo naraščajoče smučarsko znanje in boljša oprema, izražale pa so se predvsem v večji raznovrstnosti alpskega smučanja.

Prisotne so naslednje razvojne tendence:

- močan porast turnega smučanja
- naraščajoč pomen smučanja zunaj smučišč (zunaj urejenih prog), pri čemer je ravno na tem področju prišlo v zadnjem času do sprejetja nekaterih predpisov, ki naj bi pripomogli k varovanju gozda.
- težnje k podaljšanju sezone tako v zgodnjo zimo kot v pomlad, h katerim je pripomoglo čedalje bolj razširjeno umetno zasneževanje.
- večja pestrost pri oblikovanju smučarskih prog: "naravne" smučarske proge, "doživljajske proge" in družinske proge.
- še zmeraj je prisoten trend oblikovanja velikih smučarskih območij.
- zimski gostje so v času dopusta vse manj osredotočeni na smučanje zaradi konkurence različnih alternativnih doživljajskih dejavnosti oz. zimskih aktivnosti.
- naraščajoč pomen alternativnih, novih zimskošportnih aktivnosti.

Pri poletnem smučanju je prišlo do spremembe trendov. Faza njegove naraščajoče popularnosti je trajala do sredine osemdesetih let, zdaj pa je prešla v fazo stagnacije ali celo upada.

Kljub pogosto nasprotujočim si izjavam je iz različnih anketiranj zimskih dopustnikov mogoče razbrati, da zanimanje za alpsko smučanje še naprej ostaja veliko, in da torej zimski gostje nikakor ne kažejo naveličanosti nad smučanjem.

Pri "mehkih" zimskošportnih zvrsteh (npr. hoja in tek na smučeh) je mogoče računati s še nadaljnjo rastjo.

Poletne rekreacijske aktivnosti

V prihodnosti bodo določali podobo poletne ponudbe tisti gostje, ki so usmerjeni k športu, k aktivnostim, in ki so lačni doživetij in zabave.

V šestdesetih letih je bilo še mogoče govoriti o enostranski športni usmerjenosti k posameznim panogam, o "relativni monotoniji športnih zvrsti", danes pa je opazna potreba po spremembah, pestrosti. Če se je prej ukvarjanje s športom pogosto omejevalo na smučanje v času zime, na hojo spomladi in jeseni ter plavanje/kopanje v času poletja, zdaj številni pristočasni športniki v vsakem letnem času izvajajo še drugo, tretjo itd. športno zvrst. Danes ponujajo programe, v okviru katerih se vsak dan ukvarjajo z drugo športno zvrstjo. Kmalu bo obstajala ponudba, kjer bo vsako uro prisotna druga športna zvrst in druga športna oprema.

Čedalje širši spekter športnih aktivnosti in naraščajoče povprečno število izvajanih dejavnosti kažejo, da so možnosti kombiniranja različnih aktivnosti narastle, udeležba v športu postala bolj pluralistična, aktivnosti, s katerimi se ukvarja posameznik, pa so čedalje raznovrstnejše.

Tudi iz rezultatov popisa (*Mikrozensus*) o športnih zvrsteh, s katerimi se ukvarjajo Avstrijci, se je pokazala ne le razločna rast pri skoraj vseh športnih aktivnostih, temveč je iz vprašanj z več možnimi odgovori mogoče tudi razbrati, da se posamezniki hkrati ukvarjajo z večimi športnimi zvrstmi (Übersicht 49; Zeidler, 1994).

Plavanje je bilo tako v letu 1985 (43%) kot v letu 1992 (47%) na prvem mestu. Pri kolesarjenju in pri hoji (*Wandern*) oziroma planinstvu so odstotni deleži od leta 1985 razločno narastli - pri kolesarjenju za 18 odstotkov, pri hoji za 10 odstotkov. Tudi pri "teku oziroma joggingu" in pri tenisu so bile vrednosti v letu 1992 nekoliko višje. Na področju smučarskega športa so ostali deleži enaki.

Naraščanje pomena objektov, ki jih je mogoče uporabljati v vsakem vremenu oziroma objektov, ki služijo več namenom, se je še nadaljevalo, čeprav je deloma prišlo do nasičenosti (npr. pri teniških dvoranah v zgostitvenih območjih).

Kopališča Pri kopališčih na prostem in v dvoranah je mogoče ugotoviti izrazit trend večje popularnosti tistih z visoko doživljajsko kvaliteto. Pomena doživljajske vrednosti kopališč ni mogoče dovolj poudariti.

Vodni šport Kopanje/plavanje še naprej spada k najpomembnejšim pristočasnim aktivnostim in dopustniškim motivom prebivalstva. Jadranje in surfanje sta se še posebej v ZRN razvila v množična športa. Pri jadraniu se "borijo" (alpske) kopenske vode proti premočni konkurenci sredozemskih dežel. Priobalno jadraniu čedalje bolj pridobiva na privlačnosti.

Tenis Tudi teniški bum še naprej vztraja, tako da je obstoj ustreznih, čim bolj atraktivnih objektov in deloma tudi objektov, ki so uporabni v slabem vremenu oziroma čez celo leto, postal eden bistvenih dejavnikov ponudbe. Število

igralcev tenisa se je v Avstriji med letoma 1985 in 1992 povečalo s 534 400 na 675 600 (+26,4%).

Golf Zelo močno je v porastu tudi ukvarjanje z golfom. V Avstriji je bilo l. 1992 82 golf klubov, od katerih jih je bilo 21 le izrednih članic *Österreichischer Golfverband* (Avstrijske golf zveze), ker nimajo igrišča za golf. Število članov se je zvišalo od 5300 v letu 1985 na 18 200 v letu 1992. V sedmih letih se je torej število članov več kot potrojilo. Število igrišč z devet ali več luknjami je v istem času narastlo s 23 na 66. Poleg tega so zgradili tudi nekaj majhnih igrišč s šest luknjami.

V celem svetu je po navedbah *Österreichischer Golfverband* okrog 45 milijonov igralcev golfa, ki so vključeni v uradne zveze. Golf tako sodi po številu igralcev k vodilnim športnim zvrstem. Igralcev golfa je bistveno več kot smučarjev. Sicer pa jih živi več kot 80% v ZDA in Japonski.

V Evropi je število igralcev golfa bistveno manjše. Če upoštevamo tudi številne igralce golfa iz Anglije, ki niso organizirani v klubih, jih je okrog tri milijone. V Evropi je daleč na prvem mestu Velika Britanija z 1,8 milijona igralcev. Z velikim zaostankom sledijo Švedska, Francija, Nemčija in Irska.

Ravno v Evropi kaže golf v zadnjih letih veliko stopnjo rasti. V Zvezni republiki Nemčiji je narastlo število igralcev golfa od leta 1975 do leta 1991 z 32 000 na 163 000. Absolutno gledano pa so te številke še zmeraj majhne.

Dejavnik, ki v mnogih državah omejuje rast povpraševanja, je ponudba igrišč za golf. Ekstremen primer je Japonska, kjer si mora eno igrišče deliti 7500 igralcev. Tudi v ZDA pride na eno igrišče 1800 igralcev. V Evropi zaseda posebno mesto Švedska s 1147 igralci na igrišče, nasprotno pa je v Avstriji samo 285 igralcev na igrišče. Takšna velika gostota igrišč za golf je posledica tega, ker je bilo v Avstriji veliko igrišč zgrajenih predvsem za potrebe turistov (Sint, 1993).

Jahanje Prej ko slej še narašča zanimanje za jahanje, pri čemer obstaja na tem področju že zdaj zelo razvejana ponudba. Prostočasno jahanje šteje v Nemčiji takoj za golfom k tistim tržnim segmentom, ki jim napovedujejo največjo stopnjo rasti do leta 2000 (+20%).

Hoja Val hoje/pohodništva ni še nič izgubil na privlačnosti.

Tako v Avstriji kot tudi v Nemčiji se več kot polovica dopustnikov ukvarja s pohodi/hojo, pri čemer postaja ta populacija mlajša. Tudi tukaj dobivajo na priljubljenosti specializirane in še močnejše k doživetjem usmerjene oblike: vodene (planinske) ture/pohodi, prirodoznanstveni pohodi, "pohodi brez prtljage" (*Wander-Package-Touren*) itd.

Kolesarjenje Kolesarjenje je v zadnjih letih izredno močno pridobilo na popularnosti, pri čemer so zanimanja deležne tako krajše krožne vožnje kot poldnevne in celodnevne vožnje, večdnevne vožnje ali pa prave dopustniške vožnje.

Ponudba (posojanje koles, kolesarske steze, oskrbovani kolesarski izleti, kolesarjenje brez prtljage, kolesarjenje v okviru fitness-programov ...) se je v Avstriji v zadnjih letih sicer zelo razširila, vendar pogosto še ne zadovoljuje naraščajočega povpraševanja.

Še posebej močan bum je opazen v zadnjih letih pri donavski kolesarski stezi, ki je postala mednarodno pomembna oblika vrhunske ponudbe. To privlačno

kolesarsko stezo uporablja med 250 000 in 300 000 kolesarjev na leto, pri čemer je opazno še nadaljnje naraščanje.

Izredno močna oživitev kolesarskega športa je ne nazadnje tudi posledica novih področij uporabe kolesa (na primer gorsko kolesarjenje).

Specialne športne zvrsti Še zmeraj je veliko zanimanja za tečaje veslanja, vožnjo na divjih vodah, letenje z zmaji, paragliding, skoke s padali, *skysurfing*, potapljanje, rafting, hydrospeed, *wakeboarding*, športno plezanje itd., torej za ponudbo z izrazito športnim in deloma ekskluzivnim značajem, ki poleg tega izkazuje tudi zametke pustolovskega dopusta.

Ribolov in lov Znatno povpraševanje po možnostih lova in ribolova daleč prekaša trenutno za turistične namene razpoložljivo ponudbo.

Trainingscamps Posebno zanimanje zaslužijo končno še težnje športnih društev, da organizirajo pripravljalne taborne, pri čemer se športniki pripravljajo za tekmovalno sezono ali za posamezne pomembne tekme v kar je mogoče ugodnih razmerah.

Kulturni, izobraževalni in ogledovalni turizem

Prihajajoče desetletje bo v znaku močnega naraščanja povpraševanja po kulturnih dobrinah. Za nadpovprečno rast kulturnega turizma so merodajne predvsem tendence nasičenja pri manj kakovostnih oblikah turističnega povpraševanja in naraščajoče povpraševanje po nematerialnih dobrinah.

Pri tem se odraža vpliv demografske komponente, ki z naraščajočim pomenom starejših ljudi sprošča zmeraj večji delež dohodka za prosti čas, izobraževanje in kulturo, medtem ko mlajši ljudje porabljajo dohodek pretežno za gospodinjstvo in za trajne potrošne dobrine, ki jih smatrajo za nujne. Na rast povpraševanja po kulturi in izobraževanju vpliva tudi to, da so v prebivalstveni piramidi nazadujoče mlajše skupine - kljub njihovem reativno upadajočem pomenu - večinoma postmaterialno naravnane. S tem pridobiva povpraševanje po nematerialnih kulturnih in izobraževalnih dobrinah višjo vrednost kot pri preteklih generacijah.

Sicer ni mogoče pričakovati, da se bodo turisti v celoti spremenili v pretežno "kulturna bitja", in da bodo izraziti kulturni dopusti postali množičen pojav, vendar je potreba po kulturi nedvomno razširjena in še raste.

V vsakem primeru pa je tudi kulturni turizem podvržen doživljajskim kriterijem. Celo dopustniki, katerih osebni kulturni cilji so se pogosto izčrpali že v pridobivanju spominkov ipd. občutijo vsaj prestižno vrednost, ki je povezana s kulturnimi dogodki.

Čeprav kulturni interesi pri tistih, ki potujejo po Evropi večinoma niso navajani kot glavni motiv, so vendarle pomembni kot dominanten sekundarni motiv.

Segment povpraševanja "kultura in izobraževanje" nastopa v različnih oblikah:

- klasična izobraževalna in študijska potovanja,
- potovanja z ogledi (s praviloma nizkim nivojem zahtev, "klasično avtobusno potovanje"),
- potovanja, pri katerih je glavni motiv udeleževati se ali sodelovati na kulturnih prireditvah,

- izobraževalna potovanja ali tudi daljše bivanje zaradi lastnega nadaljnega izobraževanja (seminarji, jezikovni tečaji itd.).

Zdraviliški turizem

Pomembno vejo rasti turističnega povpraševanja predstavlja tisti del turistične ponudbe, katere vsebina je preventivni zdravstveni dopust.

Nosilci tega trenda so tako čedalje številčnejši starejši prebivalci, ki lahko vložijo čas in denar, in ki se želijo s preventivnim ravnanjem kar je mogoče dolgo počutiti "mlade", kot tudi mlajše generacije, pri katerih se okoljska, telesna in prehranska zavest zmeraj razločneje prebija v ospredje.

Od začetka osemdesetih let obstaja ostrejša ločitev novega zdravstvenega turizma od "klasičnega zdravljenja".

Poleg tradicionalne ponudbe igrajo v zdravstvenem turizmu vse pomembnejšo vlogo tudi različne alternativne zdravilne metode. Vse bolj pa postaja nosilni steber tega turističnega segmenta tudi "mehko" izvajanje športa.

Na povečano povpraševanje vpliva tudi pojmovanje zdravja, ki je dosti širše kot prej. Pri tem je v središču telesna in celostna zavest ljudi.

Stremljenje k zdravju in dobremu počutju vodi k temu, da bo naraslo povpraševanje po bivanju v zdraviliščih. Zanimivo bo tisto, kar je nekonvencionalno, ponudba s šolskomedicinsko usmeritvijo pa bo izgubila na pomenu.

Razvoj na zdraviliškem področju je različen:

medtem, ko se del zdravilišč oziroma zdraviliških obratov ves čas uspešno razvija in doživlja nova zdraviliška ponudba marsikje velik obisk se zaostre položaj vrste zdravilišč z bolj konvencionalno ponudbo. To zadeva še posebej tradicionalne zdraviliške zmogljivosti, katerih položaj se je izrazito poslabšal:

- zaradi ukrepov zmanjševanja stroškov na področju sociale kot tudi na nivoju obratov ter
- zaradi konkurence zdraviliških domov - nosilcev socialnega zavarovanja.

Terapevtsko usmerjen zdraviliški turizem, ki je bil v nemajhni meri navezan na paciente bolniških blagajn in bolniške zavarovance, in ki je v prvi vrsti zanimiv za starejše goste, lahko po novejših analizah trendov v splošnem računa le na rahlo naraščanje ali stagnacijo povpraševanja.

Na avstrijskem Koroškem so že konec osemdesetih let hotelirji s ponudbo "bio-dopusta", kot odziv na naraščanje vrednosti naravnega in zdravje spodbujajočega dopusta, gostom ponudili "sozvočje" telesa, razuma in duha v okviru raznovrstne športne ponudbe, skupne hoje, premišljene prehrane, jutranje gimnastike, savne, skrbi za lepoto, krepitve zdravja in hujšanja ter s tem v regionalni primerjavi dosegli občutno višje cene pa tudi izkoriščenost.

Ta primer je ravno tako značilen za novo usmerjenost zdraviliške ponudbe, ki zmore zadovoljiti tudi potrebe k aktivnostim in doživetjem usmerjenih gostov in gostov z veliko kupno močjo, deloma pa tudi mlajših obiskovalcev. Vendar pa je trajanje bivanja v primerjavi s tradicionalnim zdravljenjem bistveno krajše.

Precej manj ugodna so predvidevanja turističnih strokovnjakov iz Nemčije.

V prihodnosti je po mnenjih teh izvedencev mogoče pričakovati trend k zmanjšanju zdravljenj, ki jih financira zdravstveno zavarovanje, na račun lastnega financiranja.

Povod za optimizem daje na drugi strani demografski razvoj starostne strukture in naraščajoča zdravstvena zavest prebivalstva. Poleg tega je prisotna tudi pripravljenost storiti kaj za svoje zdravje tudi izven zavarovanja pokritega obsega stroškov.

Zaradi teh nasprotujočih si tendenc so srednjeročne in dolgoročne prognoze za zdraviliški sektor komaj mogoče.

"Gurmanski" turizem

Zaradi naraščajočega življenjskega standarda in popularnosti gurmanstva (gurmanski vodniki, gurmanski časopisi ipd.) je bila ustvarjena podlaga za pravi gurmanski turizem.

Potovalni aranžmaji, ki posebej vključujejo kulinarične vsebine kot npr. gurmanska ali vinska potovanja, imajo čedalje večji odziv. Naj navedemo primer, da se nakatere Avstrijske regije skušajo načrtno tržiti s pomočjo gurmansko turističnega profiliranja (npr. območja mošta in vinogradništva).

V vseh drugih turističnih oblikah prihaja potreba "dobro jesti in piti" močneje v ospredje.

Na razvoj vplivajo naslednji trendi:

- Za gastronomijo prihodnosti ne bo pomembna samo prehrana, temveč tudi komunikacija ter doživljanje.
- Prehrambene in pивske navade so pogojene z zmeraj kakovostnejšimi gastronomskimi izkušnjami. Opraviti bomo imeli z dobro informiranimi in kritičnimi gosti.
- Še naprej bo naraščala potreba iti ven in si privoščiti užitek.
- Poraba najdražjih delikates je v stalnem naraščanju, ravno tako močno narašča tudi povpraševanje po kvalitetnih, visokovrednih vinih.
- Gastronomske ciljne točke bodo obdržale velik pomen v izletniškem turizmu. Mnogi so pripravljeni prevoziti več kilometrov, da obišejo dober lokal.
- Prehrana zunaj doma bo postala aktivna sestavina preživljanja prostega časa.
- Dobra gostinska ponudba v dopustniškem kraju bo dobivala na pomenu pri izbiri kraja dopusta.
- Povpraševanje po originalnosti, po starih receptih in tradicionalnih načinih priprave narašča.
- Na izbiro lokala vplivajo tudi vprašanja stila in spreminjajoča moda.

Kongresni in seminarski turizem

Podobno kot kultura, bodo tudi zborovanja in kongresi v prihodnje pomemben segment za turistični razvoj. Celoten kongresni trg v Evropi še zmeraj izrazito

raste. Ta rast je prisotna predvsem pri manjših simpozijih in seminarjih z do petdeset udeleženci.

Kljub novim komunikacijskim medijem so še naprej pomembne težnje po osebni spoznavanju. Kompleksnost problemov, hitro staranje znanja in iz tega izhajajoče potrebe po informacijah in nadaljnjem izobraževanju, pa tudi rastoča potreba po mednarodnem sodelovanju in izmenjavi mnenj, zahtevajo fizično sodelovanje oseb.

V splošnem je mogoče iz tega zaključiti, da je kongresni turizem (vključno z majhnimi zasedanji ter drugimi organiziranimi sestanki) zaradi svoje nadpovprečne stopnje rasti zelo pomemben segment povpraševanja, zlasti ker relevantni krog oseb razpolaga z razmeroma visokimi dohodki (Smeral, 1990A).

Porastla bo zahtevnost glede opreme hotelov in samih prostorov, kjer se odvijajo zasedanja, glede njihove opremljenosti (prostori, prezentacijski mediji), ambienta, fleksibilnosti, ekskluzivne oskrbe in ponudbe spremljevalnih objektov.

V posameznem igrajo poleg kongresne ponudbe v pravem pomenu besede pomembno vlogo še naslednji odločilni kriteriji:

- nacionalni in internacionalni rang,
- politična podoba,
- znanstveni, kulturni in gospodarski status,
- dosegljivost (letalo, železnica, avtobus, osebni avto),
- turistična superstruktura (hotelerija, gastronomija, kulturna in zabavna ponudba, nakupovalne možnosti).

Naglo rastoča so "incentive" potovanja:

Posebnosti "incentive" turizma je mogoče povzeti na naslednji način (v nasprotju z običajnim seminarjskim ali skupinskim turizmom):

Da bi povečali motivacijsko moč potovanj, so usmerjena v ciljna območja z visoko prestižno ali doživljajsko vrednostjo.

Brezpogojno je potrebna enaka obravnava vseh udeležencev. To obsega tudi namestitve vseh udeležencev v enem hotelu, in sicer v sobah enake kvalitete, kot tudi skupno oskrbo v enem velikem prostoru.

Brezhibno načrtovanje in brezhiben potek (že zaradi visokih stroškov za prireditelja, ki poskuša kupiti edinstveno doživetje).

Na seminarjski turizem v njegovih prihodnjih perspektivah bosta vplivala dva ciljna sistema: izhodišče predstavljajo zahteve po učenju skozi celo življenje na vseh področjih kot tudi po turističnem razvoju, ki varuje vire in je trajen. Po mnenju mnogih strokovnjakov spada k turističnim oblikam, ki bodo v prihodnosti zabeležile nadpovprečne stopnje rasti. Je v skladu s turističnim trendom "krajše, pogosteje, bolj intenzivno" kot tudi z zahtevami po bolj smiselnem preživljanju prostega časa.

Pomemben del nadaljnjega izobraževanja se danes ne odvija več v zatohlih šolskih prostorih, temveč zunaj vsakodnevnega vrveža v (seminarskih) hotelih ali tečajnih centrih. Geografska sprememba kraja in turistični elementi nudijo pri tem pozitiven prispevek k atmosferi učenja in k motivaciji za učenje (Arx, 1993).

Seminarjski turizem prispeva k optimalni rabi obstoječe turistične ponudbe (izravnava sezonskih nihanj). Zaradi dokazano visokih zahtev seminarjskih

turistov se lahko uveljavijo le obrati, ki ponujajo visoko kakovost. S seminarskim turizmom ustvarjena vrednost je potencialno visoka, pri čemer ne kaže podcenjevati vpliva splošne gospodarske konjunktore. Seminarski turizem je mogoč tudi v regijah, ki ne spadajo nujno h klasičnim turističnim območjem.

"Virtual Reality": prostorska ponudba prihodnosti?

Kulturno motivirani turizem

Kulturni objekti in velike prireditve, muzeji, gledališča, razstave, veliki festivali imajo lahko veljavo, ki daleč presega notranje povpraševanje in predstavljajo pomembne komponente turistične ponudbe. Poleg tega služijo kot "doživljajski kamni" oz. kot kulise za doživljajske aktivnosti.

Kulturni spomeniki (gradovi, dvorci, samostani, deli naselij ...) predstavljajo dodatno pomembno sestavino vsebine "pokrajinska, vaška, urbana idila". Kulturne prireditve in kulturni zakladi predstavljajo bolj ali manj osrednji element ponudbe za mestni turizem, za "ogledovalni" turizem, študijska potovanja in za kulturni turizem. Hkrati so lahko pomemben privlačen element tudi v rekreacijskih turističnih krajih, zlasti ob slabem vremenu.

Zabavišni turizem

"Zabavišna potovanja" kot tudi obiski posebnih atrakcij (tematski in prostočasni parki; različni veliki dogodki; lokalne prireditve) bodo v prihodnosti relativno močno pridobili na pomenu. Po različnih obstoječih analizah in prognozah se v Evropi nahajata povpraševanje in gradnja tematskih parkov na začetku obdobja razmaha.

Vendar pa še zdaleč ni mogoče primerjati razvoja ponudbe v Evropi s tistim v ZDA.

V osemdesetih letih so se pojavili v Evropi prostočasni parki večjih dimenzij, najprej v Nemčiji in kasneje v Franciji. Primeri so: Europapark v Rustu, Euro-Disneyland v kraju Marne la Valle (1992), Asterixland v Plaillyju (1989), Mirapolis v kraju Cergy-Pontoise (1987) ali Jules Verne park v Amiensu (1988).

V splošnem razlikujemo:

- Rekreacijske parke s 40 do 120 ha. Ti so praviloma opremljeni z rekreacijsko in prostočasno infrastrukturo, restavracijami, butiki, privlačnimi transportnimi sredstvi (enotirne železnice, "liliputanske" železnice).
- Zabavišni parki.
- Tematski parki (npr. pravljичni parki, eksotični parki, miniaturni svetovi, parki divjega zahoda, parki stripov, zgodovinske teme, podeželsko življenje, biologija, arheološki parki, vodni parki, živalski parki).

Naslednji seznam kaže na velikostni red obiska evropskih tematskih in prostočasnih parkov.:

- Alton Tower (Velika Britanija) 2 milijona,
- Efteling (Nizozemska) 1,9 milijona
- Land (Nemčija) 1,8 milijona,

- Disneyland (ZDA) 12 milijonov.

Na področje prostočasnih ali tematskih parkov se Slovenijadoslej ni usmerjala.

"Virtual Reality": prostočasna ponudba prihodnosti?

Pod umetno resničnostjo (Virtual Reality oz. VR) so prvotno razumeli pridobivanje trodimenzionalne slike v računalniku, kjer se je lahko posameznik s pomočjo stereoskopskih očal "sprehajal naokrog".

Že v bližnji prihodnosti bodo, kot napovedujejo zagovorniki VR, v naših stanovanjskih sobah stali ustrezni aparati in z očali, posebnimi rokavicami in z mrežo senzorjev po celem telesu bomo lahko "vstopili" v različne pokrajine in svetove ter jih doživeli.

Že danes temeljijo pomembni elementi prostočasnega sveta na tematskih svetovih. Tako so grške gostilne na vogalih, festival narodnih noš v sosedni vasi ali idilična gorska vas deloma tudi simulirana realnost.

Za izgradnjo umetnih svetov na področju prostega časa in turizma je mogoče najti tudi ekološke argumente:

Kdor je za "pravo" in "avtentično", mora to ščititi pred vplivom in navzočnostjo ljudi. Ali ni enostavno bolje zapreti jamo v Lascauxju z njenimi edinstvenimi jamskimi risbami iz kamene dobe in isto jamo še enkrat postaviti nekaj kilometrov dalje kot simulacijo v naravni velikosti, kot brezhibno kopijo? Ravno tako ne bi smeli ugovarjati proti virtualnim naravnim parkom. V Severni Ameriki so danes v imenu narave zaprli za ljudi cela območja in namesto tega zgradili velike simulacijske centre. Tam je mogoče opazovati lokalni živalski in rastlinski svet v virtualnem prostoru, ne da bi zlomili eno samo slamico (Horx, 1993).

V narodnem parku Zion v ZDA je bil na vhodu zgrajen velik center za obiskovalce, v katerem je mogoče v kinodvorani in na kratkem sprehodu doživeti celotno naravo parka. "Prava" narava tako ostaja zavarovana pred množicami obiskovalcev in tematski park je mogoče intenzivneje doživljati kot v resničnosti.

"Kraljestvo sreče" leži na japonskem otoku Hokaido, približno tisoč kilometrov severno od Tokia. Z mehкими travniki in črnobelimi kravami mlekaricami ima okolica videz severnonemške pokrajine. Hiše (restavracije imajo imena kot "Maximilian" ali "Kassel", v trgovinah so nemški kruh, sir in klobase) so zgradili nemški rokodelci po vzorih iz Rothenburau in Hanaua. V ta namen so poslali iz Nemčije na Japonsko 1500 ton kamenja.

Virtualno potovanje še nima dobrega imagea, je pa zato okolju zelo prijazno in si ga lahko privoščijo široke množice.

V turizmu predstavlja npr. klubsko turistična ponudba kompromisno formulo med realnostjo in virtualnostjo: namesto prihoda v tujo deželo čaka turista na cilju poti umetno ustvarjeno okolje - geto, iz katerega se je popotniku komaj treba premakniti.

Sedanje tendence v potovalnem sektorju gredo izrazito v smeri krajšega doživljajskega dopusta, ki si ga človek privošči nekajkrat v letu. Več kot je ljudi, ki se odpravijo na pot in krajši kot je potovalni čas, toliko bolj naporno bo potovanje in toliko večja verjetnost nesreč, tako da bodo postala popolnoma

smiselna razmišljanja, ali ne bi mogli Niagarske slapove, piramide ali Michelangelove freske doživeti tudi na drugačen način.

Izgradnja tematskih oziroma počitniških parkov je sredstvo, ki pomaga zmanjšati okoljsko problematiko in simulirati dopustniški svet. Ta je lahko čistejši, lepši, prijetnejši, tudi moralno boljši kot v eksotičnih destinacijah (Horx, 1993).

TURISTIČNA INFRASTRUKTURA POMEMBEN DEJAVNIK TURISTIČNEGA RAZVOJA

Objekti, namenjeni športu, zabavi, kulturi in oskrbi bodo turizmu **potrebni tudi v prihodnje**.

Njihov pomen pri odločanju turistov za potovanja turistični kraj različno ocenjujejo. Tako je predvsem kopališka in zimsko-športna infrastruktura eden odločilnih dejavnikov, opremljenost številnih drugih objektov pa imajo gosti za samo po sebi razumljivo.

Kadar ni drugih kriterijev za izbiro počitniškega cilja, je za goste pogosto pomembna velikopotezna ponudba turistično uporabnih objektov. Dejansko pa turisti te objekte uporabljajo v razmeroma skromni meri. Pri številnih oblikah ponudbe (npr. športne zvrsti kot bungee-jumping, letenje z jadralnimi padali itd.) obstaja za številne goste draž predvsem v spektaklu oziroma v opazovanju, sami pa se s temi aktivnostmi ne želijo ukvarjati.

Pri presoji o novih infrastrukturnih objektih je treba upoštevati naslednja predvidevanja:

V območjih, od koder prihajajo gosti, se opremljenost s športnimi in kulturnimi objekti neprestano izboljšuje. To pomeni, da obstajajo muzeji, kulturni centri, igrišča za golf itd. tudi v izvornih turističnih območjih. Če gosti te objekte uporabljajo v času dopusta, ker imajo tedaj več časa in miru za to, prinesejo s sabo že visok nivo zahtev. "Me too" ponudba ne more biti dolgoročno privlačna. Privlačne so lahko le njene regionalno specifične variante ali pa **vrhunska kvaliteta**. Športna, prostočasna in kulturna infrastruktura mora doživljanje posamezne regije dopolnjevati in **stopnjevati**. To velja tako za možnosti doživetij in ukvarjanja z različnimi aktivnostmi kot tudi za zunanjo podobo kraja oziroma regije.

"Zamudniki" pri opremljanju z različno infrastrukturo se soočajo s precejšnjo dilemo. Na eni strani se zdi gostom navzočnost takšnih objektov sama po sebi razumljiva, njihovo odsotnost pa občutijo kot pomanjkljivost, na drugi strani pa zaradi zgraditve različnih objektov ne pride več gostov, saj niso privlačni že sami po sebi.

Javna kopališča, pa tudi drsališča in žičnice, so komajda rentabilna. Enako velja za posamezne jahalne ali teniške objekte zunaj širših vplivnih območij gosto naseljenih območij oziroma v primeru, če med lokalnim prebivalstvom zanje ni zadostne potrebe.

Tudi "doživljajska kopališča" brez zdraviliške usmerjenosti **morajo imeti zaslombo v regionalnem povpraševanju** ali v bližini gosto naseljenih območij in s tem v izletniškem povpraševanju.

Tendenca k tako imenovanim **opremno intenzivnim športnim zvrstem** bo še naprej naraščala, čeprav z zmanjšano stopnjo rasti. (Mlajše generacije bodo manj številčna in tudi določeni efekti nasičenosti niso izključeni.)

Na poletne športne zvrsti bodo tudi v prihodnje v veliki meri vplivale **inovacije industrije športnih pripomočkov**. Podvržene bodo vedno krajšim produkcijskim ciklom.

Tako nikakor ni zanesljivo, da bosta gorsko kolesarjenje in paragliding priljubljena tudi še čez deset let. Vedno znova prihajajo v modo nove športne naprave za gibanje v pokrajini. Poleg tega se bodo pojavljale vedno nove športne zvrsti (npr. hydro-speed, bungee-jumping).

Pri zimskošportnih dejavnostih na področju alpskega smučanja, ni pričakovati nobenih posebnih stopenj rasti, bodo pa še naprej naraščale **zahteve po kakovosti žičnic ter smučarskih in tekaških prog**, prav tako pa se bo zmanjševala toleranca gostov do pojavov preobremenjenosti in množic smučarjev. Ukrepi **sanacije in rekultivacije** pokrajine bodo morali biti čedalje bolj sistematični in učinkoviti.

Nekatera manj kakovostna smučarska območja se bodo zavestno umaknila iz velikega "smučarskega cirkusa" in poskušala zadovoljiti interese določenih tipov zimskih dopustnikov (smučarski teki, družinsko smučarsko območje, "zimski idila", umiritev prometa, ...).

Za vrhunska smučarska območja višjega cenovnega razreda v bolj izoliranih območjih, bo še bolj značilna težnja k ekskluzivnosti (zmanjšanje dnevnih gostov s pomočjo cenovne politike in prometnih omejitev).

Zdraviliška turistična infrastruktura. Objekti za zdravstveni tretman, fitness in wellness bodo še pridobili na pomenu v turizmu. Pri tem bo šlo tako za profiliranje ponudbe na nivoju posameznih obratov kot za času primerno ponovno oživljanje duha zdravilišč v starih zdraviliških krajih.

Prisotno bo tudi pospeševanje alternativne medicinske ponudbe (npr. akupresura, akupunktura, homeopatija, ozonska terapija itd.). Na področju terapije bo odločala o pravilnosti določene metode njena uspešnost.

Turisti so dosedaj, v skladu s specifičnim stilom zdraviliških krajev ali zdraviliških vasi, povpraševali po zelo različnih turističnih infrastrukturnih objektih. Vedno močneje izražene pluralistične, multikulturne prostočasne, rekreacijske in turistične preference bodo skušali zadovoljiti tudi na področju zdravstvenega turizma. V ta okvir sodijo:

- zdraviliški objekti, objekti za prireditve, terme kot "doživljajska kopališča", prostori za fitness/wellness, infrastruktura za golf, kolesarjenje in pohodništvo, za lepoto nego;
- ustvarjanje in skrb za zdravstveno usmerjeno regionalno kulinarčno ponudbo (naravna kuhinja, polnovredna prehrana, dietna kuhinja itd. s proizvodi domačega kmetijstva).

Kamping turizem. Na področju kampiranja se je izoblikovala nova konkurenčna situacija.

- Fanatičnih "izključnih" kampistov (to je takih, ki bi samo kampirali) ni več v tolikšnem številu kot poprej. Družine, ki kampirajo, so manjše, počitniški in prostočasni interesi ljudi pa bolj diferencirani.

- Kampi ne predstavljajo več konkurence samo samim sebi. Tekmovati so začeli z drugimi dopustniškimi oblikami in drugimi vrstami nastanitvenih zmogljivosti ter predstavljajo neposredno konkurenco različnim vrstam dopustovanja:

Ravno tako kot za druge oblike turizma tudi za kampiranje velja, da igra pri odločitvi za določen potovalni cilj pomembno vlogo vsebina **doživetja**.

Vendar pri tem "potovalni cilj" ni samo določen kamp, temveč še v večji meri ciljni kraj oziroma ciljna regija. Vsak upravljelec kampinga se mora vprašati, če je s "prostočasno kulturo" njegovega kraja vse v redu.

Ali bo ciljni kraj dobro sprejel kamp?

Ali se kamp vklaplja v turistične interese ciljnega kraja ali pa predstavlja tujek? Kakšen bo odnos do kampa? Se bo nanj gledalo kot na socialni turizem ali kot na enakopravno obliko turizma?

Zahteve turistov se še naprej povečujejo. To pa velja tudi za obiskovalce kampov. Že omenjena "Potovalna analiza", ki jo izdeluje v Nemčiji "Studienkreis für Tourismus" že več let kaže, da kampisti v splošnem razpolagajo z večjimi neto dohodki na gospodinjstvo kot "vsi turisti". Poleg tega so kampisti v povprečju mlajši kot "vsi turisti".

Gost pričakuje od določenega kampa več kot samo "gol travnik". Želi si velikopotezno oblikovan prostor za postavitve šotorov, stanovanjskih prikolic in avtodomov ter njegovo funkcionalno opremljenost ter opremljenost. Zahteva visoko kakovost sanitarnih naprav z zadostno zmogljivostjo.

Išče "doživljajski prostor kamp", pri čemer brežhibna organizacija celotne dejavnosti predstavlja nujen predpogoj.

Gost se zaveda odnosa med cenami in storitvami, zanj pa je značilna tudi rastoča pripravljenost za konkretno kritiko.

Eden glavnih motivov za kampiranje kot počitniško obliko je želja po neposrednem, nepopačenem doživljanju narave. Pri tem stoji "čista narava" na prvem mestu; kamp pa mora biti ustrezno oblikovan kot uspel končni proizvod. Tako postaja pokrajinska oblikovanost določenega kampa vse bolj ena odločilnih njegovih značilnosti.

Vse večji naraščajoči standard vodi k vse večji potrebi po varnosti. Osebo varnost, ki je lahko zagotovljena s pomočjo tehničnih naprav ali ustrezne organizacije, pričakuje vsak gost kampa. Vendar je pomembna tudi varnost v smislu zagotovitve ponudbe kampa, kot je navedeno v prospektih in oglasih.

Kar 25% turističnih nočitev v Evropi zabeležijo v kampih (Vir: Eurostat).

Kamp ni nikakršen socialni turizem, vsaj ne v smislu, da je počitniška oblika socialno šibkejših. To potrjujejo različne raziskave.

Kampiranje ponuja možnost vzpostavljanja stikov med ljudmi. V tem pogledu vsebuje kamp močno socialno komponento.

Kampiranje je alternativna prostočasna oblika. Ponuja individualne možnosti v širokem obsegu.

Kampiranje je enakopraven sestavni del turizma.

Navedeno se verjetno povsem ne sklada z našimi (slovenskimi) predstavami, kar pa je gotovo pogojeno s tem, da so bili kampi s stanovanjskimi prikolicami dolgo časa oblika socialnega (delavskega) turizma, sofinancirana s strani posameznih podjetij oz. njihovih sindikalnih organizacij.

Po nemških raziskavah je, v zadnjih treh letih je imelo izkušnje s kampiranjem, najsibo v šotoru ali prikolici, 14,4% vprašanih. Delež oseb, ki bi se želele v naslednjih letih odločiti za dopustniško potovanje z bivanjem v kampu, je še za 6,3% višji in tako znaša 20,7%. Delež oseb, ki predstavljajo nove potencialne obiskovalce kampov, znaša v Nemčiji 8,7% (=5,48 milijonov državljanov Nemčije). To so osebe, ki v zadnjih treh letih niso imele nobenih izkušenj s takšno obliko dopustovanja, bi se pa v naslednjih treh letih zanimale za kampiranje.

Starostna struktura kaže, da je približno 50% oseb, ki so zainteresirane za kampiranje, starih med 22 in 41 let, 50% od njih je mlajših kot 30 let, medtem ko je ta delež pri nezainteresiranih samo 25%. Nizka povprečna starost kampistov je pogojena s tem, da so nadpovprečno močno zastopani mlajši, ki še stanujejo doma (pri starših).

Glede **izobrazbene strukture** izkazujejo za kampiranje zainteresirani izrazito višji nivo izobrazbe: 31,1% jih ima zaključeno visoko šolo, medtem ko je takih v skupini nezainteresiranih le 19,4%.

Glede potovalnih motivov in pričakovanj v zvezi s komponentami ponudbe ali značilnosti življenjskega stila je bilo anketirancem na voljo 25 odgovorov kot na primer "izklopiti, izpreči" ali "čistejši zrak, čistejša voda, priti iz onesnaženega okolja".

Rezultati kažejo, da za kampiranje zainteresirani

- sami določajo vsebino in obliko dopusta
- so aktivni in komunikativni
- od dopusta pričakujejo več
- si želijo privoščiti oddih ravno tako kot ostali dopustniki.

PROSTORSKA ZASNOVA TURIZMA

Na osnovi:

- splošnih razvojnih težav in predvidevanj o turističnem povpraševanju in turistični ponudbi;
- poznavanja prostorskih predpogojev za razvoj turizma v Sloveniji
- ter analiz o stanju primarne in sekundarne turistične ponudbe silijo v opredelje naslednji vodilni prostorsko-relevantni cilji razvoja turizma:

- a. zagotoviti ustrezno okolje kot poglavitni turistični kapital;
- b. turistični razvoj prednostno pospešiti v območjih z visoko pokrajinsko turistično oziroma rekreacijsko ustreznostjo;
- c. pospeševati konkurenčno sposobnost slovenskega turizma s kakovostno turistično ponudbo;
- d. usklajevati raznoliko turistično ponudbo naravnih oziroma prilagojeno različnim turističnim ciljnim skupinam.

PROSTORSKA ZASNOVA TURIZMA V SLOVENIJI Z OBRAZLOŽITVIJO

7. Zagotoviti ustrezno okolje kot poglavitni turistični kapital

Doživljajska zmogljivost pokrajine, naravna zdravilna sredstva ter pokrajinska uspešnost za rekreacijske aktivnosti na prostem (v odprti pokrajini) sodijo med najpomembnejše temelje turizma v Sloveniji. Ugoden napredek turistični razvoj bo mogoč, če pokrajinska privlačnost, funkcionalna ustreznost ne bosta zmanjšani ter se ne bodo povečale obremenitve s hrupom, onesnaženje voda in zraka.

Nadaljnji razvoj turizma naj bi potekal ob upoštevanju narave, značaja kulturne pokrajine, kulturne dediščine ter naselbinske strukture.

S temi v zvezi izstopajo naslednje usmeritve:

- Območja za rekreacijo v odprti pokrajini (v naravi oz. na prostem) morajo ustrezati željam obiskovalcev po miru in doživljanju narave in pokrajine. Pri opravljanju tehtajo območja, zlasti s peš potmi oziroma planinskimi potmi, potmi za nego pa sledijo in posebej pomembna usklajitev s cilji varstva narave. Ta usklajitev je posebej pomembna in aktualna v dolinah s posebno naravno privlačnostjo in visoki turistično posebej privlačnih in množično obiskanih naravnih znamenitosti, prikazanih na obeh priloženih kartah.

- Varovanje naravnih znamenitosti oziroma naravnih spomenikov je možno ob koncih izvajati tudi s kontingiranjem števila obiskovalcev ter ukrepi za omejevanje motornega prometa.

- Pri planiranju in oblikovanju voda, zlasti vodnih zadrževalnikov, bagerskih jam, ali ngravnih jezer je potrebno zagotoviti tudi možnosti za njihovo rekreacijsko rabo. Večina jezerskih obal nima osnovne kopsliške opremljenosti (parkirišča, dostop v vodo, zbirališča odpadkov). Ker je večina naših jezer majhna in imajo pomembno biotopske funkcije je potrebno v

PROSTORSKA ZASNOVA TURIZMA

Na osnovi:

- splošnih razvojnih teženj in predvidevanj o turističnem povpraševanju in turistični ponudbi;
- poznavanja prostorskih predpogojev za razvoj turizma v Sloveniji
- ter analiz o stanju primarne in sekundarne turistične ponudbe silijo v ospredje naslednji vodilni **prostorsko-relevantni cilji** razvoja turizma:

- a. zagotoviti ustrezno okolje kot pglavitni turistični kapital;
- b. turistični razvoj prednostno pospešiti v območjih z visoko pokrajinsko turistično oziroma rekreacijsko ustreznostjo;
- c. pospeševati konkurenčno sposobnost slovenskega turizma s kakovostno turistično ponudbo;
- d. usklajevati raznoliko turistično ponudbo naravnano oziroma prilagojeno različnim turističnim ciljnim skupinam.

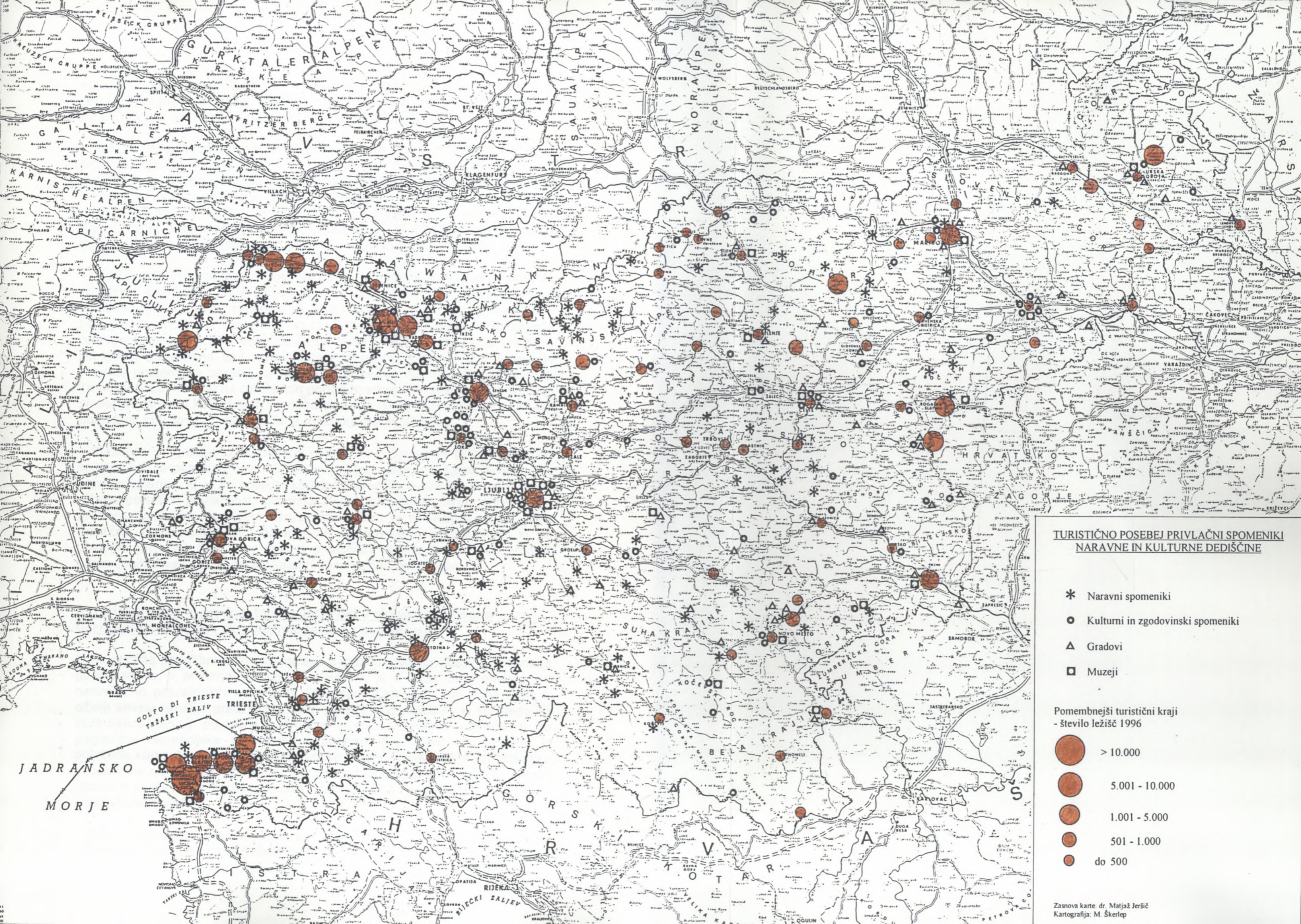
a. Zagotoviti ustrezno okolje kot pglavitni turistični kapital

Doživljajska zmožnost pokrajine, naravna zdravilna sredstva ter pokrajinska ustreznost za rekreacijske aktivnosti na prostem (v odprti pokrajini) sodijo med najpomembnejše temelje turizma v Sloveniji. Ugoden nadaljni turistični razvoj bo mogoč, če pokrajinska privlačnost, funkcionalna ustreznost ne bosta zmanjšani ter se ne bodo povečale obremenitve s hrupom, onesnaženje voda in zraka.

Nadaljni razvoj turizma naj bi potekal ob upoštevanju narave, značaja kulturne pokrajine, kulturne dediščine ter naselbinske strukture.

S tem v zvezi izstopajo naslednje usmeritve:

- Območja za rekreacijo v odprti pokrajini (v naravi oz. na prostem) morajo ustrezati željam obiskovalcev po miru in doživljanju narave in pokrajine. Pri opremljanju takih območij, zlasti s peš potmi oziroma planinskimi potmi, potmi za hojo po snegu je posebej pomembna uskladitev s cilji varstva narave. Ta usmeritev je posebej pomembna in aktualna v dolinah s posebno naravno privlačnostjo in okoli turistično posebej privlačnih in množično obiskanih naravnih znamenitosti, prikazanih na obeh priloženih kartah.
- Varovanje naravnih znamenitosti oziroma naravnih spomenikov je možno ob konicah izvajati tudi s kontingiranjem števila obiskovalcev ter ukrepi za omejevanje motornega prometa.
- Pri planiranju in oblikovanju voda, zlasti vodnih zadrževalnikov, bagerskih jezer ali naravnih jezer je potrebno zagotoviti tudi možnosti za njihovo rekreacijsko rabo. Večina jezerskih obal nima osnovne kopališke opremljenosti (parkirišča, dostop v vodo, zbirališča odpadkov). Ker je večina naših jezer majhna in imajo pomembno biotopsko funkcijo je potrebno v

**TURISTIČNO POSEBEJ PRIVLAČNI SPOMENIKI
NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE**

- * Naravni spomeniki
- Kulturni in zgodovinski spomeniki
- △ Gradovi
- Muzeji

**Pomembnejši turistični kraji
- število ležišč 1996**

- > 10.000
- 5.001 - 10.000
- 1.001 - 5.000
- 501 - 1.000
- do 500

Zasnova karte: dr. Matjaž Jeršič
Kartografija: M. Škerlep

občinskih prostorskih planih obalna območja razdeliti v cone v katerih je rekreacijska raba možna ter obale na katerih ta ni mogoča. Na večini jezer in jezerc, pa tudi na rekah se kopanje odvija v "divjih" kopališčih.

- Zaščititi je potrebno obale jezer, rek in morja pred morebitno pozidavo oziroma določiti ustrezno razdaljo oziroma obalne cone, ki morajo ostati brez pozidave in dostopne javnosti. Hkrati je na vodotokih, ki so še v naravnem ali razmeroma naravnem stanju potrebno zagotoviti obstoječi vodni režim in brežine. To posebej velja za zgornje dele porečij Save, Soče, Idrijce, Savinje, Krke, Kolpe, dele pporečja kraške Ljubljane, ki imajo poleg visokega doživljajskega potenciala tudi ustreznost za rekreacijo ob in na vodi.

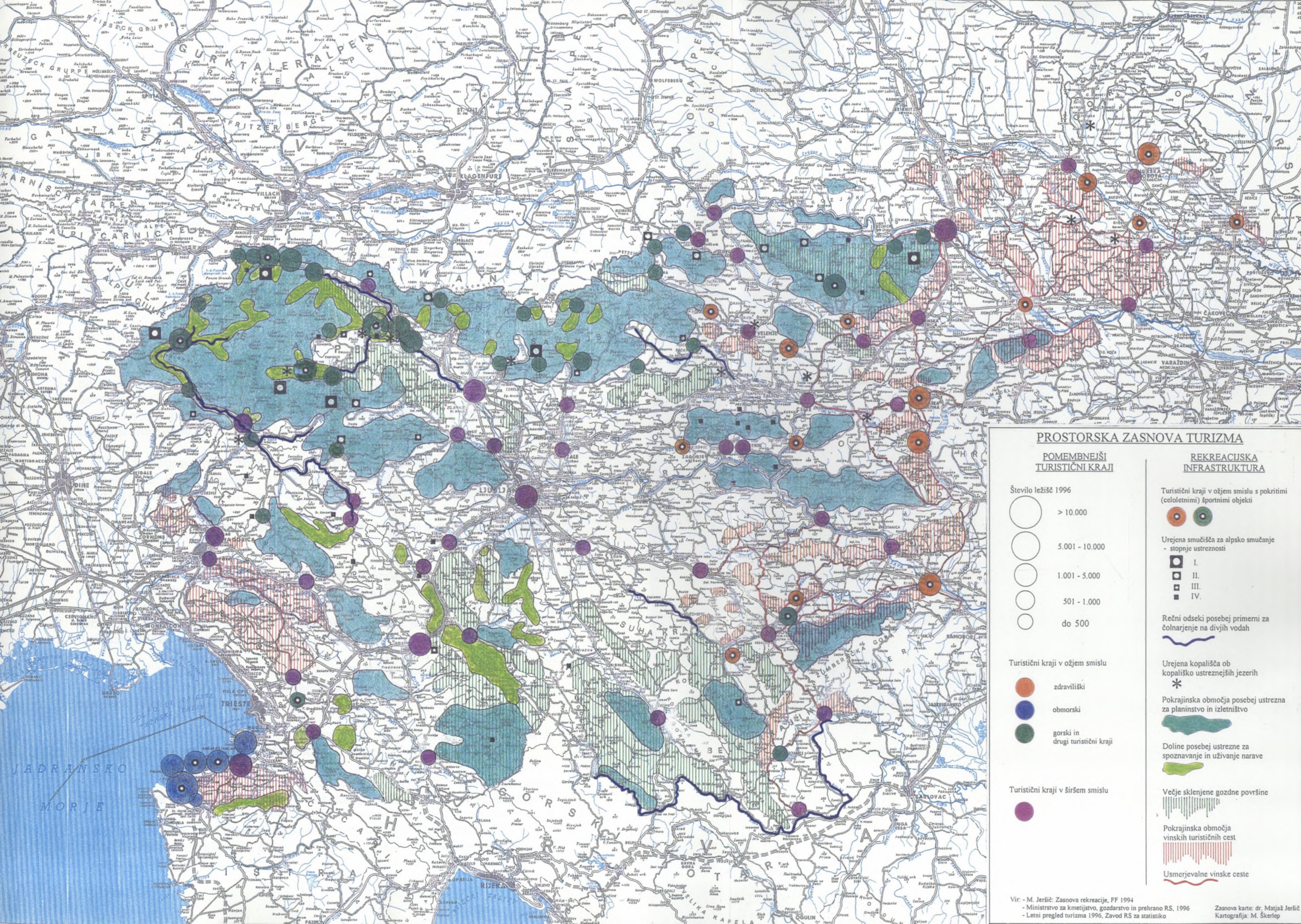
- Vzdrževanje in negovanje kmetijske rabe v območjih, ki so neprimerna za sodobno kmetijsko proizvodnjo je z vidika turistične rabe čimdalje pomembnejše. Zaradi spontanega zaraščanja z gozdno vegetacijo se zmanjšuje pokrajinska raznolikost in razglednost, kot osnova doživljajskega pokrajinskega potenciala. Nadaljna ekstenzivna kmetijska raba je na nekaterih zemljiščih pomembna tudi zaradi ohranitve gorske flore. V tem smislu je posebej pomembno ohraniti neogozdena zemljišča na robovih planot (npr. Trnovski gozd, Nanos) na razglednih pobočjih, vrhovih in grebenih gora, ki se strmo dvigajo nad kotlinami. Navedena območja, ki so hkrati tradicionalni cilji planinskih poti so prav tako razvidna iz kartografskih prikazov.

- Strukturo in gradbeno substanco nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov je potrebno čuvati in obnavljati ter urediti za ogled javnosti. Za turistični namen je v te objekte koristno namestiti funkcije, ki povečujejo njihovo turistično privlačnost: muzejske zbirke, umetniške zbirke, prireditvene prostore, ustrezne prodajalne. Na priloženi karti je prikazana razporeditev turistično najpomembnejših kulturnih in zgodovinskih spomenikov, ki so dostopni javnosti. Še vedno je del privlačnih spomenikov, zlasti gradov, namenjenih dejavnostim, zaradi katerih so turistično nedostopni.

b. Turistični razvoj prednostno pospeševati v območjih z visoko pokrajinsko turistično oziroma rekreacijsko ustreznostjo

Konkurenčna sposobnost in ekonomska uspešnost slovenskega turističnega gospodarstva, v primerjavi s tujimi konkurenti, je v veliki meri odvisna od naravnih in pokrajinskih značilnosti Slovenije. Zato kaže turistične kraje v ožjem smislu razvijati predvsem v tistih pokrajinskih predelih, ki so glede na konkurenco dovolj privlačna. Območja z visoko stopnjo ustreznosti za pglavitne rekreacijske aktivnosti na prostem (v naravi) so razvidna iz priložene karte. Nekatero specifične oblike turistične rekreacije pri tem niso upoštevane saj jih kartografsko ni mogoče ustrezno zajeti (na primer: športni ribolov in lov) ali pa vrednotenje ustreznosti še ni bilo opravljeno (na primer: gorsko kolesarjenje).

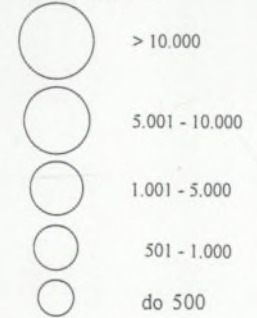
Težišče razvojnih ukrepov je smiselno usmerjati v tista območja, ki so pokrajinsko ustrezna za več množičnih rekreacijskih aktivnosti, še posebej v tista, ki so ustrezna hkrati za poletne in zimske rekreacijske aktivnosti.

PROSTORSKA ZASNOVA TURIZMA

**POMEMBNEJŠI
TURISTIČNI KRAJI**

Število ležišč 1996

Turistični kraji v ožjem smislu

Turistični kraji v širšem smislu

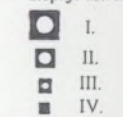

**REKREACIJSKA
INFRASTRUKTURA**

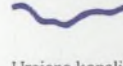
Turistični kraji v ožjem smislu s pokritimi (celoletnimi) športnimi objekti

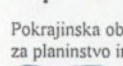
Urejena smučišča za alpsko smučanje - stopnje ustreznosti

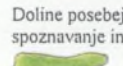
Rečni odseki posebej primerni za čolnarjenje na divjih vodah

Urejena kopališča ob kopališčih ob kopališčih ustreznih jezerih

Pokrajinska območja posebej ustrezná za planinstvo in izletništvo

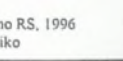
Doline posebej ustrezná za spoznavanje in uživanje narave

Večje sklenjene gozdne površine

Pokrajinska območja vinskih turističnih cest

Usmerjevalne vinske ceste

Vir: - M. Jeršič: Zasnova rekreacije, FF 1994
 - Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS, 1996
 - Letni pregled turizma 1996, Zavod RS za statistiko

Zasnovna karta: dr. Matjaž Jeršič
 Kartografija: M. Škerlep

Slovenija zaradi raznolikih, vendar večinoma malo zmogljivih območij za rekreacijo (zožena območja ustrezna za rekreacijo na snegu ali na vodi) na prostem lahko uveljavlja v večini turističnih krajev in njihovih vplivnih območjih predvsem multifunkcionalne počitnice (v smislu predhodnih splošnih obrazložitev tega pojma).

c. Pospeševati konkurenčno sposobnost slovenskega turizma s kakovostno turistično ponudbo

Izgradnja in dopolnjevanje turistične infrastrukture z objekti in napravami, ki omogočajo zmanjševati vpliv slabega vremena pri izvajanju rekreacije in podaljševati turistično sezono je pogoj za ekonomsko uspešno delovanje pomembnejših, v multifunkcionalne počitnice usmerjene turistične kraje.

Razvijanje turistične infrastrukture naj bi zlasti:

- okrepilo konkurenčni položaj posameznih turističnih krajev, zlasti v odnosu do klimatsko ali naravno ustrežnejših turističnih pokrajin (na primer: z bazeni s termalno vodo, z umetnim dodatnim zasneževanjem);
- prispevalo k podaljšanju turistične sezone izven glavnih, klimatsko najbolj ustreznih mesecev.

Z objekti in napravami turistične infrastrukture se spreminjajo dane prostorske razmere, kar je za krajinsko in ekološko občutljive turistične pokrajine še posebej problematično.

Za to stopajo v zvezi z razvojem turistične infrastrukture v ospredje naslednje usmeritve:

- Objekti turistične infrastrukture naj se osredotočijo v dolinskih predelih, v sklopu pozidanih območij. Da bi bil o bseg potrebnih površin čim manjši, da bi se hkrati varčevalo pri investicijskih stroških ter da bi se privlačnost z raznoliko, po možnosti celoletno ponudbo povečala je priporočljivo objekte turistične infrastrukture osredotočati in združevati.

Podlago za osredotočanje turistične infrastrukture nudi obstoječe omrežje pomembnejših turističnih krajev posameznih turističnih regij, ki je razvidna iz priložene karte ter preglednic.

To gradivo hkrati kaže v katerih območjih in njihovih turističnih središčih manjka osnovna turistična infrastruktura.

- V pomembnejših turističnih območjih je potrebno navzkrižja med nasprotujočimi in nekompatibilnimi rekreacijskimi oblikami zmanjševati ali odpravljati s coniranjem pokrajine za različne rabe. Ta usmeritev je pomembna zaradi različnih zahtev posameznih rekreacijskih aktivnosti: na eni strani imamo take oblike, ki so navezane na razmeroma naravno, tehnično neopremljeno in mirno pokrajino (sprehodi in hoja v naravi z opazovanjem in

uživanjem narave, hoja na snegu, počitek v naravi), na drugi strani pa take rekreacijske aktivnosti, ki terjajo gradnjo tehničnih naprav, cest in spreminjanje danih naravnih razmer (npr. : reliefa, vegetacijske odeje). Coniranje pokrajine v okolici oziroma zaledju turističnih krajev je eden izmed možnih prostorskih ukrepov za zagotavljanje interesov različnih skupin turistov, ki prihajajo v turistično regijo.

- Žičnice in smučarske proge kot ekološko posebej obremenilne naprave je smiselno postavljati le tam, kjer pomenijo smiselno dopolnitev ali obogatitev drugih razpoložljivih rekreacijskih naprav. V nasprotnem primeru je njihovo funkcioniranje, zlasti če gre za majhno naravno ustreznost za dotično aktivnost, ekonomsko problematično, prostor pa po nepotrebem "tehniziran". Na ta problem kažejo nekatera nerentabilna smučišča, ki so bila zgrajena v odprti pokrajini, vendar je njihovo obratovanje časovno neredno ali celo izjemno (na primer: smučišča na Svrščakah, Kaliču, Starem vrhu).

V zvezi s potrebo po kakovostni ponudbi se zastavljajo tudi specifične usmeritve za razporejanje šotorišč in počitniških stanovanj.

- Šotorišča se postopoma širijo v razmeroma občutljiva pokrajinska območja Slovenije, kot so dolina Kolpe in Soče, v okolico termalnih izvirov, v gorske doline. Posebej sporna so velika celoletna šotorišča, ki lahko močno prizadenejo krajinski izgled in občutljivo okolje. V prostorskih občinskih planih je zato smiselno posebej opredeliti tudi možne lokacije šotorišč in njihovo zmogljivost.

- Na kakovost turistične ponudbe vplivajo tudi počitniška stanovanja za lastno uporabo, ki kažejo težnjo po raztreseni graditvi v posebej privlačnih in občutljivih območjih. Počitniška stanovanja za lastno uporabo naj bi bila grajena dosledno v sklopu pozidanih območij. Velika naselja počitniških stanovanj za lastno uporabo pogosto niso skladna z zmogljivostjo kraja in lahko močno obremenjujejo doživljajsko zmožnost pokrajine, ogrožajo tradicionalne majhne javne turistične nastavitvene obrate domačinov, povzročajo zgolj periodično uporabo oskrbne krajevne infrastrukture, vplivajo na dvig cen zemljišč itd. Vsled tega je ta tip počitniških stanovanj (za lastno uporabo!) za razvit turistični kraj neprimeren.

- Kakovost turistične ponudbe je v veliki meri odvisna od prometne ureditve, saj so direktni in indirektni vplivi prometa eden izmed najbolj problematičnih vplivov na prijazno vzdušje ter na obremenjevanje okolja. V slovenskih turističnih krajih je ta problem posebej pereč zaradi več razlogov. V krajih, kjer se prepleta turistična dejavnost z drugimi funkcijami (industrijsko, stanovanjsko, oskrbno) je promet občasno močno povečan ne samo zaradi turističnega obiska. V rekreacijsko turističnih območjih ni na razpolago dovolj površin za mirujoči promet, hkrati pa se v njih križajo interesi motoriziranih obiskovalcev ter tistih, ki žele tako območje izkoristiti za počitek ali rekreacijsko aktivnost. V sklopu predhodno omenjenega coniranja je zato potrebno s prostorskimi načrti opredeliti "mirne" cone brez javnega prometa, vsaj ob konicah obiska. V ta namen so lahko koristna tudi prednostna območja

za rekreacijo na osnovi hoje, prikazana na karti, ki se hkrati precej močno ujemajo tudi s predlogi za oblikovanje krajskih parkov.

d. Usklajevati raznoliko turistično ponudbo naravnano oziroma prilagojeno različnim turističnim ciljnim skupinam

Za slovenski turizem so pomembne različne motivske oblike turističnega povpraševanja: tako rekreacijski, ki je po času trajanja počitniški (stacionaren) ali izletniški (kratkotrajen), zdraviliški, tranzitni in poslovni. Slednji vključuje tako čisti poslovni turizem (npr. sestanki, obiski sejmov) kot tudi kongresni in izobraževalni. Zgoraj našteje vrste turizma so navezane na različna letna obdobja, zato lahko z njihovo kombinacijo, predvsem iz gospodarskih razlogov, dosežemo ravnovešenje sezonskega poteka povpraševanja in s tem višjo izkoriščenost turističnih zmogljivosti. Razen omilitve sezonskih koncentracij ima prepletanje več vrst tudi pomembne sinergijske učinke. Primeri so lahko: uporaba kopaliških objektov s strani rekreacijskih in zdraviliških gostov ali smučišč s strani počitniških in izletniških gostov.

Ugoden ekonomski učinek navedenega prepletanja pa lahko izničijo problemi občasne preobremenitve rekreacijskih območij in objektov, ki jih povzročajo zlasti konični obiski izletniških gostov. Negativni učinki nastanejo zlasti zaradi prostorske in časovne preobremenitve prometne in rekreacijske infrastrukture. Dodaten problem je tudi v tem, ker v mnogih turističnih krajih nekaterih objektov turistične infrastrukture ne bi mogli rentabilno vzdrževati brez dohodkov od konec tedenskih in enodnevnih gostov in bi zato taki objekti ne bili na voljo niti počitniškim gostom. Kot je razvidno iz predhodnih analiz se v večini slovenskih turističnih krajev prepletajo različne motivske vrste turizma kar terjajo:

- z ureditvenimi načrti splošno zlasti prometno infrastrukturo v največji možni meri prilagoditi koničnim obremenitvam;
- z ustrezno razporeditvijo posameznih con turističnega naselja posamezne dela nameniti pretežno počitniškim gostom. To se posebej velja za zdraviliške kraje, kjer je potrebno območja specialne in splošne terapije prostorsko ločiti od hrupnejših con prehodnih obiskovalcev.
- z "kontingiranjem" obiskovalcev rekreacijskih objektov s čimer bo zagotovljena primerna gostota rabe.

Drug problem v tem okviru so navzkrižja pri uporabi prostora oziroma pokrajine za različne nekompatibilne rekreacijske aktivnosti kot so na primer: kajakaštvo in športni ribolov, kopanje in športni ribolov, hoja in "vožnja z motornim vozilom za zabavo", kopanje in sončenje napram hrupni vožnji z motornimi čolni in vodnimi skuterji, hoja in tek na smučeh ter vožnja z motornimi sanmi.

Delna rešitev je mogoča s coniranjem pokrajine na "mirne cone" in "cone za trde oblike rekreacije," ki terjajo različne tehnične naprave in povzročajo hrup.

Zaradi multifunkcionalne usmeritve slovenskega turizma je ta naloga za prostorsko planiranje in urejanje še posebej pomembna.

Opremljenost z rekreacijsko infrastrukturo:

ZDRAVILIŠKI TURISTIČNI KRAJI:

Priloga 1	Spreglednica 1										Skupaj	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1. Bled	1											1
2. Celinka in jezi	2											2
3. Dobrna		1										1
4. Dobrna - Turjača			1									1
5. Javorje				1								1
6. Maribor - Trnava					1							1
7. Pivovarna						1						1
8. Ptuj							1					1
9. Ravne								1				1
10. Rogosca in jezi									1			1
11. Slovenski Turjak										1		1
12. Tomšičeva											1	1
13. Zavrta												2

OBMORSKI TURISTIČNI KRAJI:

Priloga 1	Spreglednica 2										Skupaj	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1. Arbona												1
2. Izak												1
3. Koper												1
4. Ljubljana												1
5. Piran												2
6. Portorč												1
7. Sežana												2
8. Škoda												1
9. Tolmin												1
10. Zavrta												2

Opremljenost z rekreacijsko infrastrukturo:

ZDRAVILIŠKI TURISTIČNI KRAJI:

Ime kraja	Športni objekti																Območja za rekreacijo na prostem po ustreznostnih kategorijah ^{xxx}						
	Pokriti								Nepokriti								Urejena kopaljšča	Izhodišča planinskih poti	Urejena smučišča	Urej. proge za hojo in tek na sm.	Reka za čolnarjenje		
	1	3	4	5	6	7	9	10	12	13	14	16	17	18	19	21						22	24
1. Banovci			1										6							4	---		
2. Čatež ob Savi			2							1	2	1		9						4	---		
3. Dobrna			2		1					2	1	1		1						4	---		
4. Dolenjske Toplice		1	3							1		1		1						---	---		
5. Laško	1	4	1							1		1	1	1						4	---		
6. Moravske Toplice			3								1	1		6						---	---		
7. Podčetrtek			2							1		1		5						4	---		
8. Ptuj	2	4	1		1				3	22	5	2	2	3	1			1		---	---		
9. Radenci	1	1	6		1					4	2	2	1	4	1			1		---	---		
10. Rogaška Slatina		1	1		1	1			1	4	1	1	2	1				1		4	VII.		
11. Šmarješke Toplice		1	2							1	1	1	1	2				1		---	---		
12. Topolšica			3			1				2		1	1							3	---		
13. Zreče			2							2	1			1						3	---		

OBMORSKI TURISTIČNI KRAJI:

Ime kraja	Športni objekti																Območja za rekreacijo na prostem po ustreznostnih kategorijah						
	Pokriti								Nepokriti								Urejena kopaljšča	Izhodišča planinskih poti	Urejena smučišča	Urej. proge za hojo in tek na sm.	Reka za čolnarjenje		
	1	3	4	5	6	7	9	10	12	13	14	16	17	18	19	21						22	24
1. Ankaran					1				1	6	2	1		2						---	---		
2. Izola	2	1	2			1		1		3	1	1	2	1						---	---		
3. Koper		6	1		3	1				11	2	1	1	1						---	---		
4. Lucija	1									4		1	1	1			1			---	---		
5. Piran						1			2	3	1		2							---	---		
6. Portorož		1	3		1					2		1	2	2						---	---		
7. Seča										2										---	---		
8. Strunjan		1	1							4		2	2					2		---	---		

GORSKI TURISTIČNI KRAJI:

Ime kraja	Športni objekti																Območja za rekreacijo na prostem po ustreznostnih kategorijah										
	Pokriti									Nepokriti							Urejena kopališča	Izhodišča planinskih poti	Urejena smučišča	Urej. proge za hojo in tek na sm.	Raka za čolnarjenje						
	1	3	4	5	6	7	9	10	12	13	14	16	17	18	19	21						22	24				
1. Ambrož pod Krvavcem																					---	2	I.		---		
2. Begunje na Gorenjskem		1								1	1											---	2		4	---	
3. Bled		6	3	1					1	5	3	2	1									1	2	2*	VII.	4	1
4. Bohinjska Bistrica		2							1	3	2	2	1					1					3	1	I.	2	1
5. Bovec		1	1									3		2	2								---	2	II.	---	1
6. Brezovca																							---	---	---	---	---
7. Cerkno			1				1			1		1	1										---	2		---	2
8. Čezsoča												1			1								---	2	II.	---	1
9. Črna na Koroškem		1				1				5	1	1											---	2		---	---
10. Črni vrh nad Idrijo										1	1	1											---	3	VII.	3	---
11. Dobrava													1										1	---	---	---	---
12. Dovje																							---	1		---	2
13. Goreljek																							---	1	VII.	---	---
14. Gozd Martuljek										1		2				1							---	1	I.	1	---
15. Grosuplje		1	1			1			1	4	1	3	2										---	4		2	---
16. Hočko Pohorje																							---	3	II.	---	---
17. Hrib																							---	2		2	---
18. Izlake			1									1	1			2							---	4	VII.	---	---
19. Javorniški Rovt																							---	2	VI.	---	---
20. Jezersko Zg.										1		1											---	2		---	---
21. Kamniška Bistrica																							---	2	VI.	2	---
22. Kandrše													1										---	4		---	---
23. Kobarid		1								1	1	1	1										---	1		---	1
24. Koprivnik																							---	1	VII.	---	---
25. Kotlje										1													---	3	III.	---	---
26. Kranjska gora		1	3			1	1					1	4						1				---	1	I.	---	---
27. Križe										2		1											---	2		1	---
28. Krn																							---	1		---	---
29. Kropa										1	1	1											---	2		---	---
30. Lendava			2			1			1	6	3	2			2								---	---		---	---
31. Lepena																							---	1		---	1
32. Lesce		1				1			1	6	2	1	1							1		1	3	2		4	1

33. Lipica			2				1				1					1	2		---		---	---	
34. Livek											1								---	4	VI.	---	---
35. Ljubno ob Savinji						1				1	1								3	2		---	1
36. Log pod Mangartom												1	1						---	2		---	1
37. Logarska dolina			1																---	2		2	---
38. Lokve												1						1	---	2	VII.	3	---
39. Lovrenc na Pohorju					2			1	1		1								---	3	VII.	3	---
40. Luče									1										---	1		---	1
41. Martjanci												1							---	---		---	---
42. Mežica	1	1							3	1	1								---	2	IV.	---	---
43. Mojstrana								1	1	1	1					1			---	1		---	2
44. Mošnje		1					1	1	1	1	1	1	1		1			1	---	2		---	2
45. Most na Soči			1																3	2		---	2
46. Mozirje						1		1	5	1	1								3	2	V.	---	2
47. Osilnica									1		1								3	2		---	1
48. Otočec		1				1			4	1	1								3	4		---	---
49. Petišovci											1				2				---	---		---	---
50. Planina nad Golico																			---	2	VI.	---	---
51. Podkoren														1					---	1	I.	1	---
52. Podljubelj									1	1									---	2	IV.	---	---
53. Podpeca									1	1									---	2	IV.	---	---
54. Poljane nad Škofjo Loko									1		1								3	3		---	---
55. Polje																			---	2		---	1
56. Poljče																			---	2		---	---
57. Postojna	1	3	1		2			1	7	1	1	5	1	2					---	2*	VI.	---	---
58. Preddvor									3	1	2								3	2		---	---
59. Prevalje					1				3	1									---	3	III.	---	---
60. Radegunda																			---	2	V.	---	---
61. Radovljica		5	1		1			1	9	1	2	2	1						---	2		3	2
62. Rakitna		1																	3	4		---	---
63. Rateče		1							1	1	1	1							---	2	I.	1	---
64. Ribno		2							1		1								3	2	VII.	---	1
65. Rogla	1	1	1			1			2	1	1								---	3	IV.	1	---
66. Slivniško Pohorje																			---	3	II.	1	---
67. Soča																			---	2		---	1
68. Sp. Jezersko																			---	2		---	---
69. Spodnja Sorica																			---	2	IV.	---	---
70. Srednja vas v Bohinju																			---	1	I.	2	1
71. Stara Fužina			1																3	1	I.	2	1
72. Šentanel										1									---	3		---	---
73. Šmartno na Pohorju										1									---	3		---	---
74. Tržič		1			2				1	1	1	1			1				---	2		---	---
75. Trenta																			---	1		---	---

76. Ukanc			1															---	1	I.	2	1
77. Uršlja Gora								1										---	3	III.	---	---
78. Vinica								1										3	---		---	2
79. Vojsko																		---	4	VII.	---	---
80. Zgornja Jamnica																		---	3		---	---
81. Zgornje Gorje			2					5	2	1				1				---	2	V.	3	2
82. Žiri								3	1		1							---	4			---

--- Ustreznostna stopnja območja za rekreacijo, ki se nahaja v večini oddaljenosti do 5 km od turističnega kraja.
 Ustreznostne stopnje so povzete po vrednotenju iz predhodne opravljene raziskovalne naloge: Jeršič M., Zaključni izpisi študijskega programa, Filozofska fakulteta, Ljubljana 1993.

OPOMBE:

šifra objekta	ime objekta
1	športna dvorana
3	fitnes, trim kabinet
4	bazen pokrit
5	drsališče pokrito
6	kegljišče, balinišče
7	dvorana za tenis, squash, n. tenis
9	dvorana za jahanje
10	strelišče
12	igrišča za igre z žogo - mala
13	igrišča za igre z žogo - velika
14	igrišče za tenis
16	balinišče
17	bazen nepokrit
18	strelišče
19	drsališče
21	velodrom, hipodrom
22	maneža
24	mini golf

Šifrant območij za rekreacijo na prostem po ustreznostnih kategorijah:

- Urejena kopališča = urejena kopališča ob rekah in jezerih oziroma morju
- Izhodišča planinskih poti = izhodišča označenih planinskih poti
- Urejena smučišča = urejena smučišča za alpsko smučanje
- Urej. proge za hojo in tek na sm. = urejene proge za hojo in tek na smučeh
- Reka za čolnarjenje = reka za čolnarjenje na divjih vodah

^{xxx} Ustreznostna stopnja območja za rekreacijo, ki se nahaja v cestni oddaljenosti do 5 km od turističnega kraja.

Ustreznostne stopnje so povzete po vrednotenju iz predhodno opravljene raziskovalne naloge: Jeršič M., Zasnova uporabe prostora. Filozofska fakulteta, Ljubljana 1993.

OPOMBE:

— V bližini kraja ni urejenega smučišča ali markirane planinske poti.

* V kraju (ali njegovi bližnji okolici) markirana pot sicer ima izhodišče, vendar je do res atraktivnih območij še dolga pot (zelo veliko hoje), zato si večina planincev, ki obiskujejo bolj atraktivna območja (ki so bila upoštevana pri navedbi ocene), izbere kot izhodišče bolj oddaljeno točko. Zaradi navedenega je v določeni meri vprašljiva uvrstitev kraja v izbrano (višjo) kategorijo. Npr. iz Bleda oz. njegove okolice sicer res nepretrgoma poteka markirana pot vse do grebena med Krmo in Pokljuko (Lipanski vrh - 2. kategorija) vendar se planinci na tamkajšnje cilje praviloma odpravljajo s Pokljuke. Še posebej je vprašljiva taka razvrstitev pri Postojni, od koder sicer poteka markirana pot vse do Nanosa, vendar je do pravih izhodišč za vzpon na Plešo (in pl. dom) precej več kot 5 km, pa tudi Postojni najbližja pobočja Nanosa so občutno manj atraktivna (poraščena in skoraj brez razgleda) kot z bolj obiskane strani.

Ocenjevanje smučišč na osnovi snežne odeje in dolžine ter denivelacije smučišča

naselje	naziv smučišča	naprave za umetno zasneževanje	cona trajanja snežne odeje	denivelacija maksimalnega smučišča	skupna dolžina prog	ocena
Bled	Pokljuka		2	6	6	
	Straža		—	5	6	
	Zatmik		3	3	5	3,4/3.5
Bohinj	Kobla	x	3	1	2	2,2/2+
	Vogel		1	3	1	1,2/1.5
Bovec	Kanin		2	1	2	2,2/2
	Livek		4	4	5	4,4/4
Cerklje	Krvavec	x	2	3	2	2,2/2+
Cerkno	Smučarski center Cerkno	x	3	3	4	3,3/3+
Črmošnjice	SC Rog Krka Črmošnjice		4	4	5	4,4/4
Čmi vrh nad Idrijo	Čmi vrh nad Idrijo		—	5	5	
Hrastnik	Rajska dolina		—	∅	6	
Ilirska Bistrica	Sviščaki		4	5	6	4,5/4.5
Jesenice	Španov vrh		4	3	4	4,4/4
Kal nad Kanalom	Kal nad Kanalom		—	5	6	
Kamnik	Velika planina		4	4	4	4,4/4
Kisovec	SRC Marela		—	3	5	
Knežak	Mašun		—	6	6	
Kranjska gora	Kranjska gora	x	2	2	1	2,1/1.5+
Logatec	Logatec		—	6	6	
Lokve	Lazna		—	∅	6	
Lokve	Lokve		—	5	5	
Lovrenc na Pohorju	Lovrenc na Pohorju		—	∅	6	
Maribor	Maribor - Pohorje	x	4	1	1	4,1/2.5+
Mengeš	Gobavica		—	∅	5	
Mežica	Peca		4	2	3	4,2/3
Mozirje	Golte		3	4	3	3,4/3,5
Petrovče	Liboje		—	5	6	
Polževo	Polževo		—	6	6	
Postojna	Kalič		4	4	5	4,4/4
Prebold	Prebold		—	6	6	
Rateče-Planica	Planica		—	6	6	
Ravne na Korošem	Ravne na Korošem		2	1	5	2,3/2.5
Ribnica na Pohorju	Ribnica na Pohorju		2	2	5	2,4/3
Rogaška Slatina	Janina		—	∅	6	
Sevnica	Lisca		—	5	5	
Slovenj Gradec	GTC Kope		3	2	4	3,3/3
Slovenska Bistrica	Trije kralji		—	∅	5	

Sodražica	Travna gora		---	∅	6	
Škofja Loka	Soriška planina		1	4	5	1,5/3
	Stari vrh		5	1	3	5,2/3.5
Trbovlje	Dobovec/Kum		---	∅	5	
	Vrhe Medvednica		---	5	5	
Tržič (Ljubelj)	Zelenica		2	2	5	2,4/3
Vrhnika	Zaplana Ulovka		---	5	5	
Vojsko	Vojsko		---	5	4	
Zagorje	Prvine		---	∅	5	
Zreče	Rogla	x	3	5	3	3,4/3.5+

Delne kategorije	I. Cona trajanja snežne odeje v katerih so smučarske proge	II. Denivelacija smučišč v m	III. Skupna dolžina smučarskih prog v km	Trajanje primerne snežne odeje (dni)
1	1.	nad 500 m	nad 30	1. nad 100
2	1 + 2	400 - 500 m	20 - 30	2. 70 - 100
3	1 + 2 + 3	300 - 400 m	10 - 20	3. 40 - 70
4	2 + 3	200 - 300 m	5 - 10	4. pod 40
5	2 + 3 + 4	100 - 200 m	1,5 - 5	
6	3 + 4	pod 100 m	pod 1,5	

Razvrstitev smučišč po stopnjah ustreznosti: ožjem smislu - stanje 1996

Ocena	Stopnja ustreznosti	Smučišče
1,5	I.	Kranjska gora Vogel Krvavec Kobla
2	II.	Maribor - Pohorje Kanin
2,5	III.	Ravne na Koroškem Cerkno
3	IV.	Peca Ribnica na Pohorju Kope Soriška planina Zelenica Rogla
3,5	V.	Zatrnik Golte Stari vrh
4	VI.	Livek Črmošnjice Španov vrh Velika planina Kalič
5 (in drugo)	VII.	Pokljuka Straža Črni vrh nad Idrijo Rajska dolina Sviščaki Kal nad Kanalom SRC Marela Mašun Logatec Lazna Lokve Lovrenc na Pohorju Gobavica Liboje Polževo Prebold Planica Janina Lisca Trije kralji Travna gora Dobovec/Kum Vrhe Medvednica Zaplana Ulovka Vojsko Prvine

Urejena kopališča v turističnih krajih v ožjem smislu - stanje 1996

Ime kraja	Pokrit bazen - doživljajsko kopališče ¹ št.	Pokrit bazen št.	Bazen na prostem št.	Skupna vodna površina bazenov (m ²)	Kopališče ob reki	Kopališče ob jezeru ²	Kopališče ob morju
Ambrož pod Krvavcem							
Ankaran			2				x
Banovci		1	6	1500			
Begunje na Gorenjskem							
Bled		3				x	
Bohinjska Bistrica							
Bovec		1			x		
Brezovca							
Cerkno		1					
Čatež ob Savi	1	1	9	7100*			
Čezsoča					x		
Črna na Koroškem							
Črni vrh nad Idrijo							
Dobrava							
Dobrna		2	1	307			
Dolenjske Toplice		3	1				
Dovje							
Goreljek							
Gozd Martuljek			1				
Grosuplje		1					
Hočko Pohorje							
Hrib							
Izlake		1	2				
Izola		2	1				x
Javorniški Rovt							
Jezersko Zg.							
Kamniška Bistrica							
Kandrše							
Kobarid					x		
Koper		1	1				x
Koprivnik							
Kotlje							
Kranjska gora		3					
Križe							
Krn							
Kropa							
Laško		1	1	500			
Lendava		2	2	1470			
Lepena							
Lesce					x		
Lipica		2					
Livek							
Ljubno ob Savinji							
Log pod Mangartom							
Logarska dolina		1					
Lokve							
Lovrenc na Pohorju							
Lucija			1				x
Luče							
Martjanci							
Mežica							
Mojstrana							
Moravske Toplice		3	6				
Mošnje							

Most na Soči		1				x	
Ime kraja	Pokrit bazen - doživljajsko kopališče ¹ št.	Pokrit bazen št.	Bazen na prostem št.	Skupna vodna površina bazenov (m ²)	Kopališče ob reki	Kopališče ob jezeru ²	Kopališče ob morju
Mozirje					x		
Osilnica					x		
Otočec							
Petišovci			2	450			
Piran							x
Planina nad Golico							
Podčetrtek	1	1	5	2030			
Podkoren							
Podljubelj							
Podpeca							
Poljane nad Škofjo Loko					x		
Polje							
Poljče							
Portorož	1	2	2				x
Postojna		1	1	112,5**			
Preddvor						x	
Prevalje							
Ptuj		1	3				
Radegunda							
Radenci	1	5	4	1460			
Radovljica		1	1				
Rakitna						x	
Rateče							
Ribno						x	
Rogaška Slatina		1	1	504			
Rogla		1					
Seča							x
Slivniško Pohorje							
Soča							
Sp. Jezersko							
Spodnja Sorica							
Srednja vas v Bohinju						x	
Stara Fužina		1				x	
Strunjan		1					x
Šentanel							
Šmarješke Toplice		2	2				
Šmartno na Pohorju							
Topolšica		3		432			
Tržič							
Trenta							
Ukanc		1				x	
Uršlja Gora							
Vinica					x		
Vojsko							
Zgornja Jamnica							
Zgornje Gorje							
Zreče		2	1				
Žiri							

¹ kopališki kompleks

² v oddaljenosti do 5 km

* samo odprti bazeni

** Kamp Pivka jama

Kopališče ob reki, jezeru ali morju: x = da

PRILOGE

Št. mesta	Št. nočiv 1976	Št. nočiv 1980	Št. nočiv 1988	Št. nočiv 1998	Št. nočiv poletni 1998	Št. nočiv 1999	Št. nočiv 2001	Št. nočiv 2002	Št. nočiv 2003	Št. nočiv 2004	Št. nočiv 2005	Št. nočiv 2006	Št. nočiv 2007	Št. nočiv 2008	Št. nočiv 2009	Št. nočiv 2010	Št. nočiv 2011	Št. nočiv 2012
001 001 Ajlova dolina	8401	24003	14652	5714	3336	3336	5537	6716	15438	4343	25129	4343	25129	4343	25129	4343	25129	4343
002 002 Anaran-Anoran	140404	197284	217021	261729	242772	44531	6026	7359	12167	28054	37134	28054	37134	28054	37134	28054	37134	28054
003 003 Bajerovl	np	np	32405	40856	32405	6085	124	125	2113	6026	6026	6026	6026	6026	6026	6026	6026	6026
004 004 Bled	415095	501046	515275	332734	246572	102881	2173	4516	96540	270791	270791	270791	270791	270791	270791	270791	270791	270791
005 005 Bledsko	180307	300216	230949	190945	128365	51963	1466	1471	17204	95092	95092	95092	95092	95092	95092	95092	95092	95092
006 006 Bohinj	np	np	42111	54766	42111	93207	1753	1811	13100	12835	12835	12835	12835	12835	12835	12835	12835	12835
007 007 Bovec	51809	101151	140753	52397	63022	26556	1404	3020	14024	46415	46415	46415	46415	46415	46415	46415	46415	46415
008 008 Brwnica	np	np	9853	3704	3018	1535	1236	1238	2634	1651	1651	1651	1651	1651	1651	1651	1651	1651
009 009 Brelca	4374	14714	10736	345	144	74	3075	505	6326	155	595514	155	595514	155	595514	155	595514	155
010 010 Cerkno	np	56976	66440	23023	12597	12491	32018	434	39687	1574	1574	1574	1574	1574	1574	1574	1574	1574
011 011 Cerkvenjak	np	np	18118	20480	2275	5541	1623	1766	12214	4526	4526	4526	4526	4526	4526	4526	4526	4526
012 012 Črna na Koroškem	63884	167245	234374	441296	259406	30503	353	329	59245	31746	31746	31746	31746	31746	31746	31746	31746	31746
013 013 Domžale	3659	6516	4260	np	np	899	2456	2856	2171	415	583264	415	583264	415	583264	415	583264	415
014 014 Duplek	np	np	8734	1210	910	282	472	107	5637	632	583264	632	583264	632	583264	632	583264	632
015 015 Emona	5079	7029	3558	4906	3006	2261	4639	5432	7410	2020	583264	2020	583264	2020	583264	2020	583264	2020
016 016 Gornji Grad	np	np	np	2901	1891	908	4001	1246	np	2795	583264	2795	583264	2795	583264	2795	583264	2795
017 017 Gornje Toplice	27326	134166	150079	103303	60193	13449	562	605	49224	37046	37046	37046	37046	37046	37046	37046	37046	37046
018 018 Gornje Vrhovne	51212	75408	13003	93317	51853	12435	777	777	13214	11239	583264	11239	583264	11239	583264	11239	583264	11239
019 019 Gornji Vrh	3226	3281	524	np	np	171	9472	11023	610	165	653264	165	653264	165	653264	165	653264	165
020 020 Gornji Vrh	37915	52936	30724	17210	16962	14234	1527	1821	22346	4559	583264	4559	583264	4559	583264	4559	583264	4559
021 021 Gornji Vrh	3922	3350	7593	2426	1531	695	3055	1522	7610	1224	583264	1224	583264	1224	583264	1224	583264	1224
022 022 Gornji Vrh	np	17617	12010	3567	1918	1366	3169	3776	9742	775	533264	775	533264	775	533264	775	533264	775
023 023 Gornji Vrh	4824	np	np	4501	2590	3490	79	101	19	1048	583264	1048	583264	1048	583264	1048	583264	1048
024 024 Gornji Vrh	2425	2315	1704	np	np	251	353	947	666	185	533264	185	533264	185	533264	185	533264	185

NOČITVE - podatki

šifra naselja	turistični kraj	štev. nočitev 1970	štev. nočitev 1980	štev. nočitev 1989	štev. nočitev 1996	štev. nočitev poleti 1996	štev. gostov 1996	štev. preb. 1981	štev. preb. 1991	štev. nočitev tujih gostov 1989	štev. nočitev tujih gostov 1996	štev. nočitev v SLO 1996
001 001	Ajdovščina	6401	24008	14452	6714	3589	4338	5537	6116	10436	4553	5832244
050 002	Ancaran-Ancarano	140464	157154	217691	251729	242772	44537	1696	2659	121921	38084	5832244
063 002	Banovci	np	np	23465	40668	32683	6386	198	196	9818	9694	5832244
003 001	Bled ¹	416395	501096	615876	332734	246062	109661	7772	8518	565145	273751	5832244
004 015	Bohinj ²	190307	328218	265949	190985	128301	57663	1458	1471	172584	90066	5832244
004 002	Bohinjska Bistrica	np	np	42311	64769	42362	13747	1735	1891	13700	13839	5832244
006 002	Bovec ³	31909	101151	146239	92367	63842	28559	1864	2000	118074	45408	5832244
070 002	Brestrnica	np	np	9883	2104	2016	1038	1235	1288	8824	1851	5832244
009 003	Brežice	4374	14714	10730	250	148	74	3696	306	6426	159	5832244
011 003	Celje	np	59970	66440	23933	12597	12461	32018	494	56067	15804	5832244
014 003	Cerkno	np	np	18118	20590	6275	5841	1623	1785	13274	4525	5832244
009 022	Čatež ob Savi	63884	160785	334374	441246	289405	89509	353	329	69245	37746	5832244
016 002	Črna na Koroškem	3569	10519	4993	np	np	699	2456	2535	2771	415	5832244
036 001	Črni vrh	np	np	8794	1210	910	382	470	487	6697	632	5832244
017 014	Črnomelj	5621	7029	9296	4906	3009	2261	4639	5462	7410	2020	5832244
019 055	Divača	np	np	np	2901	1951	508	4801	1246	np	2790	5832244
139 011	Dobrna	97329	134145	149079	108303	60133	13448	562	605	49224	37046	5832244
085 036	Dolenjske Toplice	51212	75808	73098	90317	51653	12435	777	777	13244	11238	5832244
023 010	Domžale	3226	3091	624	np	np	171	9472	11023	410	105	5832244
053 002	Dovje-Mojstrana	37915	32935	38228	17210	16963	14234	1527	1921	22340	4558	5832244
025 005	Dravograd	3922	3350	7969	2176	1331	993	3045	3502	7610	1354	5832244
029 006	Gornja Radgona	np	17617	12019	2897	1918	1364	3168	3778	9748	775	5832244
048 028	Gornje Ložine	4824	np	np	4901	2500	3060	79	101	np	1048	5832244
030 004	Gornji Grad	3426	2313	1704	np	np	211	788	947	965	186	5832244

šifra naselja	turistični kraj	štev. nočitev 1970	štev. nočitev 1980	štev. nočitev 1989	štev. nočitev 1996	štev. nočitev poleti 1996	štev. gostov 1996	štev. preb. 1981	štev. preb. 1991	štev. nočitev tujih gostov 1989	štev. nočitev tujih gostov 1996	štev. nočitev v SLO 1996
053 003	Gozd Martuljek	49239	84844	57000	44968	32119	13245	505	578	37696	18677	5832244
032 017	Grosuplje	np	24940	21647	11199	7333	6715	4387	5522	17285	5578	5832244
036 009	Idrija	11884	10457	5841	41	32	27	6781	6171	4561	11	5832244
038 015	Ilirska Bistrica	10637	16689	11613	660	349	223	4780	4880	9217	3	5832244
142 017	Izlake	617	1550	11528	9447	5441	3325	891	970	4924	4340	5832244
040 004	Izola-Isola ⁴	181076	237950	270400	280966	217529	58014	8744	10321	193774	60331	5832244
041 007	Jesenice	20435	26749	20624	1890	1044	655	18860	18807	19484	1774	5832244
095 012	Jezerško ⁵	24196	25749	13751	10853	8529	4355	659	659	8024	2911	5832244
043 023	Kamnik	7910	16034	1081	np	np	210	8243	11706	965	387	5832244
043 024	Kamniška Bistrica ⁶	29910	25403	24027	11718	7193	5124	26	14	1972	708	5832244
142 023	Kandrše	np	np	np	5554	4110	1599	150	208	np	3346	5832244
046 010	Kobarid	2937	np	11503	8606	7816	4069	1187	1259	9977	5589	5832244
048 047	Kočevje	10897	16021	9081	2958	1867	652	8950	9265	6247	463	5832244
076 007	Kope (Razborca)	np	np	np	11703	1617	3369	133	131	np	1833	5832244
050 041	Koper-Capodistria	151838	135924	150549	62340	49577	23627	23227	24704	122507	24536	5832244
103 009	Kotlje	2404	6717	4936	3064	1716	1013	385	758	3905	2350	5832244
035 014	Kozina	np	24624	36084	17105	10461	10083	516	548	34596	12943	5832244
052 014	Kranj	52287	92430	67385	31210	15643	11913	32661	36456	56292	25689	5832244
053 004	Kranjska Gora	136798	413436	445964	259701	132337	67003	1408	1605	338860	134133	5832244
046 013	Krn	np	np	np	3218	3218	3214	66	48	np	504	5832244
054 085	Krško	np	59818	30322	16195	10030	4599	6167	7085	24564	10444	5832244
012 002	Krvavec ⁷	10895	14770	6461	6662	1572	1757	40	44	986	1091	5832244
057 029	Laško	83738	108898	77832	77325	39994	8314	2224	3641	10688	7019	5832244
059 017	Lendava-Lendva	3981	6844	43062	53682	27815	11251	3480	3807	18078	27445	5832244

šifra naselja	turistični kraj	štev. nočitev 1970	štev. nočitev 1980	štev. nočitev 1989	štev. nočitev 1996	štev. nočitev poleti 1996	štev. gostov 1996	štev. preb. 1981	štev. preb. 1991	štev. nočitev tujih gostov 1989	štev. nočitev tujih gostov 1996	štev. nočitev v SLO 1996
102 017	Lesce	np	np	98336	42788	42788	9854	2516	2948	84133	34464	5832244
111 027	Lipica	np	30488	57536	25159	15590	11331	98	133	52670	21257	5832244
061 011	Ljubljana	483289	643407	604568	303882	171402	149416	221692	267008	511602	259500	5832244
063 034	Ljutomer	3492	9765	9863	4490	2839	2886	3112	3651	6012	1776	5832244
064 009	Logatec	7963	13232	5305	2399	1327	2130	5120	6411	4755	1849	5832244
006 007	Log pod Mangartom	1313	3770	2872	4258	3481	905	180	150	16	839	5832244
084 020	Lokve	8893	5539	3000	2370	1525	652	165	137	3000	1340	5832244
070 020	Maribor	163076	225984	202142	58189	30071	33231	100868	103661	156360	39456	5832244
108 010	Mariborsko Pohorje ⁸	46199	47487	32406	30862	10099	7864	1326	1458	14172	8362	5832244
061 015	Medno	np	np	24266	21997	11862	17467	343	366	16831	9164	5832244
073 037	Metlika	3464	6057	6153	2006	1232	1336	2958	3309	5230	830	5832244
074 003	Mežica	np	np	7600	2228	1720	602	3571	3747	4875	1232	5832244
078 015	Moravske Toplice ⁹	24324	87208	221920	233779	137943	48251	1083	1233	122934	124169	5832244
128 036	Most na Soči	4986	11655	7627	2616	1967	1437	396	481	6575	1379	5832244
071 010	Moše	np	np	np	2914	2914	1538	184	216	np	1846	5832244
102 022	Mošnje	np	np	np	6363	4317	4550	309	368	np	6325	5832244
079 009	Mozirje ¹⁰	8053	6743	4258	7404	4707	2024	1793	2187	3300	2807	5832244
080 006	Murska Sobota	28681	29142	47508	20612	11585	10442	11960	13857	31835	10526	5832244
084 026	Nova Gorica	39185	98908	82948	73706	37317	42104	17348	14638	56899	64211	5832244
085 132	Novo mesto	24231	45944	35403	7948	4318	3524	19530	22333	25241	5587	5832244
087 041	Ormož	4168	12397	15085	5431	3060	3385	2017	2298	12343	2797	5832244
085 138	Otočec	41361	78031	53250	34979	22628	17527	448	475	48106	23455	5832244
089 013	Pesnica	np	np	14190	2838	1709	2838	625	689	13209	2239	5832244
059 020	Petišovci	np	np	np	1857	1857	468	820	891	np	148	5832244

šifra naselja	turistični kraj	štev. nočitev 1970	štev. nočitev 1980	štev. nočitev 1989	štev. nočitev 1996	štev. nočitev poleti 1996	štev. gostov 1996	štev. preb. 1981	štev. preb. 1991	štev. nočitev tujih gostov 1989	štev. nočitev tujih gostov 1996	štev. nočitev v SLO 1996
090 006	Piran-Pirano	179643	151211	130770	65648	57818	19526	4731	4788	71190	27081	5832244
092 018	Podčetrtek	np	93205	149945	233445	144933	43044	390	449	13846	20000	5832244
053 007	Podkoren	5677	10944	5039	1236	627	356	393	421	1967	245	5832244
135 020	Podlehnik	np	20091	15864	4367	2475	4113	376	430	14630	2466	5832244
131 020	Podljubelj	np	np	16333	6686	3849	1840	526	578	12932	3907	5832244
004 005	Pokljuka ¹¹	11892	28032	21255	25456	9864	6255	231	224	3518	608	5832244
090 007	Portorož-Portoroše ¹²	620880	1254195	1365024	737157	604874	203775	6831	3073	1135741	428792	5832244
094 021	Postojna	128550	177084	130389	32445	23161	18767	7646	8434	122828	26408	5832244
095 010	Preddvor ¹³	np	30175	15574	8288	4082	4560	721	883	12533	3918	5832244
096 016	Ptuj	17410	26272	59071	46242	34535	14685	11240	18468	43772	18199	5832244
100 014	Radenci	83585	174218	142225	110785	64214	20920	1853	2215	45691	52365	5832244
101 004	Radlje	np	np	np	819	431	493	2298	2644	np	337	5832244
102 034	Radovljica	44058	55614	52683	19898	12438	6307	5294	6117	43161	9328	5832244
009 081	Rajec	np	np	np	4835	2683	3295	108	91	np	3976	5832244
008 014	Rakitna	np	np	np	9142	5010	728	370	412	np	0	5832244
013 045	Rakek	960	1624	596	np	np	63	1601	1683	404	36	5832244
053 008	Rateče	17965	15827	21315	11374	3648	2972	570	648	2784	350	5832244
103 018	Ravne na Koroškem	6065	10684	23636	1216	593	722	7875	8863	20887	395	5832244
106 024	Rogaška Slatina	227477	340181	354721	202212	110077	32054	4130	4904	262201	123153	5832244
144 016	Rogla	np	np	116608	96756	23152	22147	705	3	38932	21441	5832244
090 008	Seča-Sezza	np	np	10849	61370	60416	18135	799	799	2275	18892	5832244
019 026	Senožeče	np	np	np	901	417	335	559	638	np	797	5832244
110 081	Sevnica	2460	6905	11881	2525	1443	891	3994	5040	9475	1751	5832244
111 048	Sežana	37918	51720	60286	23269	12005	11992	4801	4866	54798	19198	5832244

šifra naselja	turistični kraj	štev. nočitev 1970	štev. nočitev 1980	štev. nočitev 1989	štev. nočitev 1996	štev. nočitev poleti 1996	štev. gostov 1996	štev. preb. 1981	štev. preb. 1991	štev. nočitev tujih gostov 1989	štev. nočitev tujih gostov 1996	štev. nočitev v SLO 1996
112 012	Slovenj Gradec	7043	20986	22912	9682	5369	4463	5636	6714	17088	4825	5832244
113 087	Slovenska Bistrica	4517	8527	6395	1408	1038	308	5876	6683	4529	1187	5832244
114 036	Slovenske Konjice	2875	2127	12655	9861	5139	5459	4024	4882	10116	3827	5832244
006 009	Soča	np	np	np	7104	7086	2304	199	181	np	4929	5832244
067 010	Solčava-Logarska dolina	17013	18228	7288	6285	4821	3103	375	360	2086	1419	5832244
146 018	Spodnja Sorica	np	np	np	2868	317	677	95	97	np	0	5832244
090 010	Strunjan-Strugnano	54739	73731	145625	147536	115950	22651	468	510	57919	24846	5832244
084 044	Šempeter pri Gorici	np	np	11765	7855	4577	3916	3157	3910	8941	5038	5832244
120 092	Šentjur	np	np	11029	3208	1929	1369	2049	4518	10245	983	5832244
122 051	Škofja Loka	11201	36160	19711	8677	5572	4433	4784	12340	15973	7011	5832244
085 198	Šmarješke Toplice ¹⁴	26890	27865	66346	87466	46710	11037	298	547	16781	9732	5832244
128 060	Tolmin	11073	22855	48614	9003	7262	4236	3525	3851	42299	3360	5832244
126 010	Topolšica	np	np	48849	56710	32224	12393	1145	1145	19071	19421	5832244
129 014	Trbovlje	7341	17371	4541	4678	2783	842	16775	17485	3775	3866	5832244
130 188	Trebnje	7134	6568	10633	1342	961	1173	2295	2804	10414	1139	5832244
006 012	Trenta	np	np	np	14307	14301	13725	155	120	np	4446	5832244
068 050	Trojane	np	np	4745	2052	1292	2040	96	113	2469	1808	5832244
133 024	Velenje	24344	17036	17676	4235	2642	1532	22580	27337	13963	3076	5832244
094 037	Veliki Otok	np	np	np	12854	12820	8375	155	159	np	12218	5832244
017 107	Vinica	np	np	2945	2435	2435	725	232	224	2182	115	5832244
012 027	Vopovlje	np	np	np	6260	3428	4267	93	109	np	5373	5832244
140 019	Vrhnika	26762	17389	7554	1512	881	505	6264	7019	6498	1175	5832244
141 005	Vuzenica	np	np	np	np	np	9	1601	1709	np	9	5832244
144 020	Zreče	np	np	10581	73452	39299	16312	2280	247	6093	16203	5832244
145 099	Žalec	1109	np	np	11874	6282	4837	4260	5314	np	9262	5832244

Legenda

- 1 Vključena naselja: Ribno, Spodnje Gorje, Zasip, Zgornje Gorje
- 2 Vključena naselja: Polje, Ribčev Laz, Srednja Vas v Bohinju, Stara Fužina, Studor v Bohinju, Ukanc
- 3 Vključeno naselje Čezsoča
- 4 Vključeno naselje Dobrava
- 5 Vključeno Zgornje in Spodnje Jezersko
- 6 Vključena Velika Planina
- 7 Naselje Ambrož pod Krvavcem
- 8 Vključena naselja: Lobnica, Hočko Pohorje, Pivola, Slivniško Pohorje
- 9 Vključeno naselje: Martjanci
- 10 Vključene Golte (Radegunda)
- 11 Vključeni naselji Goreljek in Koprivnik
- 12 Vključeno naselje Lucija
- 13 Vključeno naselje Hrib
- 14 Vključeno naselje Brezovica
- np - ni pojava ali podatka

Viri: Letni pregled turizma za leto 1970, 1980, 1989 in 1996; Statistični urad R Slovenije
 Popis prebivalstva 1981, 1991

	1970	1980	1989	1996	1970	1980	1989	1996	1970	1980	1989	1996
1	1.90	57.80%	31.13%	21.13%	5.34%	15.27%	15.81%	1.88%	0.12%	0.12%	0.12%	0.12%
2	4.83	5.51%	21.13%	21.13%	13.85%	30.50%	30.50%	3.65%	4.32%	4.32%	4.32%	4.32%
3	207.40	30.4%	5.37	np	np	np	np	0.70%	0.70%	0.70%	0.70%	0.70%
4	33.03	74.0%	3.03	0.23%	19.32%	11.33%	19.22%	3.71%	3.71%	3.71%	3.71%	3.71%
5	34.13	55.1%	4.13	np	np	np	np	4.13%	4.13%	4.13%	4.13%	4.13%
6	48.18	69.1%	3.23	52.04%	54.18%	26.19%	15.22%	22.26%	1.51%	1.51%	1.51%	1.51%
7	53	55.0%	3.03	np	np	np	np	3.03%	3.03%	3.03%	3.03%	3.03%
8	34.42	59.2%	1.38	54.17%	42.03%	-51.13%	-15.65%	20.45%	31.00%	31.00%	31.00%	31.00%
9	87	49.15%	1.87	np	np	np	np	1.87%	1.87%	1.87%	1.87%	1.87%
10	11.94	39.2%	1.57	np	np	np	np	1.57%	1.57%	1.57%	1.57%	1.57%
11	1541.77	85.8%	1.93	47.13%	67.62%	74.71%	35.06%	14.70%	7.57%	7.57%	7.57%	7.57%
12	4.28	np	np	np	60.33%	18.63%	np	np	np	np	np	np
13	np	np	np	np	np	np	np	np	np	np	np	np
14	np	np	np	np	np	np	np	np	np	np	np	np
15	2.33	07.3%	5.71	np	np	np	np	0.65%	0.65%	0.65%	0.65%	0.65%
16	139.01	236.63	179.01	55.5%	8.08	65.01%	21.00%	5.34%	15.27%	15.81%	1.88%	1.88%
17	185.01	97.05	116.24	57.3%	7.23	19.35%	17.61%	27.63%	1.32%	10.54%	1.65%	1.65%
18	023.010	0.31	np	np	np	2.14%	57.53%	np	-89.41%	np	np	np
19	043.002	21.51	3.36	16.5%	21	1.22%	0.41%	-37.55%	7.44%	-37.21%	0.31%	0.31%
20	015.002	1.10	3.62	61.3%	2.10	3.47%	34.02%	-28.62%	40.81%	-37.10%	0.04%	0.04%
21	022.000	5.33	0.77	16.2%	1.00	np	np	np	-15.69%	-41.16%	0.02%	0.02%
22	049.010	np	40.52	31.0%	1.36	np	np	0.70%	np	np	np	0.04%
23	037.004	2.94	np	np	15.39%	33.07%	np	-15.14%	np	np	np	np

šifra naselja	turistični kraj	sorazmerna jakost turizma 1980	sorazmerna jakost turizma 1996	sezonskost 1996	povprečna doba bivanja 1996	spremembe števila nočitev 1970/80	spremembe števila nočitev 1970/89	spremembe števila nočitev 1970/96	spremembe št. nočitev 1980/89	spremembe št. nočitev 1989/96	delež nočitev od vseh noč.v sloveniji
001 001	Ajdovščina	4.34	1.10	53.5%	1.55	57.90%	38.61%	2.39%	-24.85%	-36.56%	0.12%
050 002	Ancaran-Ar	92.66	94.67	96.4%	5.65	5.61%	21.56%	28.37%	16.15%	7.25%	4.32%
063 002	Banovci	np	207.49	80.4%	6.37	np	np	np	np	26.82%	0.70%
003 001	Bled ¹	64.47	39.06	74.0%	3.03	9.23%	19.32%	-11.17%	10.28%	-29.85%	5.71%
004 015	Bohinj ²	225.12	129.83	67.2%	3.31	26.60%	16.58%	0.18%	-10.48%	-16.41%	3.27%
004 002	Bohinjska f	np	34.25	65.4%	4.71	np	np	np	np	20.97%	1.11%
006 002	Bovec ³	54.27	46.18	69.1%	3.23	52.04%	64.18%	48.65%	18.23%	-22.58%	1.58%
070 002	Brestnica	np	1.63	95.8%	2.03	np	np	np	np	-64.90%	0.04%
009 003	Brežice	3.98	0.82	59.2%	3.38	54.17%	42.08%	-89.19%	-15.66%	-95.45%	0.00%
011 003	Celje	1.87	48.45	52.6%	1.92	np	np	np	5.12%	-47.04%	0.41%
014 003	Cerkno	np	11.54	30.5%	3.53	np	np	np	np	6.39%	0.35%
009 022	Čatež ob S	455.48	1341.17	65.6%	4.93	43.13%	67.92%	74.71%	35.06%	13.78%	7.57%
016 002	Črna na Ko	4.28	np	np	np	49.33%	16.63%	np	-35.62%	np	np
036 001	Črni vrh	np	2.48	75.2%	3.17	np	np	np	np	-75.81%	0.02%
017 014	Črnomelj	1.52	0.90	61.3%	2.17	11.13%	24.64%	-6.79%	13.89%	-30.91%	0.08%
019 055	Divča	np	2.33	67.3%	5.71	np	np	np	np	np	0.05%
139 011	Dobrna	238.69	179.01	55.5%	8.05	15.91%	21.00%	5.34%	5.27%	-15.84%	1.86%
085 036	Dolenjske T	97.56	116.24	57.2%	7.26	19.36%	17.61%	27.63%	-1.82%	10.54%	1.55%
023 010	Domžale	0.33	np	np	np	-2.14%	-67.58%	np	-66.41%	np	np
053 002	Dovje-Mojš	21.57	8.96	98.6%	1.21	-7.03%	0.41%	-37.56%	7.44%	-37.91%	0.30%
025 005	Dravograd	1.10	0.62	61.2%	2.19	-7.87%	34.03%	-28.63%	40.81%	-57.10%	0.04%
029 006	Gornja Rad	5.56	0.77	66.2%	2.12	np	np	np	-18.89%	-61.16%	0.05%
048 028	Gornje Loži	np	48.52	51.0%	1.60	np	np	0.79%	np	np	0.08%
030 004	Gornji Grad	2.94	np	np	np	-19.39%	-33.57%	np	-15.16%	np	np

šifra naselja	turistični kraj	sorazmerna jakost turizma 1980	sorazmerna jakost turizma 1996	sezonskost 1996	povprečna doba bivanja 1996	spremembe števila nočitev 1970/80	spremembe števila nočitev 1970/89	spremembe števila nočitev 1970/96	spremembe št. nočitev 1980/89	spremembe št. nočitev 1989/96	delež nočitev od vseh noč.v sloveniji
053 003	Gozd Martu	168.01	77.80	71.4%	3.40	26.54%	7.29%	-4.55%	-19.63%	-11.80%	0.77%
032 017	Grosuplje	5.68	2.03	65.5%	1.67	np	np	-99.31%	-7.07%	-31.81%	0.19%
036 009	Idrija	1.54	0.01	78.0%	1.52	-6.39%	-34.09%	-88.32%	-28.32%	-98.61%	0.00%
038 015	Ilirska Bistr	3.49	0.14	52.9%	2.96	22.15%	4.39%	-87.74%	-17.94%	-89.24%	0.01%
142 017	Izlake	1.74	9.74	57.6%	2.84	43.05%	89.84%	87.74%	76.30%	-9.92%	0.16%
040 004	Izola-Isola ⁴	27.21	27.22	77.4%	4.84	13.57%	19.78%	21.62%	6.38%	1.92%	4.82%
041 007	Jesenice	1.42	0.10	55.2%	2.89	13.38%	0.46%	-83.07%	-12.93%	-83.21%	0.03%
095 012	Jezerško ⁵	39.07	16.47	78.6%	2.49	3.11%	-27.53%	-38.07%	-30.37%	-11.78%	0.19%
043 023	Kamnik	1.95	np	np	np	33.93%	-75.95%	np	-87.37%	np	np
043 024	Kamniška E	977.04	837.00	61.4%	2.29	-8.15%	-10.91%	-43.70%	-2.78%	-34.44%	0.20%
142 023	Kandriše	np	26.70	74.0%	3.47	np	np	np	np	np	0.10%
046 010	Kobarid	np	6.84	90.8%	2.12	np	59.32%	49.11%	np	-14.41%	0.15%
048 047	Kočevlje	1.79	0.32	63.1%	4.54	19.04%	-9.09%	-57.30%	-27.65%	-50.86%	0.05%
076 007	Kope (Razb) np	np	89.34	13.8%	3.47	np	np	np	np	np	0.20%
050 041	Koper-Capc	5.85	2.52	79.5%	2.64	-5.53%	-0.43%	-41.79%	5.11%	-41.43%	1.07%
103 009	Kotlje	17.45	4.04	56.0%	3.02	47.29%	34.50%	12.07%	-15.28%	-23.40%	0.05%
035 014	Kozina	47.72	31.21	61.2%	1.70	np	np	-25.24%	18.88%	-35.68%	0.29%
052 014	Kranj	2.83	0.86	50.8%	2.62	27.74%	12.62%	-25.24%	-15.67%	-36.69%	0.54%
053 004	Kranjska G	293.63	161.81	51.0%	3.88	50.28%	53.05%	31.00%	3.78%	-26.40%	4.45%
046 013	Krn	np	67.04	100.0%	1.00	np	np	np	np	np	0.06%
054 085	Krško	9.70	2.29	61.9%	3.52	np	np	np	-32.72%	-30.37%	0.28%
012 002	Krvavec ⁷	369.25	151.41	23.6%	3.79	15.10%	-25.55%	-24.11%	-39.14%	1.53%	0.11%
057 029	Laško	48.96	21.24	51.7%	9.30	13.06%	-3.66%	-3.98%	-16.64%	-0.33%	1.33%
059 017	Lendava-Le	1.97	14.10	51.8%	4.77	26.45%	83.08%	86.19%	72.57%	10.98%	0.92%

šifra naselja	turistični kraj	sorazmerna jakost turizma 1980	sorazmerna jakost turizma 1996	sezonskost 1996	povprečna doba bivanja 1996	spremembe števila nočitev 1970/80	spremembe števila nočitev 1970/89	spremembe števila nočitev 1970/96	spremembe št. nočitev 1980/89	spremembe št. nočitev 1989/96	delež nočitev od vseh noč.v sloveniji
102 017	Lesce	np	14.51	100.0%	4.34 np	np	np	np	np	-39.36%	0.73%
111 027	Lipica	311.10	189.17	62.0%	2.22 np	np	np	-22.79%	30.73%	-39.15%	0.43%
061 011	Ljubljana	2.90	1.14	56.4%	2.03	14.21%	11.15%	-22.79%	-3.11%	-33.10%	5.21%
063 034	Ljutomer	3.14	1.23	63.2%	1.56	47.32%	47.70%	12.50%	0.50%	-37.43%	0.08%
064 009	Logatec	2.58	0.37	55.3%	1.13	24.86%	-20.03%	-53.70%	-42.76%	-37.72%	0.04%
006 007	Log pod Mč	20.94	28.39	81.8%	4.70	48.34%	37.25%	52.86%	-13.52%	19.44%	0.07%
084 020	Lokve	33.57	17.30	64.3%	3.63	-23.24%	-49.55%	-57.92%	-29.73%	-11.73%	0.04%
070 020	Maribor	2.24	0.56	51.7%	1.75	16.17%	10.70%	-47.40%	-5.57%	-55.30%	1.00%
108 010	Mariborsko	35.81	21.17	32.7%	3.92	1.37%	-17.55%	-19.90%	-18.88%	-2.44%	0.53%
061 015	Medno	np	60.10	53.9%	1.26 np	np	np	np	np	-4.90%	0.38%
073 037	Metlika	2.05	0.61	61.4%	1.50	27.23%	27.96%	-26.65%	0.79%	-50.83%	0.03%
074 003	Mežica	np	0.59	77.2%	3.70 np	np	np	np	np	-54.66%	0.04%
078 015	Moravske T	80.52	189.60	59.0%	4.85	56.38%	80.24%	81.15%	43.58%	2.60%	4.01%
128 036	Most na So	29.43	5.44	75.2%	1.82	40.08%	20.94%	-31.18%	-20.89%	-48.92%	0.04%
071 010	Moše	np	13.49	100.0%	1.89 np	np	np	np	np	np	0.05%
102 022	Mošnje	np	17.29	67.8%	1.40 np	np	np	np	np	np	0.11%
079 009	Mozirje ¹⁰	3.76	3.39	63.6%	3.66	-8.85%	-30.83%	-4.20%	-22.59%	26.98%	0.13%
080 006	Murska Sok	2.44	1.49	56.2%	1.97	0.80%	24.71%	-16.37%	23.96%	-39.48%	0.35%
084 026	Nova Gorica	5.70	5.04	50.6%	1.75	43.25%	35.83%	30.58%	-8.78%	-5.90%	1.26%
085 132	Novo mesto	2.35	0.36	54.3%	2.26	30.94%	18.73%	-50.60%	-12.96%	-63.33%	0.14%
087 041	Ormož	6.15	2.36	56.3%	1.60	49.68%	56.70%	13.16%	9.78%	-47.06%	0.09%
085 138	Otočec	174.18	73.64	64.7%	2.00	30.71%	12.57%	-8.36%	-18.88%	-20.71%	0.60%
089 013	Pesnica	np	4.12	60.2%	1.00 np	np	np	np	np	-66.67%	0.05%
059 020	Petšovci	np	2.08	100.0%	3.97 np	np	np	np	np	np	0.03%

šifra naselja	turistični kraj	sorazmerna jakost turizma 1980	sorazmerna jakost turizma 1996	sezonskost 1996	povprečna doba bivanja 1996	spremembe števila nočitev 1970/80	spremembe števila nočitev 1970/89	spremembe števila nočitev 1970/96	spremembe št. nočitev 1980/89	spremembe št. nočitev 1989/96	delež nočitev od vseh noč.v sloveniji
090 006	Piran-Piran	31.96	13.71	88.1%	3.36	-8.59%	-15.74%	-46.47%	-7.25%	-33.15%	1.13%
092 018	Podčetrtek	238.99	519.92	62.1%	5.42	np	np	np	23.34%	21.78%	4.00%
053 007	Podkoren	27.85	2.94	50.7%	3.47	31.69%	-5.95%	-64.24%	-36.95%	-60.61%	0.02%
135 020	Podlehnik	53.43	10.16	56.7%	1.06	np	np	np	-11.76%	-56.83%	0.07%
131 020	Podljubelj	np	11.57	57.6%	3.63	np	np	np	np	-41.91%	0.11%
004 005	Pokljuka ¹¹	121.35	113.64	38.7%	4.07	40.43%	28.25%	36.32%	-13.75%	8.99%	0.44%
090 007	Portorož-Pc	183.60	239.88	82.1%	3.62	33.78%	37.47%	8.56%	4.23%	-29.87%	12.64%
094 021	Postojna	23.16	3.85	71.4%	1.73	15.88%	0.71%	-59.69%	-15.19%	-60.15%	0.56%
095 010	Preddvor ¹³	41.85	9.39	49.3%	1.82	np	np	np	-31.92%	-30.53%	0.14%
096 016	Ptuj	2.34	2.50	74.7%	3.15	20.29%	54.47%	45.30%	38.43%	-12.18%	0.79%
100 014	Radenci	94.02	50.02	58.0%	5.30	35.16%	25.97%	13.99%	-10.11%	-12.43%	1.90%
101 004	Radlje	np	0.31	52.6%	1.66	np	np	np	np	np	0.01%
102 034	Radovljica	10.51	3.25	62.5%	3.15	11.59%	8.92%	-37.78%	-2.71%	-45.17%	0.34%
009 081	Rajec	np	53.13	55.5%	1.47	np	np	np	np	np	0.08%
008 014	Rakitna	np	22.19	54.8%	12.56	np	np	np	np	np	0.16%
013 045	Rakek	1.01	np	np	np	25.70%	np	np	-46.31%	np	np
053 008	Rateče	27.77	17.55	32.1%	3.83	-6.33%	8.53%	-22.46%	14.78%	-30.41%	0.20%
103 018	Ravne na K	1.36	0.14	48.8%	1.68	27.58%	59.16%	-66.60%	37.74%	-90.21%	0.02%
106 024	Rogaška SI	82.37	41.23	54.4%	6.31	19.85%	21.86%	-5.88%	2.09%	-27.38%	3.47%
144 016	Rogla	np	32252.00	23.9%	4.37	np	np	np	np	-9.30%	1.66%
090 008	Seča-Sezza	np	76.81	98.4%	3.38	np	np	np	np	69.96%	1.05%
019 026	Senožeče	np	1.41	46.3%	2.69	np	np	np	np	np	0.02%
110 081	Sevnica	1.73	0.50	57.1%	2.83	47.46%	65.69%	1.30%	26.49%	-64.95%	0.04%
111 048	Sežana	10.77	4.78	51.6%	1.94	15.40%	22.78%	-23.94%	7.65%	-44.30%	0.40%

šifra naselja	turistični kraj	sorazmerna jakost turizma 1980	sorazmerna jakost turizma 1996	sezonskost 1996	povprečna doba bivanja 1996	spremembe števila nočitev 1970/80	spremembe števila nočitev 1970/89	spremembe števila nočitev 1970/96	spremembe št. nočitev 1980/89	spremembe št. nočitev 1989/96	delež nočitev od vseh noč.v sloveniji
112 012	Slovenj Gra	3.72	1.44	55.5%	2.17	49.74%	52.98%	15.78%	4.39%	-40.59%	0.17%
113 087	Slovenska	1.45	0.21	73.7%	4.57	30.74%	17.21%	-52.47%	-14.29%	-63.91%	0.02%
114 036	Slovenske	0.53	2.02	52.1%	1.81	-14.95%	62.97%	54.85%	71.22%	-12.41%	0.17%
006 009	Soča	np	39.25	99.7%	3.08	np	np	np	np	np	0.12%
067 010	Solčava-Lo	48.61	17.46	76.7%	2.03	3.45%	-40.02%	-46.05%	-42.88%	-7.39%	0.11%
146 018	Spodnja Sd	np	29.57	11.1%	4.24	np	np	np	np	np	0.05%
090 010	Štrunjan-St	157.54	289.29	78.6%	6.51	14.78%	45.36%	45.88%	32.78%	0.65%	2.53%
084 044	Šempeter p	np	2.01	58.3%	2.01	np	np	np	np	-19.93%	0.13%
120 092	Šenjur	np	0.71	60.1%	2.34	np	np	np	np	-54.93%	0.06%
122 051	Škofja Lok	7.56	0.70	64.2%	1.96	52.70%	27.53%	-12.70%	-29.44%	-38.87%	0.15%
085 198	Šmarješke	93.51	159.90	53.4%	7.92	1.78%	42.32%	52.97%	40.85%	13.73%	1.50%
128 060	Tolmin	6.48	2.34	80.7%	2.13	34.73%	62.90%	-10.31%	36.04%	-68.75%	0.15%
126 010	Topolišica	np	49.53	56.8%	4.58	np	np	np	np	7.45%	0.97%
129 014	Trbovlje	1.04	0.27	59.5%	5.56	40.59%	-23.57%	-22.16%	-58.55%	1.49%	0.08%
130 188	Trebnje	2.86	0.48	71.6%	1.14	-4.13%	19.69%	-68.33%	23.63%	-77.59%	0.02%
006 012	Trenta	np	119.23	100.0%	1.04	np	np	np	np	np	0.25%
068 050	Trojane	np	18.16	63.0%	1.01	np	np	np	np	-39.62%	0.04%
133 024	Velenje	0.75	0.15	62.4%	2.76	-17.66%	-15.87%	-70.36%	1.84%	-61.34%	0.07%
094 037	Veliki Otok	np	80.84	99.7%	1.53	np	np	np	np	np	0.22%
017 107	Vinica	np	10.87	100.0%	3.36	np	np	np	np	-9.48%	0.04%
012 027	Vopovlje	np	57.43	54.8%	1.47	np	np	np	np	np	0.11%
140 019	Vrhnika	2.78	0.22	58.3%	2.99	-21.23%	-55.97%	-89.30%	-39.43%	-66.64%	0.03%
141 005	Vuzenica	np	np	np	np	np	np	np	np	np	np
144 020	Zreče	np	297.38	53.5%	4.50	np	np	np	np	74.82%	1.26%
145 099	Zalec	np	2.23	52.9%	2.45	np	np	82.92%	np	np	0.20%

Legenda

- 1 Vključena naselja: Ribno, Spodnje Gorje, Zasip, Zgornje Gorje
 - 2 Vključena naselja: Polje, Ribčev Laz, Srednja Vas v Bohinju, Stara Fužina, Studor v Bohinju, Ukanc
 - 3 Vključeno naselje Čezsoča
 - 4 Vključeno naselje Dobrava
 - 5 Vključeno Zgornje in Spodnje Jezersko
 - 6 Vključena Velika Planina
 - 7 Naselje Ambrož pod Krvavcem
 - 8 Vključena naselja: Lobnica, Hočko Pohorje, Pivola, Slivniško Pohorje
 - 9 Vključeno naselje: Martjanci
 - 10 Vključene Golte (Radegunda)
 - 11 Vključeni naselji Goreljek in Koprivnik
 - 12 Vključeno naselje Lucija
 - 13 Vključeno naselje Hrib
 - 14 Vključeno naselje Brezovica
- np - ni pojava ali podatka

Viri: Letni pregled turizma za leto 1970, 1980, 1989 in 1996; Statistični urad R Slovenije
 Popis prebivalstva 1981, 1991

LEŽIŠČA - podatki

šifra naselja	turistični kraj	štev. t. ležišč 1980	štev. t. ležišč v osnovnih zmoglj. 1980	štev. t. ležišč 1989	štev. t. ležišč v osnovnih zmoglj. 1989	štev. t. ležišč 1996	štev. t. ležišč v osnovnih zmoglj. 1996	štev. t. ležišč v dop. zmoglj. 1996 (brez camp)	štev. ležišč v campih 1996
001 001	Ajdovščina	131	131	132	132	120	120	0	0
050 002	Ancaran-Ancarano	3421	646	3474	646	3887	799	1488	1600
063 002	Banovci	np	np	266	44	464	44	0	420
003 001	Bled ¹	5020	2089	5271	2914	4555	2983	222	1350
004 015	Bohinj ²	4076	854	3662	807	3404	946	2058	400
004 002	Bohinjska Bistrica	np	np	507	0	1587	19	1368	200
006 002	Bovec ³	1015	375	1548	815	1791	696	533	490
070 002	Brestrnica	np	np	260	60	154	54	0	100
009 003	Brežice	47	47	89	66	13	0	13	0
011 003	Celje	257	230	426	377	295	295	0	0
014 003	Cerkno	np	np	116	104	185	185	0	0
009 022	Čatež ob Savi	710	694	2734	663	3254	732	22	2500
016 002	Črna na Koroškem	81	75	65	58	59	59	0	0
036 001	Črni vrh	np	np	127	115	100	100	0	0
017 014	Črnomelj	44	44	64	64	66	66	0	0
019 055	Divača	np	np	np	np	27	27	0	0
139 011	Dobrna	902	586	715	532	517	477	40	0
085 036	Dolenjske Toplice	386	263	373	260	628	315	193	120
023 010	Domžale	20	14	8	8	0	0	0	0
053 002	Dovje-Mojstrana	646	114	759	14	742	0	622	120
025 005	Dravograd	23	23	36	36	77	77	0	0
029 006	Gornja Radgona	69	69	54	54	54	54	0	0
048 028	Gornje Ložine	np	np	np	np	60	60	0	0
030 004	Gornji Grad	41	41	107	57	87	32	55	0
053 003	Gozd Martuljek	959	374	1092	292	959	250	109	600
032 017	Grosuplje	109	109	111	111	111	111	0	0
036 009	Idrija	70	61	56	56	0	0	0	0
038 015	Ilirska Bistrica	102	102	154	114	9	0	9	0
142 017	Izlake	33	21	77	77	77	77	0	0
040 004	Izola-Isola ⁴	2682	919	3350	984	2755	1570	455	730
041 007	Jesenice	232	107	245	110	58	53	5	0
095 012	Jezersko ⁵	349	128	381	126	232	115	117	0
043 023	Kamnik	231	81	126	6	150	0	150	150
043 024	Kamniška Bistrica ⁶	878	46	707	10	545	5	540	0
142 023	Kandrše	np	np	np	np	82	82	0	0
046 010	Kobarid	np	np	93	93	207	87	0	120
048 047	Kočevje	106	106	137	109	68	48	20	0
076 007	Kope (Razborca)	np	np	np	np	503	75	428	0
050 041	Koper-Capodistria	1256	460	1206	355	1295	456	839	0
103 009	Kotlje	37	34	54	54	52	52	0	0
035 014	Kozina	182	79	269	151	246	139	7	100

šifra naselja	turistični kraj	štev. t. ležišč 1980	štev. t. ležišč v osnovnih zmoglj. 1980	štev. t. ležišč 1989	štev. t. ležišč v osnovnih zmoglj. 1989	štev. t. ležišč 1996	štev. t. ležišč v osnovnih zmoglj. 1996	štev. t. ležišč v dop. zmoglj. 1996 (brez camp)	štev. ležišč v campih 1996
052 014	Kranj	439	281	1012	332	589	349	240	0
053 004	Kranjska Gora	2932	1585	3941	1861	3542	2098	1444	0
046 013	Krn	np	np	np	np	220	0	220	0
054 085	Krško	285	270	215	191	204	191	13	0
012 002	Krvavec ⁷	281	62	141	0	139	0	139	0
057 029	Laško	447	387	377	84	347	347	0	0
059 017	Lendava-Lendva	58	36	261	261	257	257	0	0
102 017	Lesce	np	np	2564	0	1518	18	0	1500
111 027	Lipica	145	145	304	304	311	311	0	0
061 011	Ljubljana	3971	2518	4650	2866	3296	1909	487	900
063 034	Ljutomer	79	69	77	77	77	77	0	0
064 009	Logatec	86	66	49	49	38	38	0	0
006 007	Log pod Mangartom	68	0	43	0	115	36	79	0
084 020	Lokve	173	109	73	22	105	79	26	0
070 020	Maribor	1047	1006	1079	873	754	754	0	0
108 010	Mariborsko Pohorje ⁸	583	202	483	126	609	346	263	0
061 015	Medno	np	np	152	152	151	138	13	0
073 037	Metlika	50	50	61	61	84	77	7	0
074 003	Mežica	np	np	122	122	54	54	0	0
078 015	Moravske Toplice ⁹	633	451	1078	462	1312	723	89	500
128 036	Most na Soči	72	72	102	102	78	78	0	0
071 010	Moše	np	np	np	np	400	0	0	400
102 022	Mošnje	np	np	np	np	67	67	0	0
079 009	Mozirje ¹⁰	60	60	139	64	413	64	349	0
080 006	Murska Sobota	132	132	253	253	200	200	0	0
084 026	Nova Gorica	507	501	502	502	438	428	10	0
085 132	Novo mesto	180	180	305	255	90	90	0	0
087 041	Ormož	64	64	96	96	86	86	0	0
085 138	Otočec	509	359	529	329	473	313	0	160
089 013	Pesnica	np	np	70	70	72	72	0	0
059 020	Petišovci	np	np	np	np	68	0	0	68
090 006	Piran-Pirano	2061	467	1827	435	1062	341	721	0
092 018	Podčetrtek	510	310	1315	715	1244	860	24	360
053 007	Podkoren	193	38	55	24	49	0	0	0
135 020	Podlehnik	103	103	103	103	103	103	0	0
131 020	Podljubelj	np	np	190	63	238	78	100	60
004 005	Pokljuka ¹¹	280	134	303	93	312	113	199	0
090 007	Portorož-Portorose ¹²	11593	4836	15574	4874	8322	4598	3124	600
094 021	Postojna	1842	971	1384	895	670	640	30	0
095 010	Preddvor ¹³	204	104	197	129	104	104	0	0
096 016	Ptuj	105	105	298	101	700	344	142	241

šifra naselja	turistični kraj	štev. t. ležišč 1980	štev. t. ležišč v osnovnih zmoglj. 1980	štev. t. ležišč 1989	štev. t. ležišč v osnovnih zmoglj. 1989	štev. t. ležišč 1996	štev. t. ležišč v osnovnih zmoglj. 1996	štev. t. ležišč v dop. zmoglj. 1996 (brez camp)	štev. ležišč v campih 1996
100 014	Radenci	846	753	847	788	569	569	0	0
101 004	Radlje	np	np	np	np	45	45	0	0
102 034	Radovljica	651	161	899	294	540	240	0	300
009 081	Rajec	np	np	np	np	73	73	0	0
008 014	Rakitna	np	np	np	np	100	0	100	0
013 045	Rakek	31	31	36	36	12	12	0	0
053 008	Rateče	388	79	485	105	292	112	180	0
103 018	Ravne na Koroškem	113	113	139	122	39	39	0	0
106 024	Rogaška Slatina	1782	1404	1723	1464	1437	1207	230	0
144 016	Rogla	np	np	1011	866	800	631	169	0
090 008	Seča-Sezza	np	np	256	46	1447	82	165	1200
019 026	Senožeče	np	np	np	np	37	37	0	0
110 081	Sevnica	35	35	49	49	30	30	0	0
111 048	Sežana	207	207	259	259	232	232	0	0
112 012	Slovenj Gradec	110	110	230	230	116	116	0	0
113 087	Slovenska Bistrica	70	58	62	62	36	36	0	0
114 036	Slovenske Konjice	13	13	144	80	162	64	98	0
006 009	Soča	np	np	np	np	432	32	0	400
067 010	Solčava-Logarska dolina	371	121	345	123	384	112	152	120
146 018	Spodnja Sorica	np	np	np	np	53	0	53	0
090 010	Strunjan-Strugnano	734	268	1623	737	1730	723	607	400
084 044	Šempeter pri Gorici	np	np	59	59	58	58	0	0
120 092	Šentjur	np	np	45	36	34	34	0	0
122 051	Škofja Loka	231	124	331	139	116	110	6	0
085 198	Šmarješke Toplice ¹⁴	135	135	230	230	290	290	0	0
128 060	Tolmin	340	100	582	267	324	135	189	0
126 010	Topolšica	np	np	278	278	267	267	0	0
129 014	Trbovlje	191	76	68	68	57	57	0	0
130 188	Trebnje	90	37	111	48	57	49	8	0
006 012	Trenta	np	np	np	np	615	8	527	80
068 050	Trojane	np	np	63	63	63	63	0	0
133 024	Velenje	85	85	153	153	74	74	0	0
094 037	Veliki Otok	np	np	np	np	900	0	0	900
017 107	Vinica	np	np	240	200	420	210	0	210
012 027	Vopovlje	np	np	np	np	51	51	0	0
140 019	Vrhnika	97	97	67	67	23	23	0	0
141 005	Vuzenica	np	np	np	np	8	8	0	0
144 020	Zreče	np	np	124	114	369	369	0	0
145 099	Žalec	np	np	np	np	100	100	0	0

Legenda

- 1 Vključena naselja: Ribno, Spodnje Gorje, Zasip, Zgornje Gorje
- 2 Vključena naselja: Polje, Ribčev Laz, Srednja Vas v Bohinju, Stara Fužina, Studor v Bohinju, Ukanc
- 3 Vključeno naselje Čezsoča
- 4 Vključeno naselje Dobrava
- 5 Vključeno Zgornje in Spodnje Jezersko
- 6 Vključena Velika Planina
- 7 Naselje Ambrož pod Krvavcem
- 8 Vključena naselja: Lobnica, Hočko Pohorje, Pivola, Slivniško Pohorje
- 9 Vključeno naselje: Martjanci
- 10 Vključene Golte (Radegunda)
- 11 Vključeni naselji Goreljek in Koprivnik
- 12 Vključeno naselje Lucija
- 13 Vključeno naselje Hrib
- 14 Vključeno naselje Brezovica
- np - ni pojava ali podatka

Viri: Letni pregled turizma za leto 1970, 1980, 1989 in 1996; Statistični urad R Slovenije
 Popis prebivalstva 1981, 1991

Šifra	Naselje	1970	1980	1989	1996	1981	1991
048 001	Ilidja	80%	85%	9%	20%	2 400	17 200
054 010	Sehovalj	20%	28%	0%	12%	1 200	1 200
054 012	Bohinjska Bistrica	0%	1%	8%	13%	np	11 200
058 002	Dobava	50%	28%	30%	27%	20 000	1 200
070 002	Brestovica	20%	30%	0%	65%	np	15 200
108 003	Brezice	7%	2%	100%	0%	34 000	24 000
011 003	Čajka	85%	100%	0%	0%	24 000	12 000
014 003	Čerkno	80%	100%	0%	0%	np	30 000
020 002	Čatež ob Savi	24%	22%	1%	73%	11 200	1 200
010 002	Črna na Koroškem	85%	100%	0%	0%	12 000	1 200
036 001	Črni vrh	91%	100%	0%	0%	np	11 200
017 014	Črnomelj	100%	100%	0%	0%	18 000	1 200
019 002	Divača	np	100%	0%	0%	np	np
134 011	Dobrna	74%	82%	3%	2%	-11 000	38 000
015 008	Dolnjača Toplica	70%	50%	31%	19%	-1 700	25 400
023 010	Dembče	100%	np	np	np	-42 000	-100 000
023 002	Dovje-Mojstrana	2%	0%	84%	100%	8 000	-1 200
025 008	Dravograd	100%	100%	0%	0%	22 000	38 000
029 002	Gornja Radgona	100%	100%	0%	0%	-12 200	0 000
040 008	Gornje Lošine	np	100%	0%	0%	np	np
030 004	Gorenji Grad	30%	37%	83%	0%	44 500	-10 200
068 003	Gura Hribovjak	27%	20%	11%	63%	8 400	-8 400
032 017	Grosvanje	100%	100%	0%	0%	0 200	0 000
038 009	Hinja	100%	np	np	np	-11 100	np
038 015	Ilirija Bistrica	34%	0%	100%	0%	20 200	-43 000
140 017	Isola	100%	100%	0%	0%	40 000	0 000
040 004	Jezica-Jezica	20%	57%	17%	26%	11 000	-9 200
041 007	Jesenice	40%	91%	0%	0%	2 700	-91 200
046 012	Jubovec	33%	50%	60%	0%	4 200	-24 200
043 023	Kamnik	0%	0%	100%	100%	-29 400	8 200
042 004	Kamnška Bistrica	1%	1%	91%	0%	-12 200	-12 000
142 029	Kandava	np	100%	0%	0%	np	np
048 010	Kobarida	100%	42%	0%	54%	np	28 000
048 007	Kočevje	80%	71%	20%	0%	12 000	35 000
070 007	Kopač (Kjufkovo)	np	15%	80%	0%	np	np
080 041	Kopar-Cepodaneta	20%	28%	65%	0%	-1 200	1 200
101 002	Kulje	100%	100%	0%	0%	14 200	13 000
101 013	Kuzma	80%	1%	0%	41%	13 200	4 000

LEŽIŠČA - izračuni

šifra naselja	turistični kraj	delež t. ležišč v osnovnih zmogljivostih 1989	delež t. ležišč v osnov. zmogljivostih 1996	delež t. ležišč v dopol. zmogljivostih 1996	delež t. ležišč v campih 1996	spremembe št. ležišč 1980/89	spremembe št. ležišč 1989/96
001 001	Ajdovščina	100%	100%	0%	0%	0.38%	-4.76%
050 002	Ancaran-Ancarano	19%	21%	38%	41%	0.77%	5.61%
063 002	Banovci	17%	9%	0%	91%	np	27.12%
003 001	Bled ¹	55%	65%	5%	30%	2.44%	-7.29%
004 015	Bohinj ²	22%	28%	60%	12%	-5.35%	-3.65%
004 002	Bohinjska Bistrica	0%	1%	86%	13%	np	51.58%
006 002	Bovec ³	53%	39%	30%	27%	20.80%	7.28%
070 002	Brestrnica	23%	35%	0%	65%	np	-25.60%
009 003	Brežice	74%	0%	100%	0%	30.88%	-74.51%
011 003	Celje	88%	100%	0%	0%	24.74%	-18.17%
014 003	Cerkno	90%	100%	0%	0%	np	22.92%
009 022	Čatež ob Savi	24%	22%	1%	77%	58.77%	8.68%
016 002	Črna na Koroškem	89%	100%	0%	0%	-10.96%	-4.84%
036 001	Črni vrh	91%	100%	0%	0%	np	-11.89%
017 014	Črnomelj	100%	100%	0%	0%	18.52%	1.54%
019 055	Divača	np	100%	0%	0%	np	np
139 011	Dobrna	74%	92%	8%	0%	-11.56%	-16.07%
085 036	Dolenjske Toplice	70%	50%	31%	19%	-1.71%	25.47%
023 010	Domžale	100%	np	np	np	-42.86%	-100.00%
053 002	Dovje-Mojstrana	2%	0%	84%	16%	8.04%	-1.13%
025 005	Dravograd	100%	100%	0%	0%	22.03%	36.28%
029 006	Gornja Radgona	100%	100%	0%	0%	-12.20%	0.00%
048 028	Gornje Ložine	np	100%	0%	0%	np	np
030 004	Gornji Grad	53%	37%	63%	0%	44.59%	-10.31%
053 003	Gozd Martuljek	27%	26%	11%	63%	6.48%	-6.48%
032 017	Grosuplje	100%	100%	0%	0%	0.91%	0.00%
036 009	Idrija	100%	np	np	np	-11.11%	np
038 015	Ilirska Bistrica	74%	0%	100%	0%	20.31%	-88.96%
142 017	Izlake	100%	100%	0%	0%	40.00%	0.00%
040 004	Izola-Isola ⁴	29%	57%	17%	26%	11.07%	-9.75%
041 007	Jesenice	45%	91%	9%	0%	2.73%	-61.72%
095 012	Jezerško ⁵	33%	50%	50%	0%	4.38%	-24.31%
043 023	Kamnik	5%	0%	100%	100%	-29.41%	8.70%
043 024	Kamniška Bistrica ⁶	1%	1%	99%	0%	-10.79%	-12.94%
142 023	Kandriše	np	100%	0%	0%	np	np
046 010	Kobarid	100%	42%	0%	58%	np	38.00%
048 047	Kočevje	80%	71%	29%	0%	12.76%	-33.66%
076 007	Kope (Razborca)	np	15%	85%	0%	np	np
050 041	Koper-Capodistria	29%	35%	65%	0%	-2.03%	3.56%
103 009	Kotlje	100%	100%	0%	0%	18.68%	-1.89%
035 014	Kozina	56%	57%	3%	41%	19.29%	-4.47%

šifra naselja	turistični kraj	delež t. ležišč v osnovnih zmožljivostih 1989	delež t. ležišč v osnov. zmožljivostih 1996	delež t. ležišč v dopol. zmožljivostih 1996	delež t. ležišč v campih 1996	spremembe št. ležišč 1980/89	spremembe št. ležišč 1989/96
052 014	Kranj	33%	59%	41%	0%	39.49%	-26.42%
053 004	Kranjska Gora	47%	59%	41%	0%	14.68%	-5.33%
046 013	Krn	np	0%	100%	0%	np	np
054 085	Krško	89%	94%	6%	0%	-14.00%	-2.63%
012 002	Krvavec ⁷	0%	0%	100%	0%	-33.18%	-0.71%
057 029	Laško	22%	100%	0%	0%	-8.50%	-4.14%
059 017	Lendava-Lendva	100%	100%	0%	0%	63.64%	-0.77%
102 017	Lesce	0%	1%	0%	99%	np	-25.62%
111 027	Lipica	100%	100%	0%	0%	35.41%	1.14%
061 011	Ljubljana	62%	58%	15%	27%	7.88%	-17.04%
063 034	Ljutomer	100%	100%	0%	0%	-1.28%	0.00%
064 009	Logatec	100%	100%	0%	0%	-27.41%	-12.64%
006 007	Log pod Mangartom	0%	31%	69%	0%	-22.52%	45.57%
084 020	Lokve	30%	75%	25%	0%	-40.65%	17.98%
070 020	Maribor	81%	100%	0%	0%	1.51%	-17.73%
108 010	Mariborsko Pohorje ⁸	26%	57%	43%	0%	-9.38%	11.54%
061 015	Medno	100%	91%	9%	0%	np	-0.33%
073 037	Metlika	100%	92%	8%	0%	9.91%	15.86%
074 003	Mežica	100%	100%	0%	0%	np	-38.64%
078 015	Moravske Toplice ⁹	43%	55%	7%	38%	26.01%	9.79%
128 036	Most na Soči	100%	100%	0%	0%	17.24%	-13.33%
071 010	Moše	np	0%	0%	100%	np	np
102 022	Mošnje	np	100%	0%	0%	np	np
079 009	Mozirje ¹⁰	46%	15%	85%	0%	39.70%	49.64%
080 006	Murska Sobota	100%	100%	0%	0%	31.43%	-11.70%
084 026	Nova Gorica	100%	98%	2%	0%	-0.50%	-6.81%
085 132	Novo mesto	84%	100%	0%	0%	25.77%	-54.43%
087 041	Ormož	100%	100%	0%	0%	20.00%	-5.49%
085 138	Otočec	62%	66%	0%	34%	1.93%	-5.59%
089 013	Pesnica	100%	100%	0%	0%	np	1.41%
059 020	Petišovci	np	0%	0%	100%	np	np
090 006	Piran-Pirano	24%	32%	68%	0%	-6.02%	-26.48%
092 018	Podčetrtek	54%	69%	2%	29%	44.11%	-2.77%
053 007	Podkoren	44%	0%	0%	0%	-55.65%	-5.77%
135 020	Podlehnik	100%	100%	0%	0%	0.00%	0.00%
131 020	Podljubelj	33%	33%	42%	25%	np	11.21%
004 005	Pokljuka ¹¹	31%	36%	64%	0%	3.95%	1.46%
090 007	Portorož-Portorose ¹²	31%	55%	38%	7%	14.65%	-30.35%
094 021	Postojna	65%	96%	4%	0%	-14.20%	-34.76%
095 010	Preddvor ¹³	65%	100%	0%	0%	-1.75%	-30.90%
096 016	Ptuj	34%	49%	20%	34%	47.89%	40.28%

šifra naselja	turistični kraj	delež t. ležišč v osnovnih zmožljivostih 1989	delež t. ležišč v osnov. zmožljivostih 1996	delež t. ležišč v dopol. zmožljivostih 1996	delež t. ležišč v campih 1996	spremembe št. ležišč 1980/89	spremembe št. ležišč 1989/96
100 014	Radenci	93%	100%	0%	0%	0.06%	-19.63%
101 004	Radlje	np	100%	0%	0%	np	np
102 034	Radovljica	33%	44%	0%	56%	16.00%	-24.95%
009 081	Rajec	np	100%	0%	0%	np	np
008 014	Rakitna	np	0%	100%	0%	np	np
013 045	Rakek	100%	100%	0%	0%	7.46%	-50.00%
053 008	Rateče	22%	38%	62%	0%	11.11%	-24.84%
103 018	Ravne na Koroškem	88%	100%	0%	0%	10.32%	-56.18%
106 024	Rogaška Slatina	85%	84%	16%	0%	-1.68%	-9.05%
144 016	Rogla	86%	79%	21%	0%	np	-11.65%
090 008	Seča-Sezza	18%	6%	11%	83%	np	69.94%
019 026	Senožeče	np	100%	0%	0%	np	np
110 081	Sevnica	100%	100%	0%	0%	16.67%	-24.05%
111 048	Sežana	100%	100%	0%	0%	11.16%	-5.50%
112 012	Slovenj Gradec	100%	100%	0%	0%	35.29%	-32.95%
113 087	Slovenska Bistrica	100%	100%	0%	0%	-6.06%	-26.53%
114 036	Slovenske Konjice	56%	40%	60%	0%	83.44%	5.88%
006 009	Soča	np	7%	0%	93%	np	np
067 010	Solčava-Logarska dolina	36%	29%	40%	31%	-3.63%	5.35%
146 018	Spodnja Sorica	np	0%	100%	0%	np	np
090 010	Strunjan-Strugnano	45%	42%	35%	23%	37.72%	3.19%
084 044	Šempeter pri Gorici	100%	100%	0%	0%	np	-0.85%
120 092	Šentjur	80%	100%	0%	0%	np	-13.92%
122 051	Škofja Loka	42%	95%	5%	0%	17.79%	-48.10%
085 198	Šmarješke Toplice ¹⁴	100%	100%	0%	0%	26.03%	11.54%
128 060	Tolmin	46%	42%	58%	0%	26.25%	-28.48%
126 010	Topolšica	100%	100%	0%	0%	np	-2.02%
129 014	Trbovlje	100%	100%	0%	0%	-47.49%	-8.80%
130 188	Trebnje	43%	86%	14%	0%	10.45%	-32.14%
006 012	Trenta	np	1%	86%	13%	np	np
068 050	Trojane	100%	100%	0%	0%	np	0.00%
133 024	Velenje	100%	100%	0%	0%	28.57%	-34.80%
094 037	Veliki Otok	np	0%	0%	100%	np	np
017 107	Vinica	83%	50%	0%	50%	np	27.27%
012 027	Vopovlje	np	100%	0%	0%	np	np
140 019	Vrhnika	100%	100%	0%	0%	-18.29%	-48.89%
141 005	Vuzenica	np	100%	0%	0%	np	np
144 020	Zreče	92%	100%	0%	0%	np	49.70%
145 099	Zalec	np	100%	0%	0%	np	np

Legenda

- 1 Vključena naselja: Ribno, Spodnje Gorje, Zasip, Zgornje Gorje
 - 2 Vključena naselja: Polje, Ribčev Laz, Srednja Vas v Bohinju, Stara Fužina, Studor v Bohinju, Ukanc
 - 3 Vključeno naselje Čezsoča
 - 4 Vključeno naselje Dobrava
 - 5 Vključeno Zgornje in Spodnje Jezersko
 - 6 Vključena Velika Planina
 - 7 Naselje Ambrož pod Krvavcem
 - 8 Vključena naselja: Lobnica, Hočko Pohorje, Pivola, Slivniško Pohorje
 - 9 Vključeno naselje: Martjanci
 - 10 Vključene Golte (Radegunda)
 - 11 Vključeni naselji Goreljek in Koprivnik
 - 12 Vključeno naselje Lucija
 - 13 Vključeno naselje Hrib
 - 14 Vključeno naselje Brezovica
- np - ni pojava ali podatka

Viri: Letni pregled turizma za leto 1970, 1980, 1989 in 1996; Statistični urad R Slovenije
Popis prebivalstva 1981, 1991